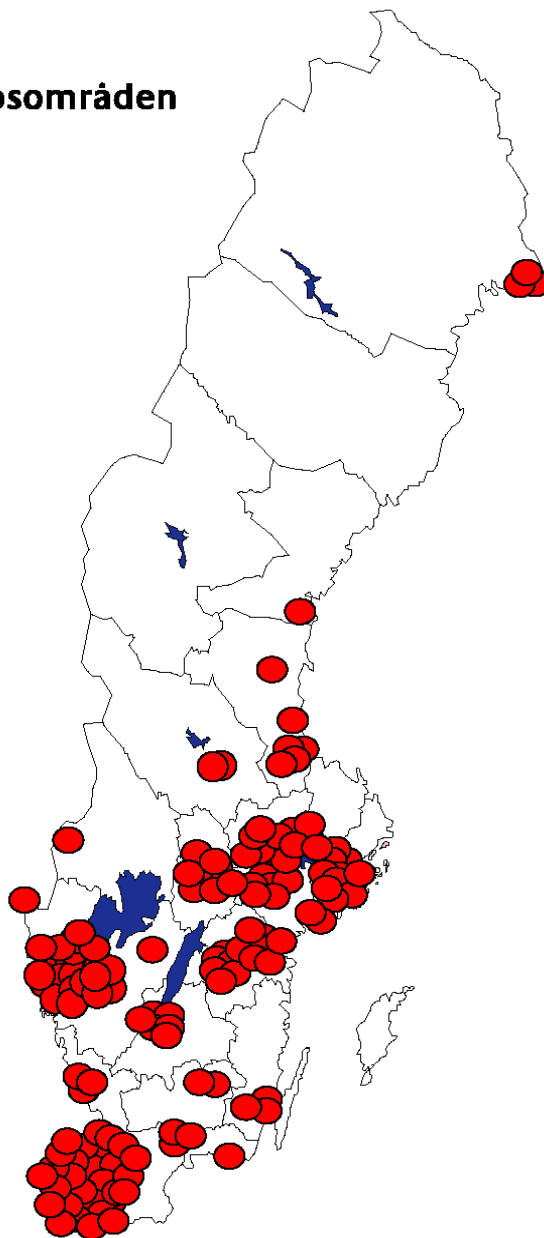

2002
136 utanförskapsområden

Utanförskapets karta

En kartläggning över utanförskapet i Sverige

2004-12-05

Förord

Ett nytt socialt landskap har vuxit fram i Sverige, ett landskap präglad av utestängning från arbetsmarknaden, bostadssegregation, bidragsberoende, maktlöshet och sårbarhet. Det handlar om tiotusentals människor för vilka den vitala sociala rörligheten har upphört att fungera och om bostadsområden vars liv nästan helt präglas av socioekonomiska villkor som på ett markant sätt skiljer sig från samhället i övrigt. Det är områden där utanförskapet har blivit det sammanfogande kittet i en kollektiv identitet som grundar sig på en stark känsla av att bli utstött och inte tillhöra gemenskapen i övrigt. Det är en tragisk utveckling, inte minst i ett rikt land som dessutom nyligen upplevde en rekordlång högkonjunktur.

Folkpartiet liberalerna ser med största allvar på denna process som håller på att splittra Sverige. I valrörelsen 2002 satte vi därför integrationsfrågan i fokus och sedan dess har vi arbetat intensivt med att vidare utveckla både vår integrationspolitik och partiets närvaro i utsatta förorter. Nu tar vi ett steg till och redovisar den första kartläggningen som har gjorts i Sverige över utanförskapets utbredning i vårt land.

Den bild som framkommer av denna utanförskapets karta är alarmerande och borde mana till omedelbar handling. Utanförskapet finns i dag lite varhelst i Sverige och på många håll har det nått ett katastrofalt djupt. Vi får inte längre blunda inför denna verklighet. Den passivitet som regeringen uppvisar i frågan vittnar om socialdemokratins svek mot sina egna rötter och mot samhällets mest utsatta grupper.

Vi liberaler vet vad vi vill och hur det kan åstadkommas. Vi har ett omfattande aktionsprogram mot utanförskapet, senast redovisat i vår partimotion till Riksdagen kallad *Bryt utanförskapet!* Motionens innehåll sammanfattar vi på slutet av detta dokument, när vi presenterar den liberala vägen ut ur det utanförskap som här kommer att beskrivas ingående.

Stockholm i december 2004

Lars Leijonborg och Mauricio Rojas

Innehållsförteckning

Inledning.....	s. 5
Utanförskapet i Sverige.....	s. 8
Utanförskapet.....	s. 8
Sysselsättningssammanbrottet.....	s. 9
Utanförskapets index.....	s. 12
Utanförskapets verklighet.....	s. 17
Utanförskapet i Sveriges län.....	s. 22
Sysselsättnings- och utanförskapets kartor.....	s. 22
Sysselsättningskarta 1990.....	s. 25
Sysselsättningskarta 2002.....	s. 26
Utanförskapets karta I: antal utanförskapsområden.....	s. 27
Utanförskapets karta II: utanförskapsområden i procent.....	s. 28
Utanförskapets karta III: utanförskapsområdenas antal och geografiska fördelning 1990.....	s. 29
Utanförskapets karta IV: utanförskapsområdenas antal och geografiska fördelning 2002.....	s. 30
Länsredovisning.....	s. 31
Stockholms län.....	s. 32
Uppsala län.....	s. 34
Södermanlands län.....	s. 36
Östergötlands län.....	s. 38
Jönköpings län.....	s. 40
Kronobergs län.....	s. 42
Kalmar län.....	s. 44
Gotlands län.....	s. 46
Blekinge län.....	s. 47

Skåne län.....	s. 49
Hallands län.....	s. 51
Västra Götalands län.....	s. 53
Värmlands län.....	s. 55
Örebro län.....	s. 57
Västmanlands län.....	s. 59
Dalarnas län.....	s. 61
Gävleborgs län.....	s. 63
Västernorrlands län.....	s. 65
Jämtlands län.....	s. 67
Västerbottens län.....	s. 68
Norrbottens län.....	s. 69
Den liberala vägen ut ur utanförskapet.....	s. 71
Egenmakt och arbete i kampen mot utanförskapet.....	s. 71
Tiopunktsprogram mot utanförskapet.....	s. 72

Inledning

Den 19 augusti 2004 marscherade 700 Rosengårdbor mot våldet och otryggheten i området. 583 fönsterrutor på Rosengårdsskolan hade nyligen krossats på en enda natt och några veckor tidigare hade Sedat Haxhiu knivdödats när han försökte stoppa ett bråk. Dessa händelser var tyvärr varken de första eller de sista som vittnar om utanförskapets destruktiva grepp om området.

Läget i Rosengård har varit mycket allvarligt under en längre tid. Här ett axplock tidningsrubriker som knappast behöver kommenteras: ”Fyra gripna efter knivslagsmål på Rosengård”; ”Brandattentat skulle bli hämnd mot polisen”; ”Skolbygge stoppas på Rosengård efter misshandel”; ”Tre gripna för misshandel av byggjobbare”; ”Skadegörelse kostar miljoner”; ”Swebus ställer in kvällsturer till Rosengård”; ”Stenkastare stoppade buss till Rosengård”.

I mars 2004 hade DN en stor artikel om området. Två korta meningar ur den räcker som sammanfattning: ”Allt som går i uniform riskerar att attackeras i Rosengård. Till och med brandkåren råkar illa ut.” Det är illa, riktigt illa, men inte så förvånande om vi tänker på den utslagning som präglar området. Det finns delar av Rosengård där nästan ingen arbetar och skolor där över hälften av eleverna misslyckas med sina studier.

Så är det. Utanförskapets verklighet är inte vacker eller snäll, särskilt inte för dem som lever mitt i den. Och det är inte bara Rosengård som befinner sig i ett sådant läge. Från Stockholms och Göteborgs förorter kommer lika alarmerande nyheter. Men läget är knappast bättre utanför storstäderna. Betydande öar av utanförskap återfinns i dag i nästan alla stora och medelstora svenska städer. Till och med i många mindre städer är miljöer präglade av utanförskap inte helt ovanliga.

Det mest nedslående är att den process som har lett till ett växande utanförskap har en lång historia. Redan vid 1980-talets slut var det påfallande att de flesta miljonprogramsområdena hade omvandlats till utsatthetens hemorter. "Det var inte så här vi hade tänkt oss det", sa dåvarande statsminister Ingvar Carlsson vid ett besök i Angeredsområdet i Göteborg i

november 1989. Det var ett frankt erkännande av ett misslyckande för mycket mer än en byggnadsform.

Det sorgliga är att ingenting har förändrats sedan dess. Invandrar- och integrationsministrar har kommit och gått, man har bytt orden, retoriken, men man har fortsatt att göra samma sak. Samma åtgärder, samma storstadssatsningar, samma synsätt, samma omhändertagande, samma stängda arbetsmarknad och samma smygande diskriminering har fortsatt att verka trots att eländet bara har blivit värre.

Denna misslyckandets kontinuitet måste brytas innan dess följder blir ännu allvarligare. Sverige befinner sig farligt nära den punkt då de etniska och sociala konflikterna kan urarta i öppna kravaller och andra ytterst tragiska händelser. Därför behövs en radikal förändring, ett perspektivskifte som bryter med den segregande integrationspolitik som hittills förts och öppnar vägen för en inkluderande utvecklingspolitik baserad på egenmakt istället för omhändertagande och arbete istället för bidrag. Utanförskapet kan inte brytas utifrån. Det är bara inifrån, när de berörda själva tar saken i egna händer, som någonting positiv kan hända. Och utan arbete finns det ingen väg ut ur utanförskapet.

I detta arbete kartläggs för första gången utanförskapets utbredning i Sverige. Det är en karta över ett ytterst problematiskt landskap, vars existens vi inte längre kan förneka eller nonchalera. Att bryta utanförskapet är för Folkpartiet liberalerna en prioriterad uppgift. Därför vill vi i detalj berätta om hur det står till med Sveriges mest utsatta områden. Vi gör det inte i syfte att peka ut eller stigmatisera redan starkt stigmatiserade områden. Vi gör det som en brådskande appell att handla och som ett verktyg för att effektivt kunna kanalisera våra insatser i kampen mot utanförskapet.

För att möjliggöra denna kartläggning har vi bitt SCB granska sysselsättningsgraden för personer mellan 20 och 64 år gamla på grannskapsnivå (i storstadsregionerna) och valdistriktsnivå (i resten av landet) för åren 1990 och 2002, det vill säga de år då föregående och senaste högkonjunktur kulminerade i sysselsättningsavseende. Till detta har vi kopplat siffermaterial om skolresultat från Skolverket och om valdeltagande från Valmyndigheten samt, i vissa fall, från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) om brottsfrekvensen. Det materialet är grunden till utanförskapets karta vars syfte är att få en mångsidig belysning av utanförskapet.

Rapporten består av tre delar. I den första delen ges en övergripande redovisning av sysselsättningens utveckling och utanförskapets utbredning i Sverige. I rapportens andra del redovisar vi information på länsnivå i form av sammanfattande diagram och kartor. I denna del går vi också igenom Sveriges alla län på ett mer detaljerat sätt. I rapportens tredje och avslutande del presenterar vi det liberala aktionsprogrammet mot utanförskapet.

Utanförskapet i Sverige

Utanförskapet

Sverige är ett delat land. Aldrig i modern tid har under en jämförbar konjunkturperiod så många människor stått utan arbete och levt i maktlöshet. Aldrig i modern tid har de utsatta varit så utsatta som de är i dag. Aldrig har vi sett så många och så stora bostadsområden hamna i en spiral av arbetslöshet, otrygghet, segregation, vanmakt och nyfattigdom som i dag. Utanförskapet har fått ett fast grepp om vårt land. Varje högkonjunktur har resulterat i fler människor i utanförskap än vid föregående högkonjunktur. Så var också fallet med den högkonjunktur som kulminerade 2001-02 och detta på ett mycket dramatiskt sätt.

Begreppet utanförskap kan definieras på många olika sätt. I detta sammanhang ska vi använda begreppet utanförskap för att definiera en situation i vilken individer eller grupper av individer står utanför en rad centrala samhällsarenor: arbetsmarknad, föreningsliv, politiska organisationer, kulturliv, idédebatt osv. Dessa olika arenor bildar kärnan i de maktrelationer som formar samhällslivet i stort och ger tillträde till såväl resurser som möjligheter.

Utanförskapet kan bli ännu djupare när det kombineras med invandringen och existensen av betydande kulturskillnader mellan de som lever i utanförskap och majoritetsbefolkningen. Då kan en situation uppstå i vilken de grupper som lever i utanförskap inte ens förstår hur dessa centrala samhällsarenor fungerar och inte heller den uppsättning av värderingar och kulturella referenspunkter som ger dessa arenor dess sammanbindande kulturella kitt. Detta är vad vi kan kalla djupt utanförskap och det skiljer på ett markant sätt den situation i vilken invandrade grupper kan befinna sig i, gentemot infödda grupper som också drabbas av utslagning och utanförskap.

Betydande öar av djupt utanförskap återfinns i dag i nästan alla stora och medelstora svenska städer. Den fysiska koncentrationen av individer och grupper vars liv präglas av denna typ av utanförskap har ytterst allvarliga konsekvenser. När livet för en majoritet av de som bor i ett

område helt och hållet präglas av socioekonomiska villkor och kulturella referensramar som på ett radikalt sätt skiljer sig från samhället i övrigt omvandlas den individuella utsattheten till kollektiva processer med en egen dynamik. Dessa processer återverkar i sin tur på ett avgörande sätt individernas livsomständigheter, inte minst på sättet att både uppleva och hantera den egna utsattheten. Då uppstår kollektiva förhållningssätt samt gemensamma referenspunkter och värderingar som bildar grunden för en specifik kultur, en kultur som helt kretsar kring det utanförskap som alla delar med varandra och som präglar livets alla situationer.

Detta leder till en process där utanförskapet i sig genererar mer utanförskap och där utanförskapets kultur går i arv till nya generationer, som i sin tur ser sina livschanser begränsas ännu mer av detta kulturella arv. Detta betyder att det som från början var verkan – utanförskapet – omvandlas till orsak. Allt pekar i dag på att det svenska utanförskapet har gått in i denna ytterst besvärliga och självgenererande dynamik. Det är inte minst därför problemet är så allvarligt och dess lösning så utomordentligt brådskande.

Att problemet nått ett sådant djup beror på många olika faktorer som vi i detalj har analyserat i vår riksdagsmotion *Bryt utanförskapet!* I detta sammanhang ska vi begränsa oss till att redovisa utanförskapets läge i landet genom en unik kartläggning, som försöker fånga utanförskapets mångfacetterade verklighet genom att titta på sysselsättningen, skolan, valdeltagandet och, i vissa fall, brottsligheten. Vi börjar med sysselsättningen och fortsätter sedan med de andra aspekterna.

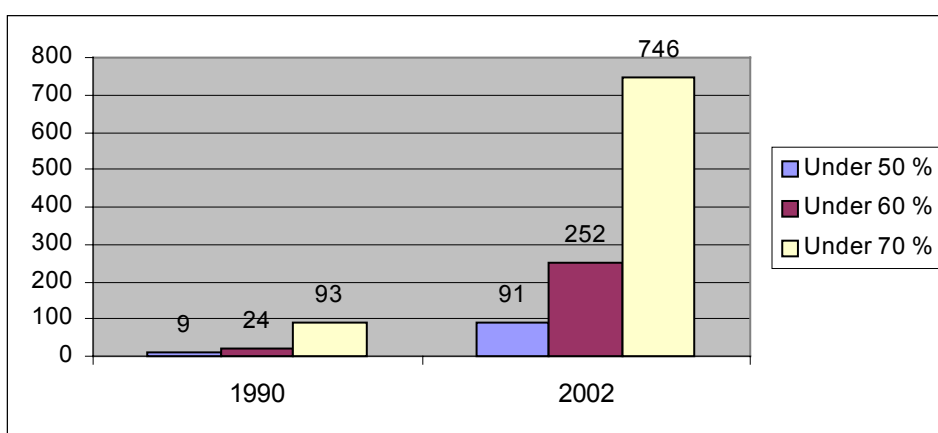
Sysselsättningsammanbrottet

I denna övergripande redovisning är det naturligt att börja med sysselsättningens utveckling, som tveklöst är grunden för alla de andra processer som leder till utanförskapet. Det som här kommer att jämföras är toppåren för de två senaste konjunkturuppgångarna, det vill säga 1990 och 2002. Detta är mycket viktigt så att man inte jämför pären med äpplen, vilket tyvärr ofta görs i sakligt, tämligen meningslösa, komparationer där man ofta jämför konjunkturcykelns bottenår med dess toppår (t ex 1997 jämfört med 2001-02). En sådan jämförelses enda syfte är att skönmåla regeringens otillfredsställande prestationer på dessa områden.

Diagram 1 illustrerar utvecklingen mellan 1990 och 2002 genom att visa antalet närområden (grannskapsområden i storstadsregionerna och valdistrikt i övriga landet) med en sysselsättning under 50, 60 och 70 procentnivå. Från statistiken har vi i den fortsatta redovisningen tagit bort alla närområden utan registrerad sysselsättning plus de så kallade restområdena, som bara är redovisningstekniska eller fiktiva områden.

Diagram 1

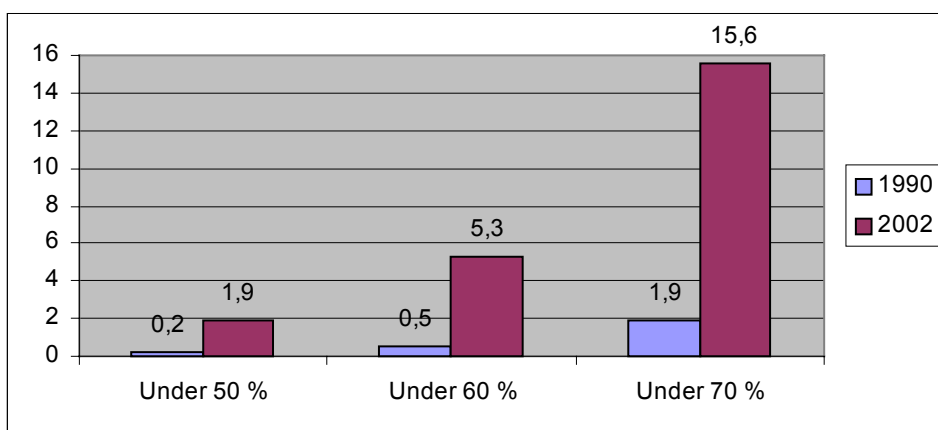
Antal närområden med en sysselsättningsnivå under 50, 60 och 70 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år

Som vi lätt kan konstatera är utvecklingen explosiv mellan 1990 och 2002. Områden med extremt låg sysselsättning (under 50 procent) tiodubblas och likaså områden med mycket låg sysselsättning (under 60 procent). Om man tittar på alla områden med låg sysselsättning (d v s under 70 procent) handlar det om en åttadubbling. Bilden av landets totala antal närområden i procent ser ut så här.

Diagram 2

Procent av landets närområden med en sysselsättningsnivå under 50, 60 och 70 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år

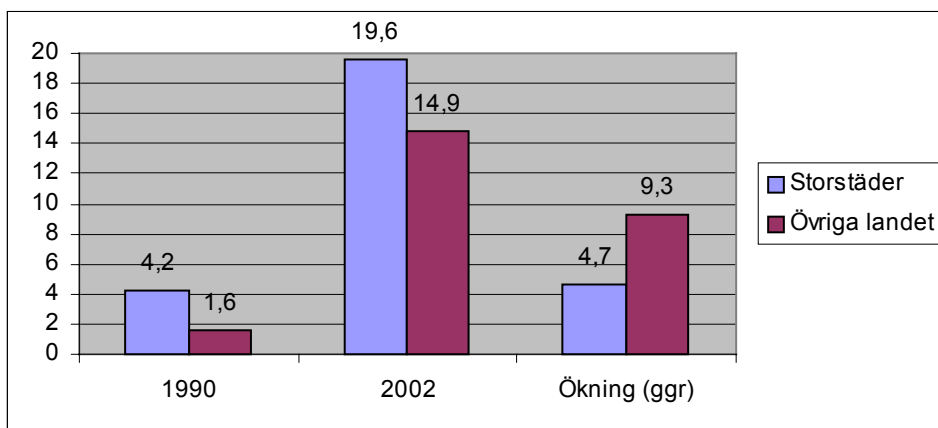

Vi kan se att år 2002 befann sig nästan en sjättedel eller 15,6 procent av Sveriges närområden i ett prekärt sysselsättningsläge (under 70 procent) medan siffran för 1990 var 1,9 procent (dessutom måste det påpekas att en betydande andel av dessa områden 1990 bestod av industriområden och dylikt; 2002 var det däremot bostadsområden som klart dominerade denna utsatta grupp).

Denna bekymmersamma utveckling har varit särskilt stark utanför storstadsregionerna, någonting som indikerar att utsattheten mellan 1990 och 2002 har omvandlats från ett storstadsfenomen till en riksomfattande verklighet. Som nästa diagram visar har de närområden med en sysselsättningsnivå under 70 procent ökat med 4,7 gånger i storstadsregionerna men ökat dubbelt så mycket eller 9,3 gånger i resten av landet.

Diagram 3

Procent av storstadsregionernas och övriga landets närområden med en sysselsättningsnivå under 70 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år, samt ökning av dessa i antal gånger

Utanförskapets index

Utanförskapet är, som vi redan har sett, resultatet av en mångfacetterad process där en massiv utslagning från arbetsmarknaden leder till och kombineras med andra faktorer för att sammantaget ge en situation som allt mer präglas av en brist på resurser och delaktighet i samhällslivets centrala arenor. För att åtminstone till en viss del fånga denna mångfacetterade process, och inte bara den låga sysselsättningen, har vi i denna karta kompletterat sysselsättningsstatistiken med två andra indikatorer: skolresultat (för skolåret 2002-03) och valdeltagande (kommunalvalet 2002). Vad gäller skolresultaten använder vi oss av Skolverkets SALSA-register för elever i nionde klass som lämnar grundskolan. För valdeltagandet är det Valmyndighetens register vi använder. Sedan kommer vi, för stadsdelarna i storstäderna, att komplettera detta med brottsstatistik från Brottsförebyggande rådet (jämförbart material finns inte för övriga landet).

För att vi ska klassa ett närområde som präglad av utanförskap – ”utanförskapsområde” – har vi ställt följande två kriterier:

- a. Att sysselsättningen ska ligga under 60 procent för personer mellan 20 och 64 år, och
- b. att antingen skolresultatet eller valdeltagandet ska ligga under 70 procent. Detta innebär att mer än tre av tio elever som lämnade grundskolan 2003 gjorde det utan fullständiga betyg eller att åtminstone lika många väljare avstod från att rösta vid kommunalvalet 2002.

Alla områden som inte uppfyller dessa kriterier eller som inte kan betraktas som ”normala bostadsområden” (industriområden, renodlade studentområden, föga bebodda stadskärnor o s v) har uteslutits. På detta sätt har vi funnit 136 närområden som kan klassas som utanförskapsområden. 1990 fanns det bara 3 närområden som kunde uppfylla dessa kriterier. Ökningen av utanförskapsområdena har med andra ord varit explosionsartad. Men utanförskapet har också blivit allt djupare. Inget av de tre områden som 1990 kunde klassas som utanförskapsområde hade en sysselsättningsnivå under 55 procent för personer mellan 20 och 64 år gamla. År 2002 fanns det 93 utanförskapsområden med en sysselsättningsnivå som låg under 55 procent för samma åldersgrupp.

Detta betyder inte att det inte fanns problem och starka tendenser mot utanförskapet redan 1990. Ändå kan det konstateras att den situation som nu drabbar så många bostadsområden är helt ny för Sverige vad gäller såväl omfattning som djup. Det som 1990 mer var en bekymmersam tendens är i dag en beklagansvärd verklighet.

För de 136 utanförskapsområden som vi funnit har vi gjort ett index, där vi väger samman sysselsättning, skolresultat och valdeltagande. Det ger det samlade måttet på utanförskapet, som redovisas här nere. Talet 100 i detta index skulle betyda att alla personer mellan 20 och 64 år är sysselsatta, att alla barn slutar nionde klassen med fullständiga betyg och att alla röstberättigade röstar. Talet 0 i detta index skulle däremot betyda att ingen arbetar, att inga barn slutar nionde klass med fullständiga betyg och att ingen röstar. Hela Sverige får ett indextal på 77, eftersom 78,1 procent av alla personer i ålder 20-64 arbetar, 75 procent av alla barn slutar nionde klassen med alla sina betyg och 77,9 procent av de röstberättigade röstade vid senaste kommunalvalet. Genomsnittet på dessa tre tal ger indextalet 77.

I tabellen nedan redovisas också underlagssiffrorna för indexet, d v s procentsiffrorna för sysselsättningsnivån (personer mellan 20 och 64 år) år 2002, skolresultatet (niondeklassare som slutade skolan med fullständiga betyg) 2003 och valdeltagandet (vid kommunalvalet 2002). Om det finns flera skolor i ett område väljer vi den skola som hade sämsta resultat. När det inte finns någon skola med nionde klass i området väljer vi den närmaste skolan (detta betyder oftast att respektive områdets indextal förbättras på ett markant sätt eftersom det i regel handlar om skolor som blandar barn från olika typer av bostadsområden). Gällande valdeltagandet har vi alltid valt att redovisa den valkrets i det berörda området med lägsta valdeltagandet.

Utanförskapet index

	Index	Kommun	Närområde	Stadsdel	Syss. %	Skolr. %	Vald. %
1	32,0	Malmö	S Rosengård	Rosengård	24,4	24,0	47,5
2	40,3	Göteborg	Ö Bergsjön	Bergsjön	38,7	34,0	48,1
3	41,2	Botkyrka	Fittja	Botkyrka	53,7	24,0	46,0
4	41,5	Stockholm	S Rinkeby	Rinkeby	43,4	33,0	48,0
5	41,8	Göteborg	V Bergsjön	Bergsjön	51,0	34,0	40,5
6	42,4	Göteborg	Gårdstensberget	Gunnared	44,3	42,0	41,0
7	43,3	Stockholm	N Rinkeby	Rinkeby	47,4	38,0	44,5
8	44,0	Göteborg	N Biskopsgården	Biskopsgården	43,1	39,0	50,0
9	44,9	Stockholm	N Tensta	Tensta	48,2	34,0	52,5
10	45,1	Göteborg	Hjällbo	Lärjedalen	38,2	52,0	45,0
11	45,3	Malmö	N Rosengård	Rosengård	48,5	42,0	45,5
12	45,9	Stockholm	S Tensta	Tensta	53,6	34,0	50,0
13	46,0	Malmö	Möllevången	Möllevången	49,9	43,0	45,0
14	46,1	Göteborg	Hammarkullen	Lärjedalen	43,4	50,0	45,0
15	47,0	Göteborg	Lövgärdet	Lövgärdet	51,0	40,0	50,0
16	47,6	Stockholm	Hjulsta	Hjulsta	52,7	41,0	49,0
17	48,2	Eskilstuna	Råbergstorp	Råbergstorp	46,6	46,0	52,0
18	48,8	Örebro	Mikael 64	Vivalla	41,4	45,0	60,0
19	48,6	Malmö	Holma	Hyllie	41,9	51,0	53,0
20	49,0	Göteborg	S Biskopsgården	Biskopsgården	58,6	39,0	49,5
21	49,3	Södertälje	Hovsjö	Hovsjö	52,0	41,0	55,0
22	49,4	Stockholm	Husby	Husby	54,1	44,0	50,0
23	50,5	Helsingborg	Högaborg V	Högaborg	51,5	51,0	49,0
24	50,7	Västerås	17 Råby S	Råby	42,7	60,0	49,5
25	51,0	Malmö	Nydala	Fosie	48,0	57,0	48,0
26	51,3	Örebro	Mikael 63	Vivalla	46,9	45,0	62,0
27	51,3	Huddinge	V Flemingsb-Hs	Flemingsberg	56,9	42,0	55,0
28	51,8	Helsingborg	Furutorp	Söder	46,4	51,0	58,0
29	51,8	Malmö	Sofielund	Sofielund	45,4	58,0	52,0
30	51,8	Linköping	Ryd 2	Ryd	50,0	58,0	47,5
31	52,2	Örebro	Långbro 42	Varberga	46,7	45,0	65,0
32	52,4	Malmö	Heleneholm	Heleneholm	55,1	51,0	51,0
33	52,6	Malmö	Kroksbäck	Hyllie	53,9	51,0	53,0
34	52,8	Haparanda	Marielund	Marielund	47,3	60,0	51,0
35	53,0	Sundsvall	Nacksta mellersta	Nacksta	49,1	46,0	64,0
36	53,0	Helsingborg	Drottninghög V	Filborna	54,1	51,0	54,0
37	53,3	Jönköping	Ljungarums 3	Huskv.Rosenlund	40,9	61,0	58,0
38	53,4	Örebro	Mikael 68	Vivalla	51,2	45,0	64,0
39	53,5	Eskilstuna	FröslundaBjörkhult	Eskilstuna SÖ	53,6	46,0	61,0
40	53,7	Norrköping	Hageby SÖ	Hageby	44,0	60,0	57,0
41	53,9	Örebro	Mikael 62	Vivalla	52,2	45,0	64,5
42	53,9	Eskilstuna	FröslundaTallåspark.	Eskilstuna SÖ	54,3	46,0	61,5
43	54,0	Helsingborg	Fredriksdal Ö	Filborna	55,4	51,0	55,5
44	54,0	Örebro	Mikael 74	Marbacken	44,0	55,0	63,0
45	54,0	Helsingborg	Högaborg Ö	Högaborg	53,7	51,0	57,3
46	54,2	Landskrona	Landskrona 12	V Landskrona	44,7	60,0	58,0
47	54,4	Helsingborg	Drottninghög Ö	Filborna	54,2	51,0	58,0

48	54,5	Haparanda	Haparanda S	Södra	51,6	60,0	52,0
49	54,7	Haparanda	Haparanda N	Marielund	52,7	60,0	51,5
50	55,0	Norrköping	Marielund NO	Marielund	51,0	56,0	58,0
51	55,1	Uppsala	N Gottsunda	Gottsunda	51,3	59,0	55,0
52	55,6	Linköping	Ryd 3	Ryd	39,8	58,0	69,0
53	55,6	Västerås	Vallby S	Vallby	46,9	60,0	60,0
54	55,7	Jönköping	Ljungarums 4	Huskv.Rosenlund	47,1	61,0	59,0
55	55,9	Göteborg	S Kortedala	Kortedala	58,3	55,0	54,3
56	55,9	Landskrona	Landskrona 4	V Landskrona	43,8	63,0	61,0
57	56,2	Malmö	AugustenborgLönng.	Sofielund	51,7	65,0	52,0
58	56,3	Norrköping	Navestad Ringarna	Navestad	38,0	74,0	57,0
59	56,5	Eskilstuna	Årby	Årby	43,6	69,0	57,0
60	56,7	Nyköping	Västra Brandkärr	Brandkärr	53,5	56,0	60,5
61	56,7	Strömstad	Näsingelommeland	Strömstad	50,7	60,0	59,5
62	56,7	Linköping	Skäggetorp 1	Skäggetorp	52,7	58,0	59,5
63	57,0	Västerås	Bäckby C	Bäckby	51,9	60,0	59,0
64	57,1	Gävle	Öster	Centrum	42,7	74,0	54,5
65	57,1	Malmö	Värnhem	Värnhem	58,2	51,0	62,0
66	57,1	Skövde	Ryds C	Ryd	50,3	64,0	57,0
67	57,1	Norrköping	Hageby NÖ	Hageby	47,4	67,0	57,0
68	57,2	Eskilstuna	Nyfors C	Nyfors	49,0	64,0	58,5
69	57,3	Karlskrona	Kungsmarken	Kungsmarken	44,5	69,0	58,5
70	57,6	Norrköping	Hageby NV	Hageby	48,9	60,0	64,0
71	57,7	Örebro	Långbro 45	Oxhagen	42,5	64,0	66,6
72	57,7	Borås	Norrby Billdalsg.	Norrby	39,1	67,0	67,0
73	57,8	Halmstad	Martin Luther 13	Andersberg	42,5	81,0	50,0
74	57,8	Linköping	Skäggetorp 2	Skäggetorp	50,0	58,0	65,5
75	58,0	Trollhättan	Kronogård N	Kronogård	59,5	59,0	55,5
76	58,1	Kristianstad	Gamlegården S	Näsby	48,9	70,0	55,5
77	58,2	Gävle	Sätra 3	Sätra	42,4	69,0	63,3
78	58,6	Helsingborg	Raus 6-Plant. N	Raus	50,9	66,0	59,0
79	58,6	Malmö	Bellevuegården	Bellevue/Hyllie	53,9	61,0	61,0
80	59,0	Landskrona	Landskrona 5	V Fäladen	51,4	63,0	62,5
81	59,3	Örebro	Långbro 43	Varberga	49,4	64,0	64,5
82	59,4	Halmstad	Martin Luther 12	Andersberg	45,7	81,0	51,5
83	59,5	Borlänge	Borlänge 12	Västra	49,0	59,0	70,5
84	59,5	Borås	Norrby Spinnaren	Norrby	52,1	67,0	59,5
85	59,8	Borås	Hässleholm.Fjärding	Hässleholmen	52,9	70,0	56,4
86	59,8	Linköping	Ryd 4	Ryd	49,4	58,0	72,0
87	59,8	Ljusdal	Hamra	Hamra	56,9	60,0	62,5
88	59,8	Uppsala	S Valsätra	Valsätra	52,5	63,5	63,5
89	59,9	Uppsala	V Gottsunda	Gottsunda	58,6	59,0	62,0
90	60,0	Borås	Hulta V	Hulta	52,0	67,0	61,0
91	60,0	Eskilstuna	Forsbomsvreten	Ärsta	57,6	60,0	62,5
92	60,2	Sala	Åkra	Åkra området	56,0	59,0	65,5
93	60,2	Trollhättan	Kronogård S	Kronogård	58,1	59,0	63,5
94	60,3	Uddevalla	Bäve 7	Dalaberg	44,9	76,0	60,0
95	60,4	Södertälje	Ronna	Ronna	58,1	59,0	64,0
96	60,5	Gävle	Andersberg 1	Andersberg	50,9	74,0	56,5
97	60,5	Västerås	14 Pettersberg	Pettersberg	56,0	60,0	65,5
98	60,5	Trollhättan	Sylte N	Sylte	58,0	64,0	59,5

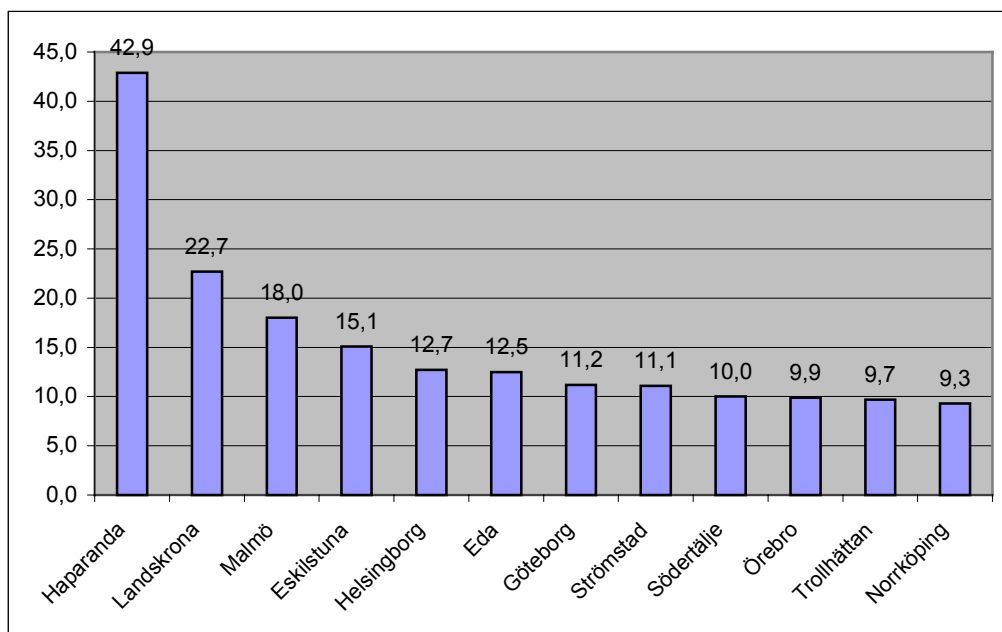
99	60,5	Hässleholm	Hässleholm 11	Västra	51,6	72,0	58,0
100	60,9	Landskrona	Landskrona 3	V Fäladen	57,3	63,0	62,5
101	61,1	Växjö	Maria 5	Växjö N	53,9	73,0	56,5
102	61,3	Helsingborg	Närlunda	Närlunda	56,9	64,0	63,0
103	61,3	Linköping	Skäggetorp 5	Skäggetorp	58,4	58,0	67,5
104	61,5	Kristianstad	Österäng S	Näsby	53,5	70,0	61,0
105	61,5	Helsingborg	Ragnvalla	Ragnvalla	59,1	60,0	65,5
106	61,6	Nyköping	Ö Brandkärr	Brandkärr	58,4	56,0	70,4
107	61,7	Eskilstuna	Ärsta	Ärsta	53,6	69,0	62,5
108	61,9	Jönköping	Ljungarums 5	Huskv.Rosenlund	55,2	69,0	61,5
109	62,0	Kalmar	Kalmar 21	Norrliden	51,1	69,0	66,0
110	62,0	Eskilstuna	Skiftinge-Sahl	Eskilstuna SÖ	54,1	69,0	63,0
111	62,0	Norrköping	Ektorp-Strömb.	Ektorp	54,1	71,0	61,0
112	62,1	Göteborg	Eriksbo	Eriksbo	59,8	67,0	59,5
113	62,5	Västerås	18 Hammarby	Hammarby	59,5	62,0	66,0
114	62,5	Kalmar	Kalmar 20	Norrliden	55,1	69,0	63,5
115	62,6	Borlänge	Borlänge 25	Västra	59,2	59,0	69,5
116	62,6	Linköping	Berga 3	Berga	49,8	70,0	68,0
117	62,8	Borås	Sjöboklintområdet	Sjöbo	55,3	73,0	60,0
118	63,4	Uddevalla	Bäve 8	Dalaberg	55,8	76,0	58,5
119	63,4	Landskrona	Landskrona 8	V Fäladen	59,3	63,0	68,0
120	63,7	Åstorp	Åstorp 5	Åstorp	59,1	60,0	72,0
121	64,0	Hallstahammar	Nibble	Hallstahammar	57,5	74,0	60,5
122	64,2	Borås	Sjöbo-Nolhaga	Sjöbo	58,2	73,0	61,5
123	64,3	Sandviken	Sandviken 13	Södra	56,8	79,0	57,0
124	64,4	Norrköping	Hageby SV	Norrköping S	57,7	67,0	68,5
125	64,4	Växjö	Maria 3	Växjö N	56,8	73,0	63,5
126	64,8	Kristianstad	Charlottesb.Härlöv	Charlottesborg	58,8	69,0	66,5
127	65,1	Köping	Nygård-Skogsbrynet	Nygård	55,4	81,0	59,0
128	65,2	Eda	Charlottenbergs 1	Charlottenberg	56,2	80,0	59,5
129	65,5	Lund	N Lund	N Fäladen	50,6	80,0	66,0
130	66,2	Göteborg	Grevegården	Grevegården	59,5	79,0	60,0
131	66,5	Nybro	Nybro 3	Paradiset	57,9	80,0	61,5
132	67,1	Eslöv	Eslöv 5	Eslöv	58,8	84,0	58,5
133	67,4	Söderhamn	Söderhamn V	Västra	51,6	89,0	61,5
134	67,4	Vänersborg	Vänersborg 19	Vänersborg	56,2	86,0	60,0
135	67,8	Jönköping	Kristina 10	Råslätt	59,8	82,0	61,5
136	68,9	Jönköping	Kristina 12	Råslätt	58,8	82,0	66,0

Utanförskapets verklighet

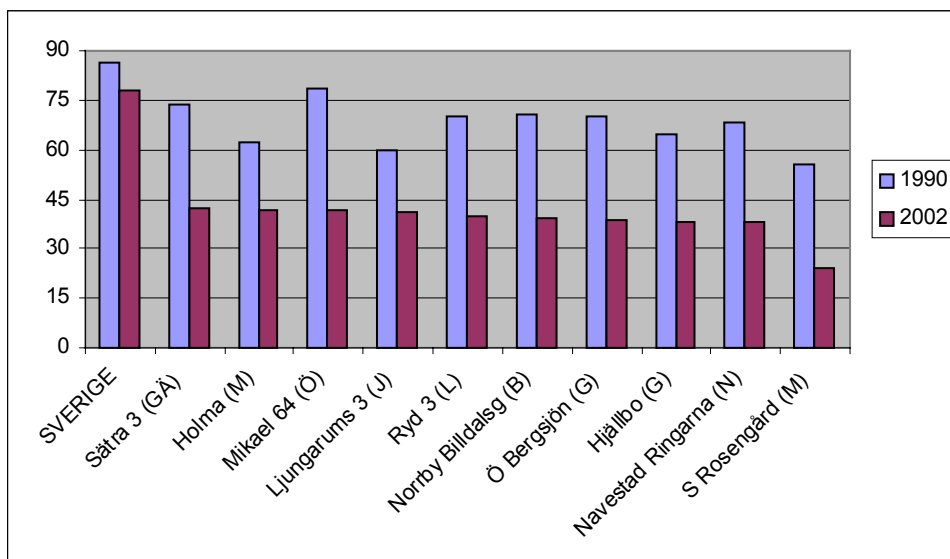
Utanförskapets utbredning varierar mycket i landet. Det finns fortfarande några län där det inte går att finna några områden som uppfyller våra villkor för att kunna klassas som utanförskapsområden. Å andra sidan finns det kommuner i Sverige där var tionde närområde eller mer präglas av utanförskap. Vi kommer senare att mer i detalj kunna studera denna skiftande verklighet, men här ska de 12 värst drabbade kommunerna presenteras.

Diagram 4
Procent av respektive kommuns närområden som präglas av utanförskap, 2002

I syfte att mera konkret illustrera såväl utvecklingen mellan 1990 och 2002 som läget idag ska vi nu i diagramform redovisa siffror för de tio mest utsatta närområdena vad det gäller sysselsättning, skolresultat, valdeltagande och brottslighet. Vi börjar med sysselsättningen, där vi jämför 1990 med 2002. För att ha en jämförelsepunkt redovisas också siffran för hela landet.

Diagram 5
Sysselsättningsnivå i procent, 1990 och 2002, befolkning 20-64 år*

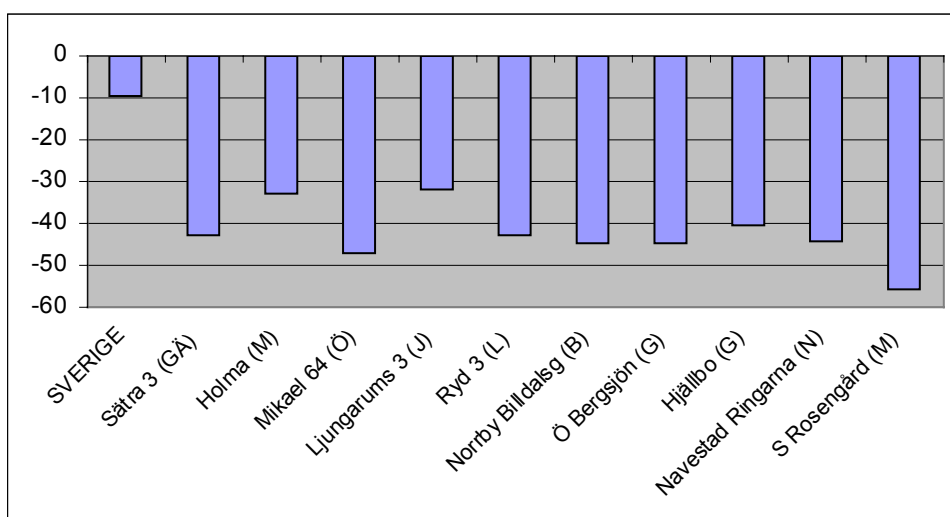

* Versaler inom parentes betyder: GÄ: Gävle, M: Malmö, Ö: Örebro, J: Jönköping, L: Linköping, B: Borås, G: Göteborg och N: Norrköping

För att göra ännu tydligare hur pass starkare sysselsättningsnedgången har varit i dessa utsatta områden i jämförelse med landet i allmänhet redovisas i nästa diagram den procentuella sysselsättningsminskningen mellan 1990 och 2002 för hela Sverige och för de studerade närområdena.

Diagram 6

Procentuell sysselsättningsminskning mellan 1990 och 2002, befolkning 20-64 år*

* Versalerna inom parentes betyder: GÄ: Gävle, M: Malmö, Ö: Örebro, J: Jönköping, L: Linköping, B: Borås, G: Göteborg och N: Norrköping

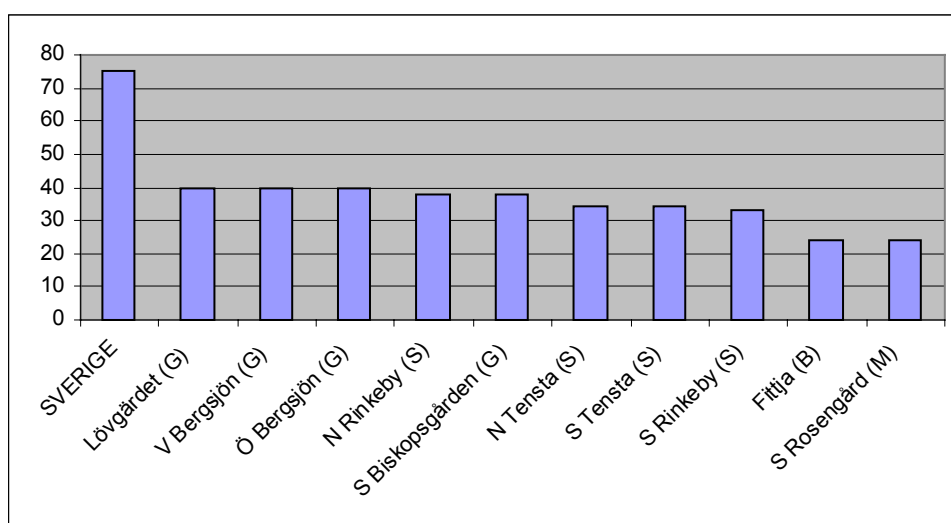
Vi ser att i de här redovisade närområdena minskar sysselsättningen mellan 3,3 och 5,8 gånger mer än i landet i allmänhet. Denna enorma komparativa sysselsättningsminskning sammanfattar på ett slående sätt den process som har lett till ett utanförskap som allt mer fördjupas från konjunkturcykel till konjunkturcykel. De utsatta bostadsområdena drabbas mycket hårdare av konjunkturedgångarna för att sedan återhämta sig mycket långsammare än resten av landet. På det viset har utanförskapet förvärrats trendmässigt under lång tid, för att nå nu extrema proportioner.

Det är utifrån detta redan prekära läge som Sverige 2002 gick in i en period med först stagnerande och sedan sjunkande sysselsättning. Nu växer återigen arbetslösheten och utslagningen och vi vet vilka de grupper och områden är som drabbas hårdast av konjunkturedgången. Det handlar framför allt om de grupper som bor i utsatta förorter, särskilt invandrade personer som knappast har hunnit etablera sig på arbetsmarknaden. Det är de som först och hårdast slås ut, inte minst genom tillämpningen av arbetsrättens centrala princip om ”sist in först ut”.

Vad gäller skolresultat, valdeltagande och brottslighet saknas jämförbara uppgifter för 1990. Därför redovisar vi enbart siffror för 2002/2003 och börjar med skolresultaten i diagram 7. Som det påpekats tidigare, i fall det finns flera skolor på ett område redovisar vi den skola som uppvisar sämst resultat.

Diagram 7

Andel barn som lämnar grundskolans nionde klass med fullständiga betyg, 2003 i procent*

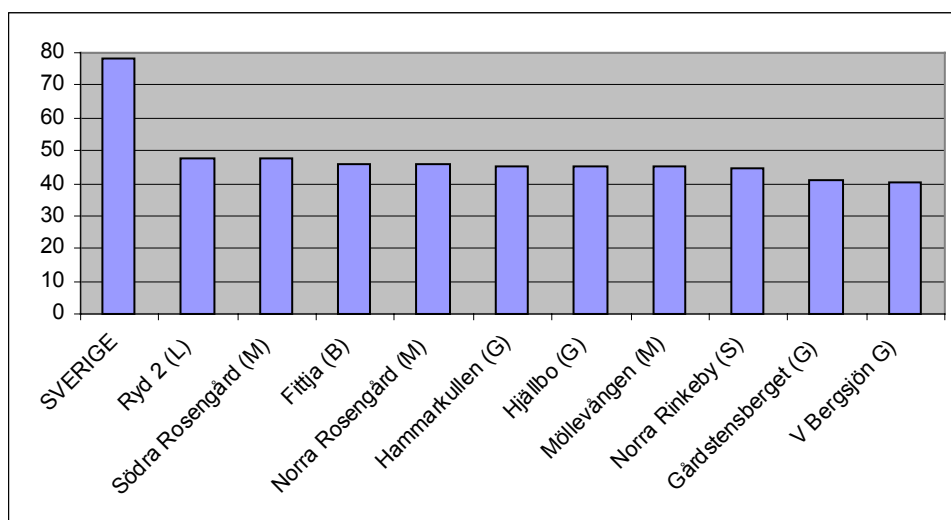
* Versalerna inom parentes betyder: S: Stockholm, M: Malmö, G: Göteborg och B: Botkyrka.

Detta betyder att i Sverige lämnade i genomsnitt 75 av 100 barn grundskolans nionde klass med betyg i alla ämnen de läste medan i exempelvis Fittjaskolan i Fittja (Botkyrka) eller Värner Rydénskolan i Rosengård (Malmö) var det nästan exakt tvärtom: 76 av 100 barn lämnade skolan med ofullständiga betyg!

Valdeltagandet för de tio områden med lägst valdeltagandet vid kommunalvalet 2002 visas i nästa diagram. Vi redovisar också genomsnittet för hela landet. I varje redovisat närområde väljer vi den valkrets med lägst valdeltagandet. Diagrammet visar att i alla dessa valkretsar avstod över hälften av de röstberättigade från att gå till valurnorna.

Diagram 8

Valdeltagande vid kommunalvalet 2002, i procent*

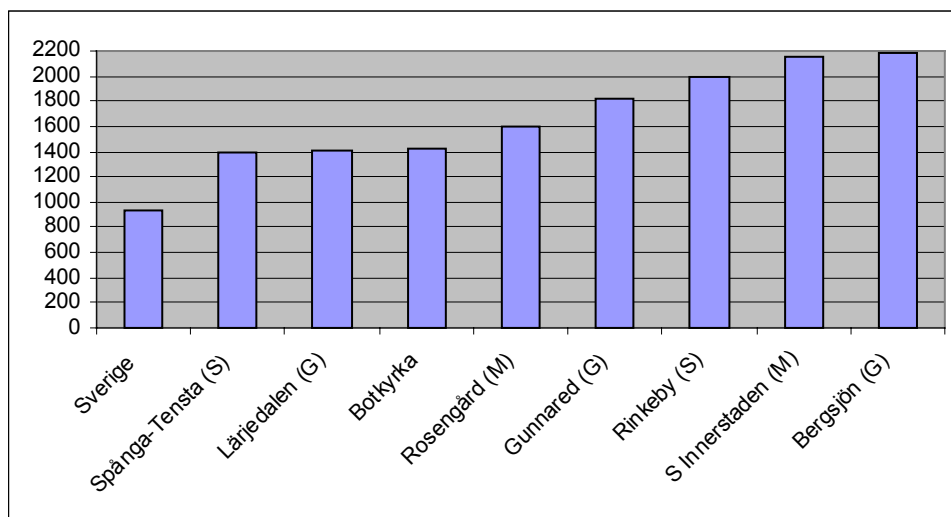
* Versalerna inom parentes betyder: L: Linköping, S: Stockholm, M: Malmö, G: Göteborg och B: Botkyrka.

Till sist redovisar vi information om brottsfrekvensen, som visar en aspekt till av utanförskapet. Det handlar om det allra grymmaste uttrycket för den utsatthet som människorna i utanförskapets Sverige befinner sig i och det drabbar framför allt dem själva. De segregerade bostadsområdena står för en oproportionerligt stor andel brottsförövare och brottsoffer. Här har vi inte lika detaljerad statistik som i övrigt och den stadsdelsstatistik som vi har gäller enbart för storstäderna. I diagram 9 redovisas antalet våldsbrott per 100 000 invånare begångna under 2003. De bostadsområden som inkluderas här innefattar ett eller fler av de mest utsatta bostadsområdena i Sverige. Som vi kan observera, begås mer än dubbelt så

många våldsbrott i exempelvis Rinkeby (Stockholm), Malmös södra innerstad (där det mycket utsatta Möllevången ligger) och Bergsjön (Göteborg) än i landet i genomsnitt.

Diagram 9

Antal våldsbrott per 100 000 invånare, år 2003*

* Versalerna inom parentes betyder: S: Stockholm, M: Malmö och G: Göteborg.

Utanförskapet i Sveriges län

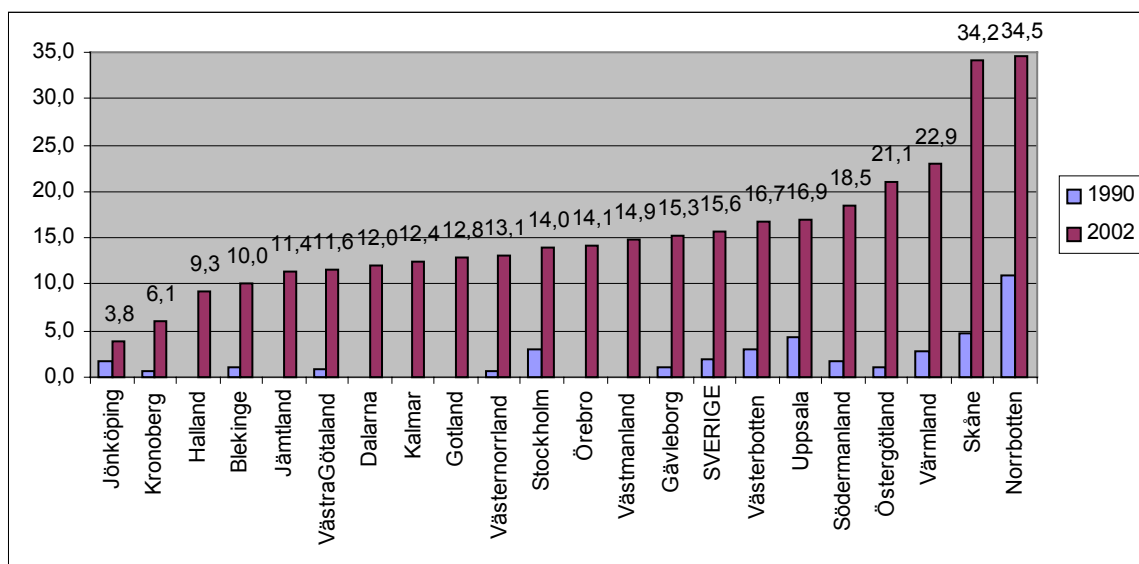
Sysselsättnings- och utanförskapets kartor

Vi ska nu redovisa sysselsättningsutvecklingen och utanförskapets utbredning länsvis. Vi börjar med sex sammanfattande kartor för att sedan redovisa läget län efter län.

De kartor som följer bygger antingen på ett statistiskt material som först kommer att redovisas i diagramform (kartor 1 till 4) eller på det utanförskapets index som redovisades tidigare (kartor 5 och 6). Diagrampresentationen börjar med sysselsättningsutvecklingen mellan 1990 och 2002 i diagram 10, som är underlaget för kartorna 1 och 2.

Diagram 10

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i respektive län, personer 20-64 år, 1990 och 2002

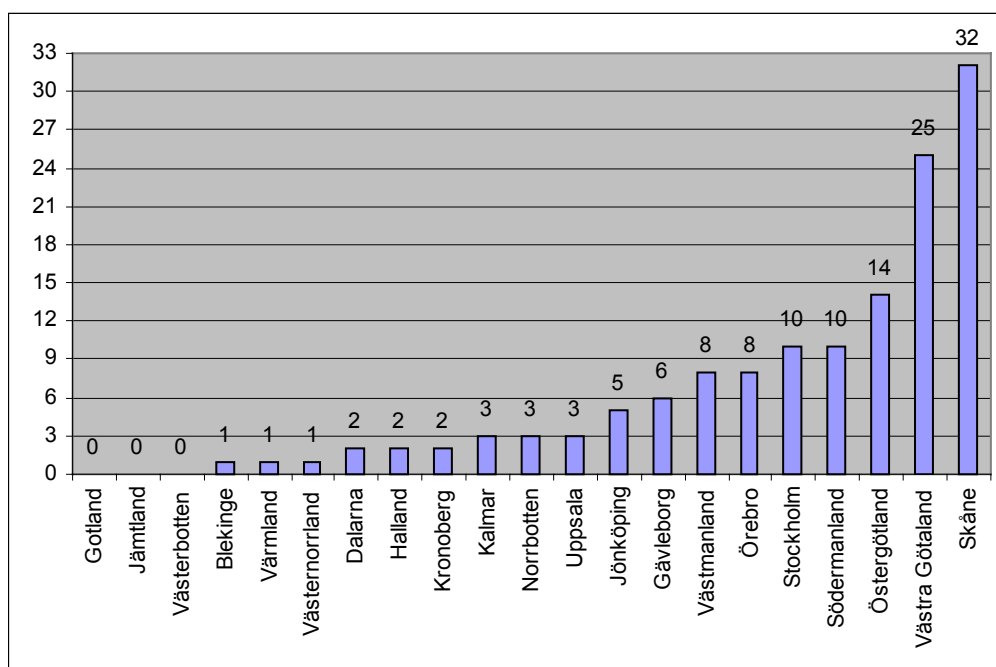
Det är lätt att observera kontrasten mellan 1990 och 2002. 1990 fanns det bara ett län, Norrbottens län, där över 5 procent av länets närområden hade en sysselsättningsnivå under 70 procent. 2002 var situationen direkt omvänd: det fanns bara ett län, Jönköpings län, som inte översteg 5 procentlinjen. 1990 fanns det en hel del län (Halland, Jämtland, Dalarna, Kalmar, Gotland, Örebro och Västmanland) där samtliga närområden hade en

sysselsättningsnivå på 70 eller över 70 procent. Denna situation förekom överhuvudtaget inte 2002.

Det är denna utveckling som är den främsta drivkraften bakom utanförskapets utbredning i Sverige. I diagram 11 och 12 ges underlaget för utanförskapets karta I och II. Den första av dessa kartor återspeglar utanförskapets utbredning i absoluta tal, d v s i antal utanförskapsområden per län. Den andra kartan illustrerar utanförskapsläget i respektive län genom att redovisa utanförskapsområdena som procent av länets totala antal närområden.

Diagram 11

Antal utanförskapsområden i respektive län, 2002

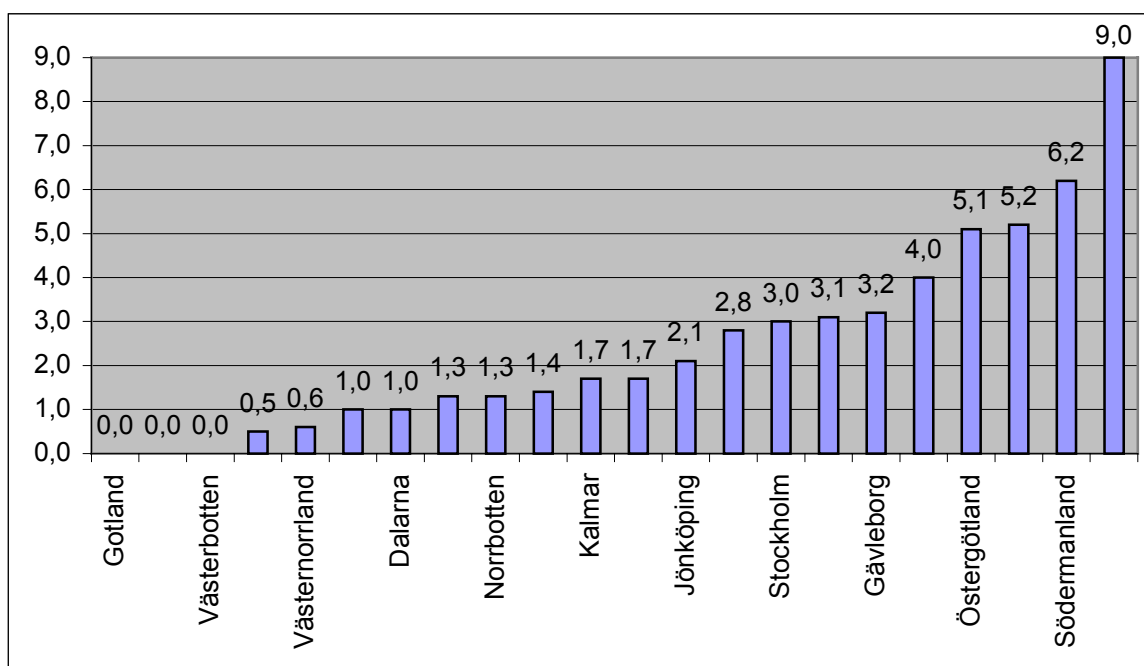
Vi observerar i detta diagram att Skåne och Västra Götaland står, i absoluta tal, för det i särklass största antalet utanförskapsområden. Jönköping, Gävleborg, Västmanland, Örebro, Stockholm, Södermanland och Östergötland befinner sig i en mellanliggande ställning, med mellan 5 och 14 utanförskapsområden. Sedan faller siffran och blir noll i tre län: Gotland, Jämtland och Västerbotten. Det är intressant att notera att i över 10 procent av dessa utanförskapsbefriade läns närområden låg sysselsättningen under 70 procent år 2002 (se diagram 10). Men detta prekära sysselsättningsläge har ännu inte lett till situationer av öppet utanförskap enligt våra kriterier. Norrbotten är också intressant i detta avseende, eftersom

länet toppar statistiken över områden med låg sysselsättning men uppvisar ändå en begränsad spridning av utanförskapet i en vidare bemärkelse.

Diagram 12 ger en annan bild av utanförskapets spridning. Här redovisar vi utanförskapsområdena i respektive län i procent av länets totala antal närområden.

Diagram 12

Utanförskapsområden i procent av respektive läns närområden, 2002

Diagrammet tydliggör Skånes extremt utsatta läge. Nästan en tiondel av länets närområden präglades av utanförskap år 2002 och i dag är det säkert att 10 procentlinjen med råge har passerats. I jämförelse med detta framstår utanförskapets utbredning i t ex Västra Götalands och Stockholms län som relativt begränsad. Men det är en föga tröst med tanke på att i båda dessa län – och detta gäller också för många andra län – finns det ett stort antal områden som redan 2002 låg mycket nära de kriterier som vi använder för att definiera utanförskapet. Med tanke på utvecklingen 2003-04 är det mycket troligt att exempelvis områden i Stockholms län som Vårby, Norsborg, Alby, Akalla, Bredäng, Skärholmen, Rågsved, Geneta, Fisksätra och Hallonbergen i dag skulle platsa i vår utanförskapskarta.

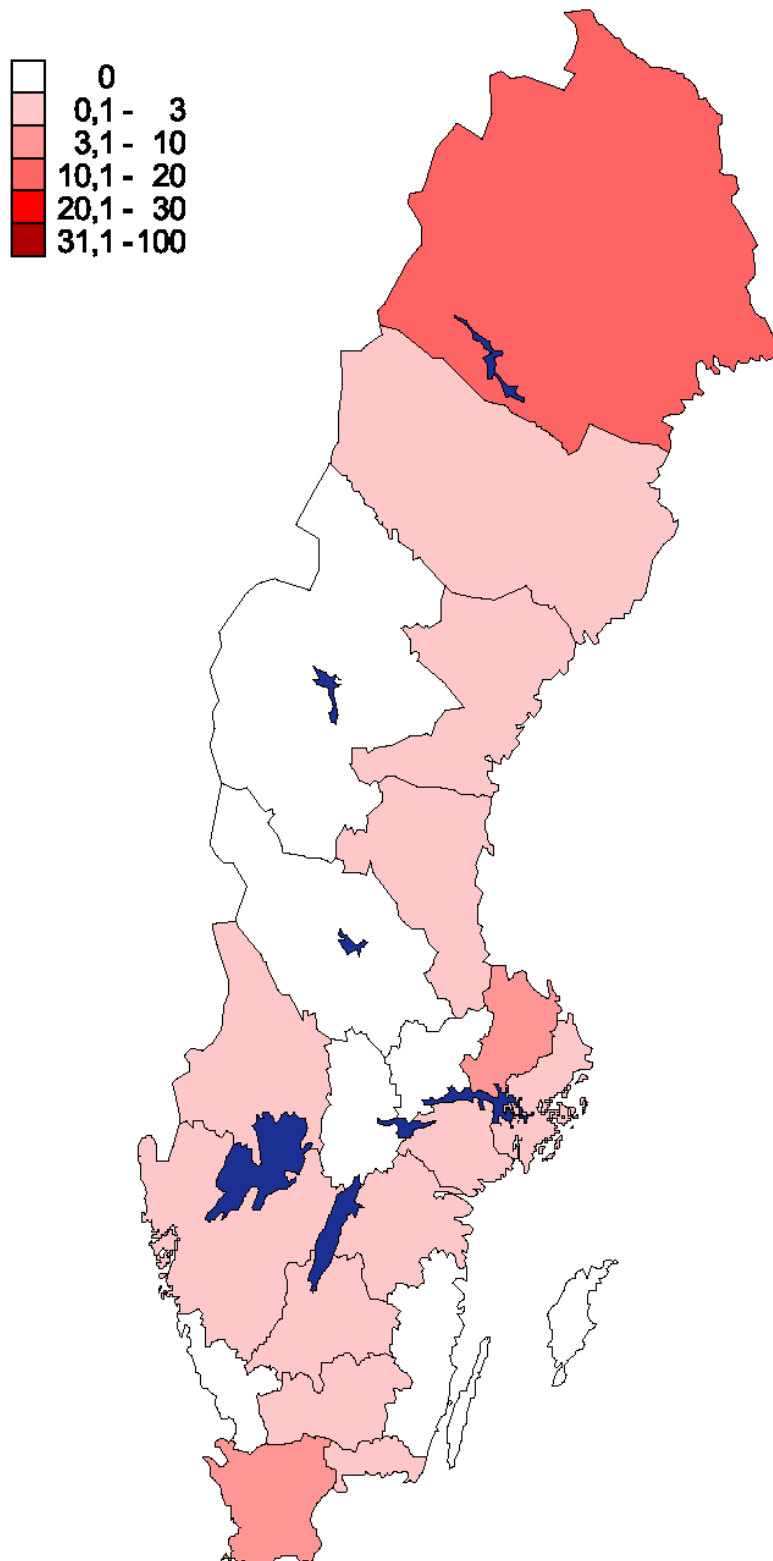
Till sist i utanförskapets karta III och IV visas utanförskapsområdenas geografiska fördelning 1990 och 2002. För 1990 är det bara sysselsättningsstatistik som har kunnat kontrolleras.

Karta 1

Sysselsättningskarta 1990

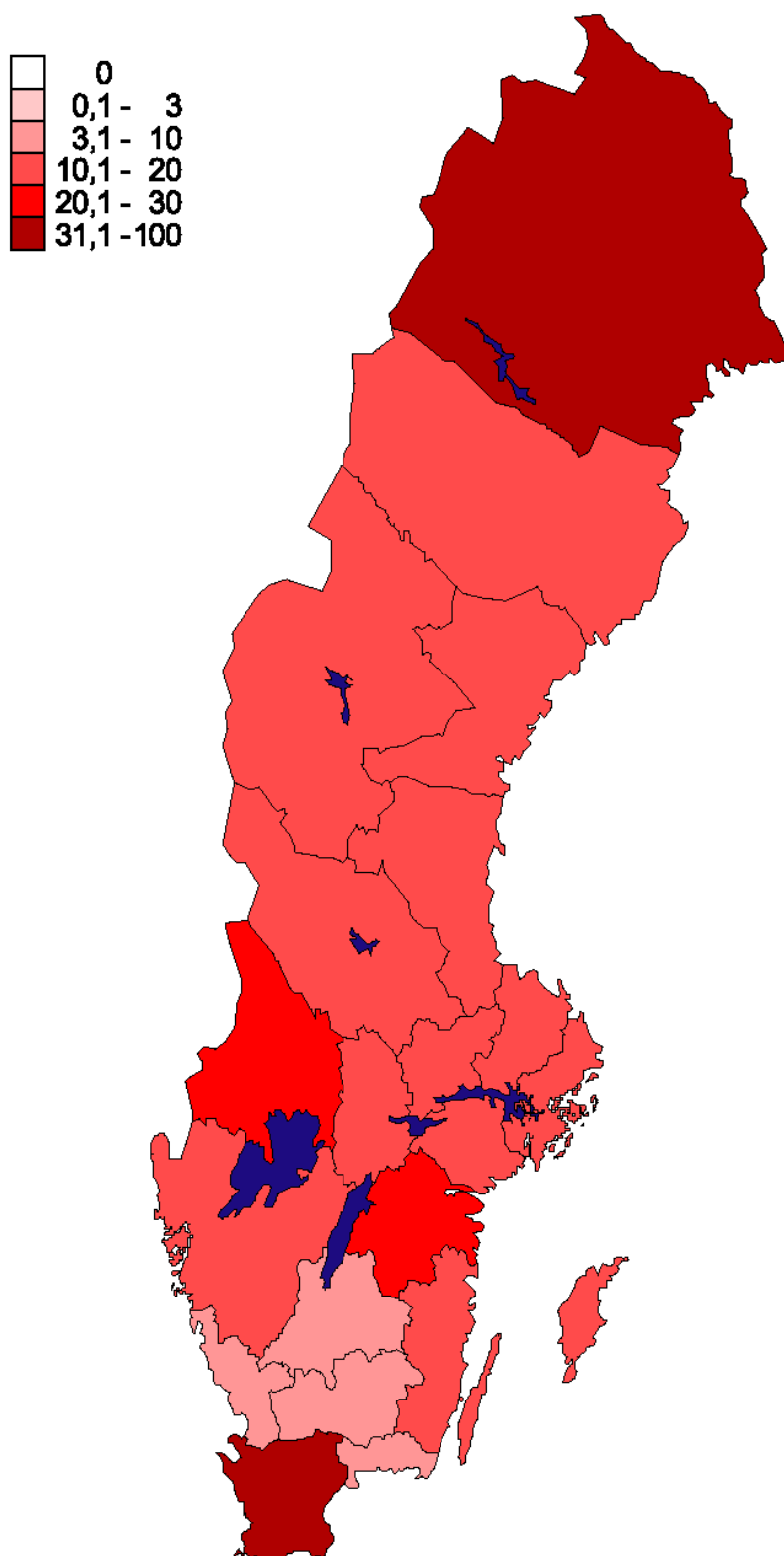
Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i respektive län, personer 20-64 år

Karta 2

Sysselsättningskarta 2002

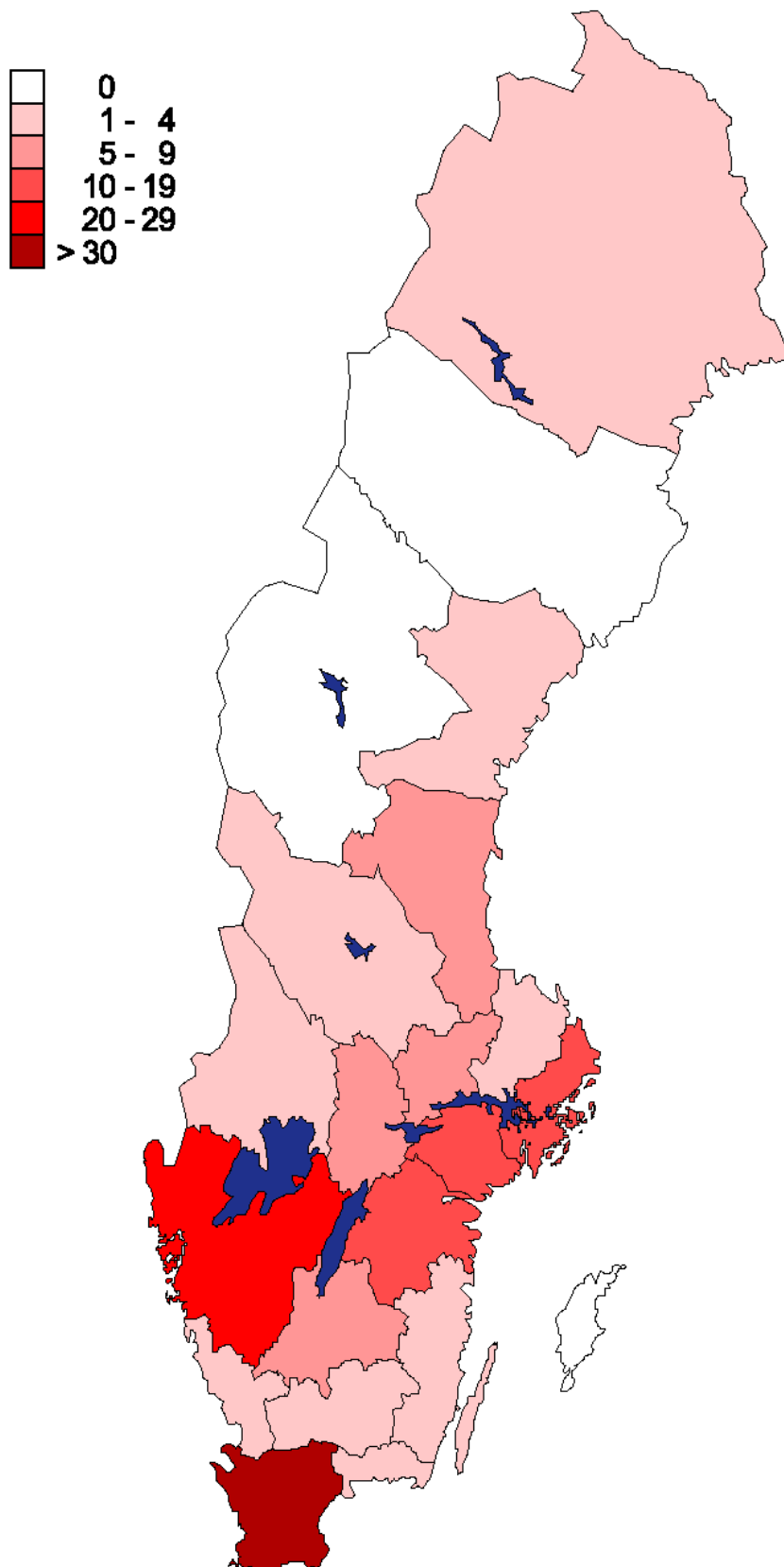
Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i respektive län, personer 20-64 år

Karta 3

Utanförskapets karta I

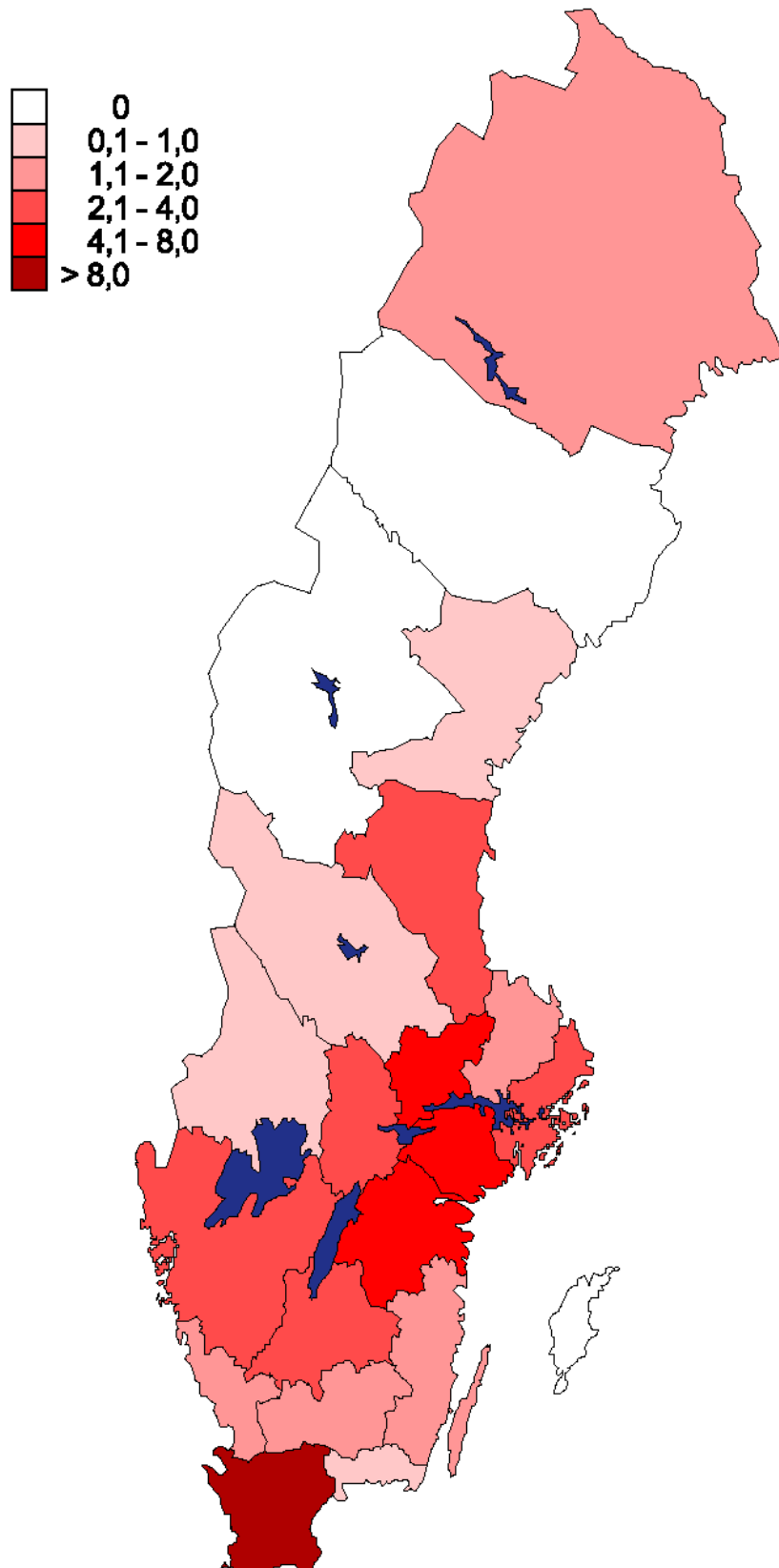
Antal utanförskapsområden i respektive län, 2002

Karta 4

Utanförskapets karta II

Utanförskapsområden i procent av respektive läns närområden, 2002

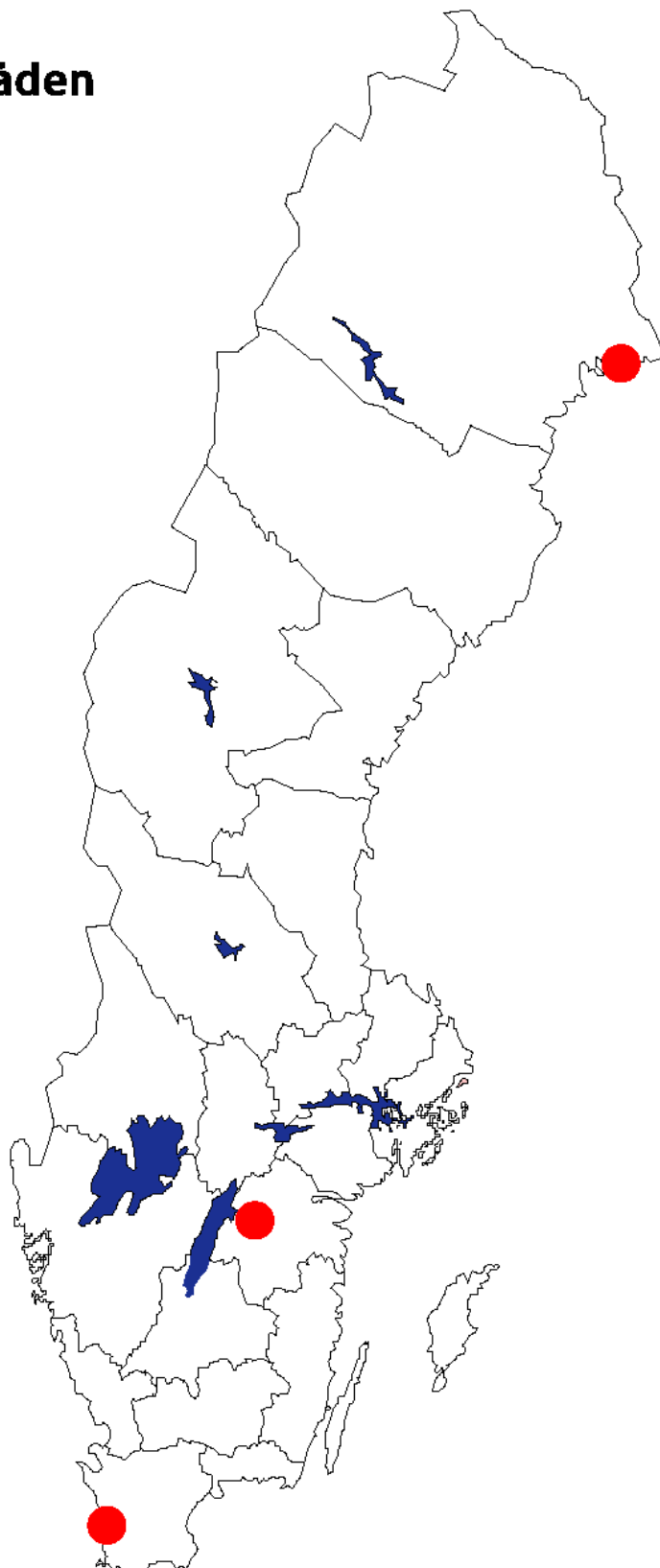
Karta 5

Utanförskapets karta III

Utanförskapsområdenas antal och geografiska fördelning, 1990

1990

3 utansförskapsområden

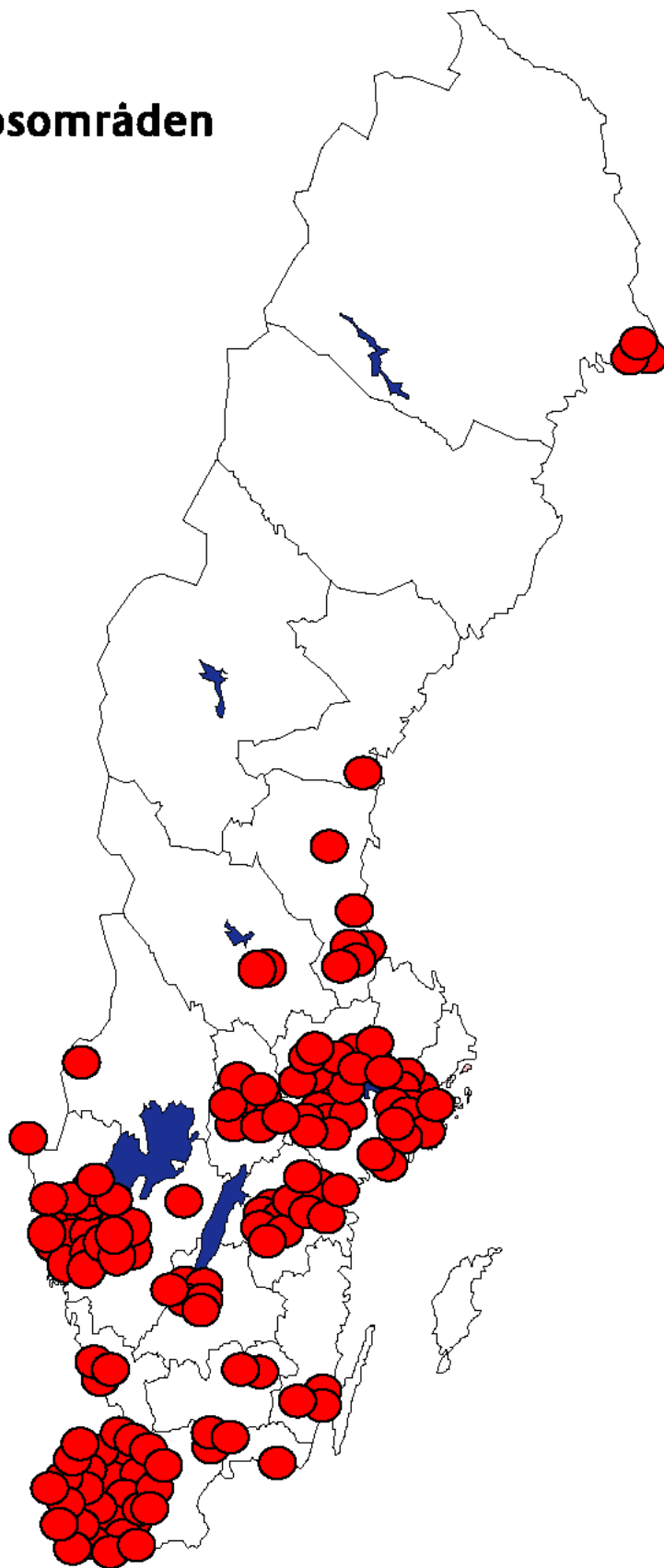
Karta 6

Utanförskapets karta IV

Utanförskapsområdenas antal och geografiska fördelning, 2002

2002

136 utanförskapsområden

Länsredovisning

I fortsättningen redovisas sysselsättningsutvecklingen och utanförskapets läge länsvis med hjälp av fyra diagram. Som referenspunkt redovisas i förekommande fall siffran för hela Sverige. Vad det gäller sysselsättningen redovisas alltid länet, länets viktigaste kommun samt de kommuner där det finns åtminstone två utanförskapsområden. I tre län – Gotland, Jämtland och Västerbotten – finns det ingenting att redovisa angående utanförskapet.

I varje läns första diagram redovisas sysselsättningsläget 1990. Detta diagram visar hur många procent av respektive läns eller kommuns totala närområden som då hade en sysselsättningsnivå under 70 procent för personer mellan 20 och 64 år gamla.

I det andra diagrammet redovisas sysselsättningsläget 2002. Detta diagram visar samma sak som föregående diagram, d v s hur många procent av respektive läns eller kommuns totala närområden som då hade en sysselsättningsnivå under 70 procent för personer mellan 20 och 64 år gamla.

I tredje diagrammet redovisas utanförskapsläget 2002 i absoluta termer. Detta diagram visar antalet utanförskapsområden i respektive län eller kommun.

Till sist, i fjärde diagrammet redovisas utanförskapsläget 2002 i relativa termer. Detta diagram visar hur många procent av respektive läns eller kommuns totala närområden som då kunde betraktas som utanförskapsområden.

Stockholms län

Diagram 13

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

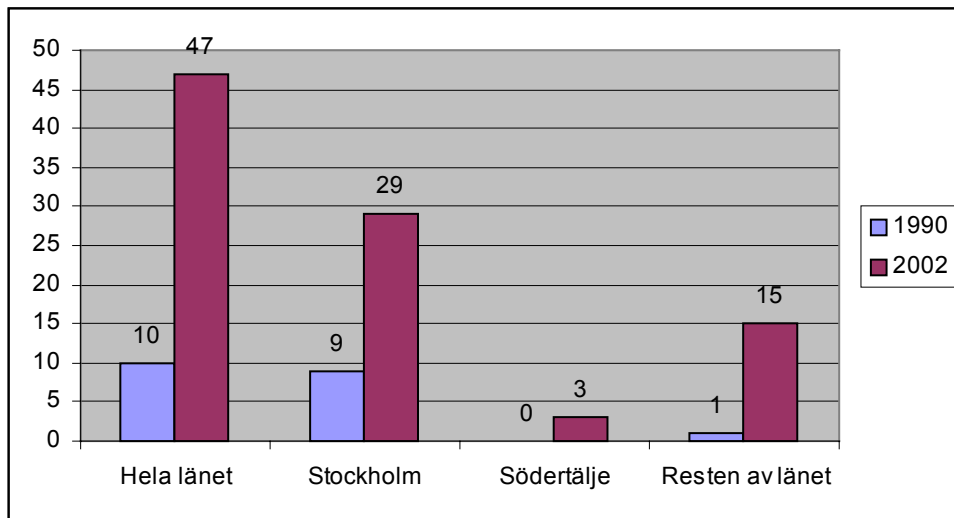

Diagram 14

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

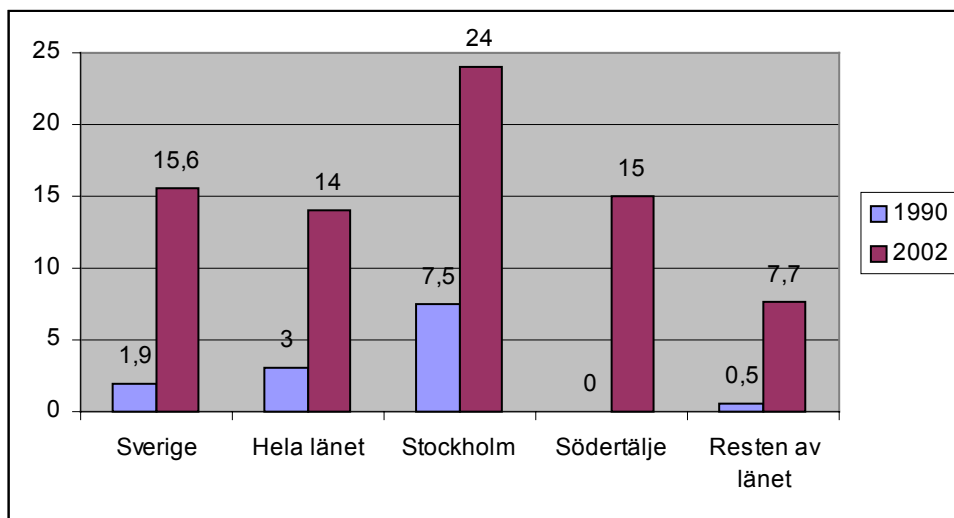

Diagram 15

Antal utanförskapsområden, 2002

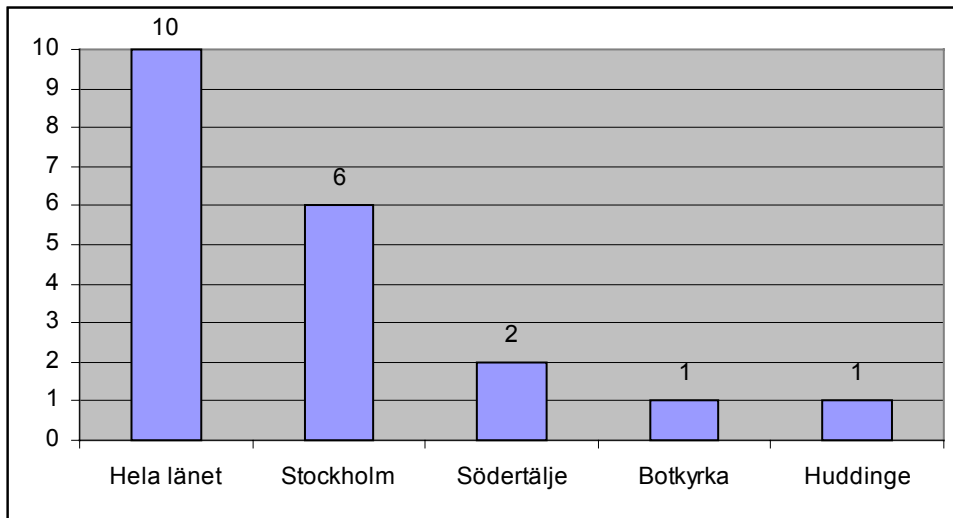
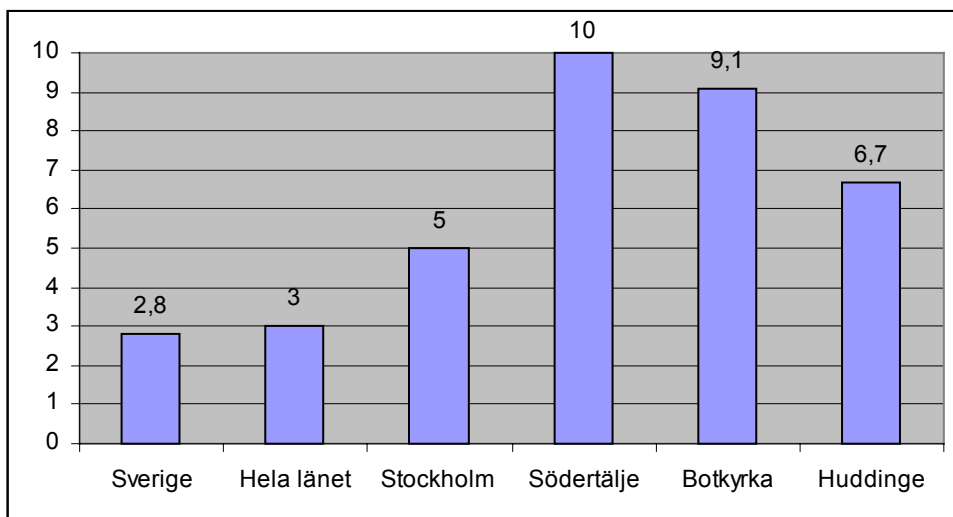

Diagram 16

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Uppsala län

Diagram 17

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

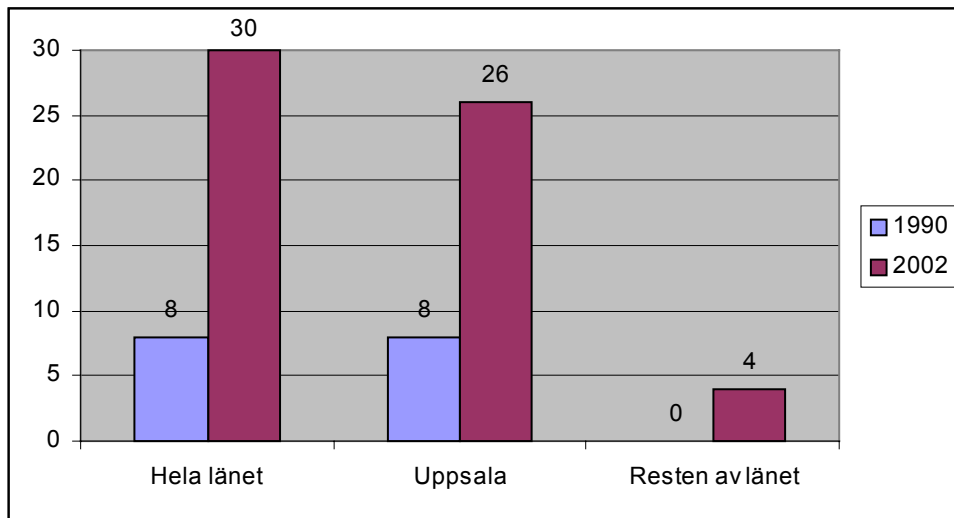

Diagram 18

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

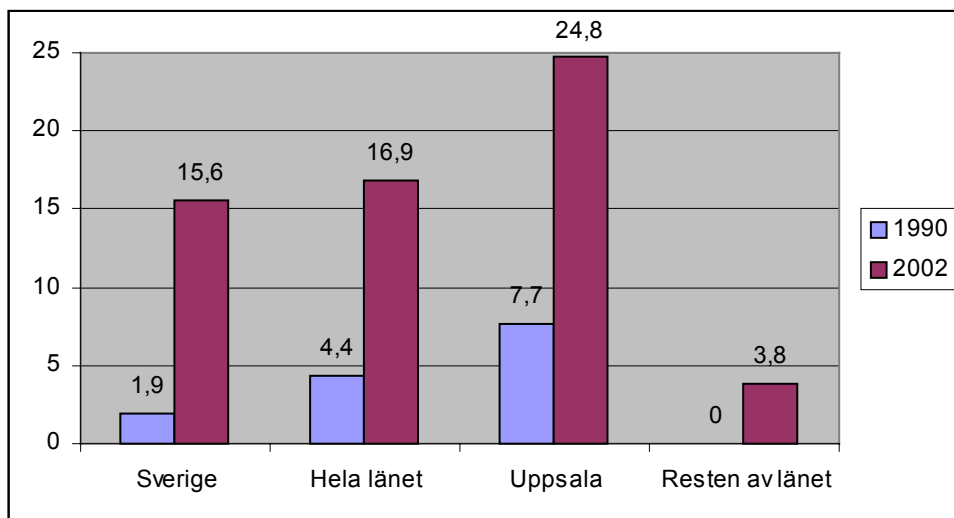

Diagram 19

Antal utanförskapsområden, 2002

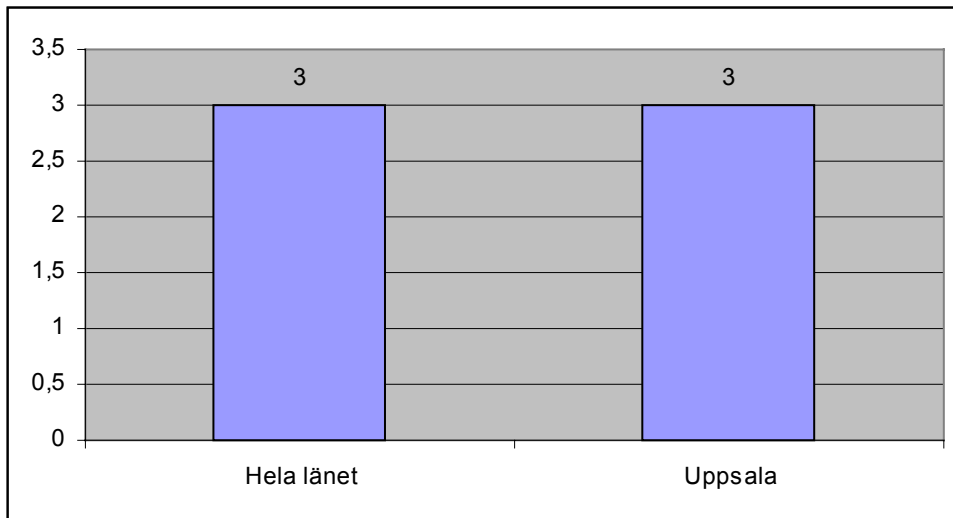
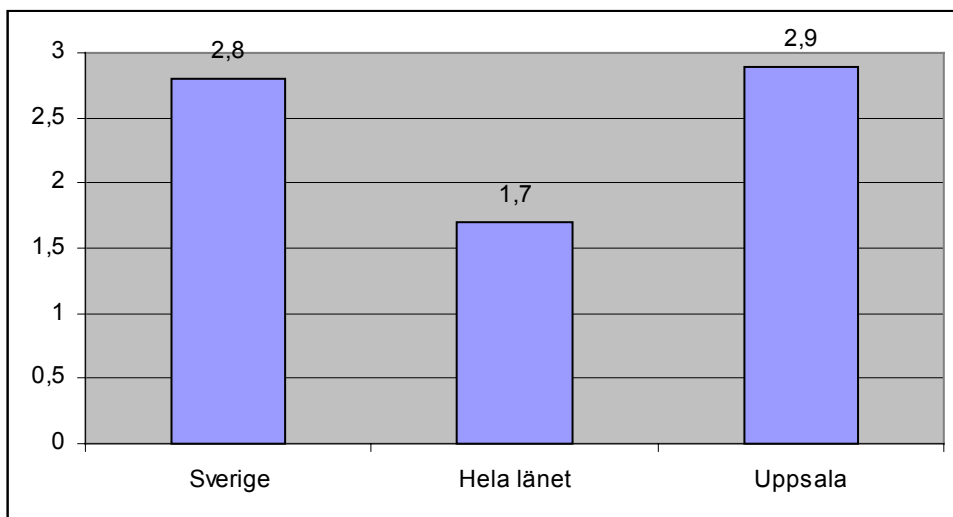

Diagram 20

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Södermanlands län

Diagram 21

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

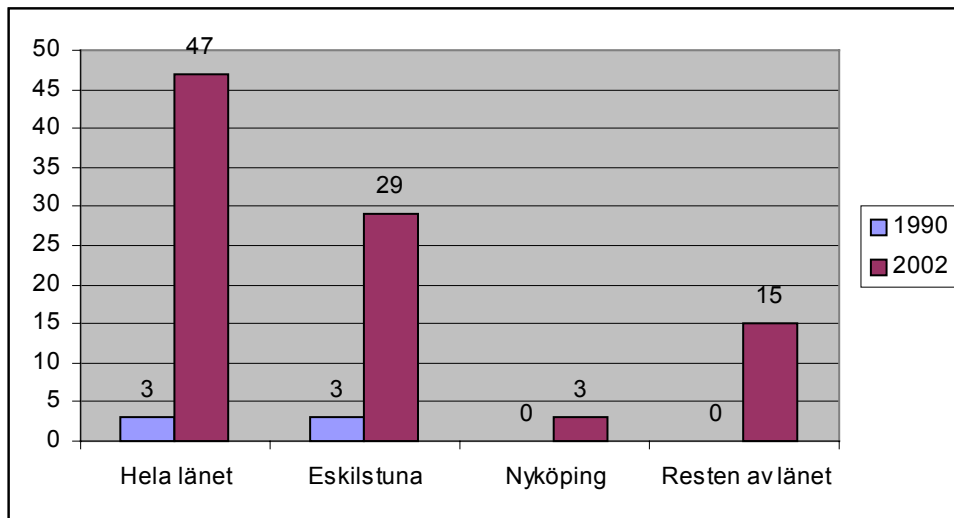

Diagram 22

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

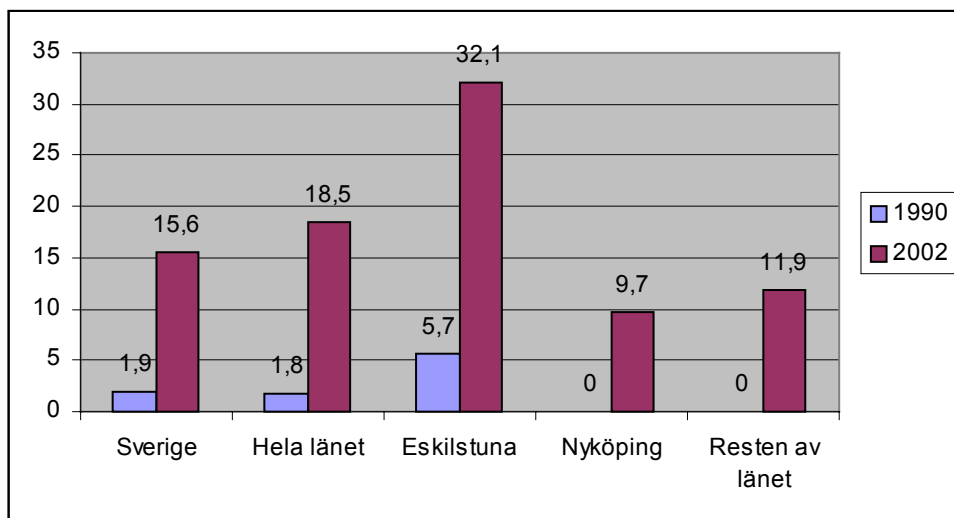

Diagram 23

Antal utanförskapsområden, 2002

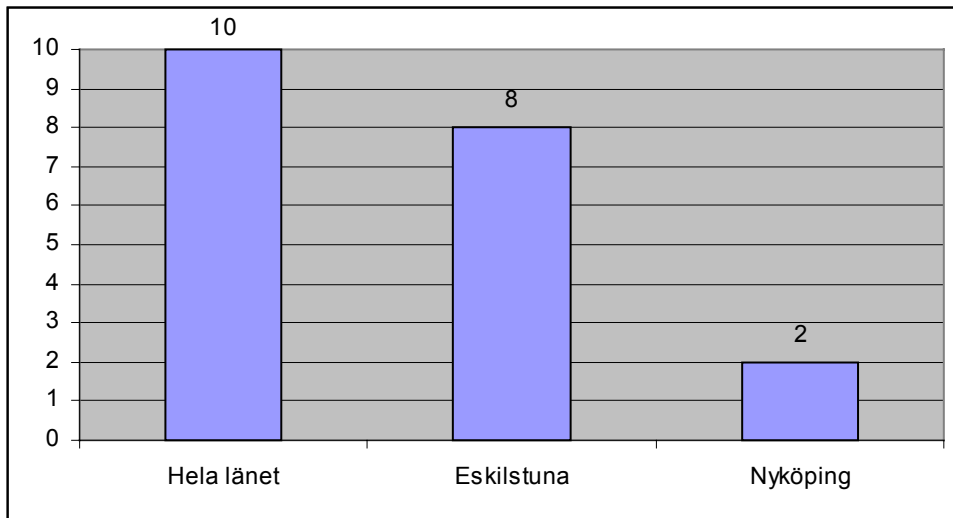
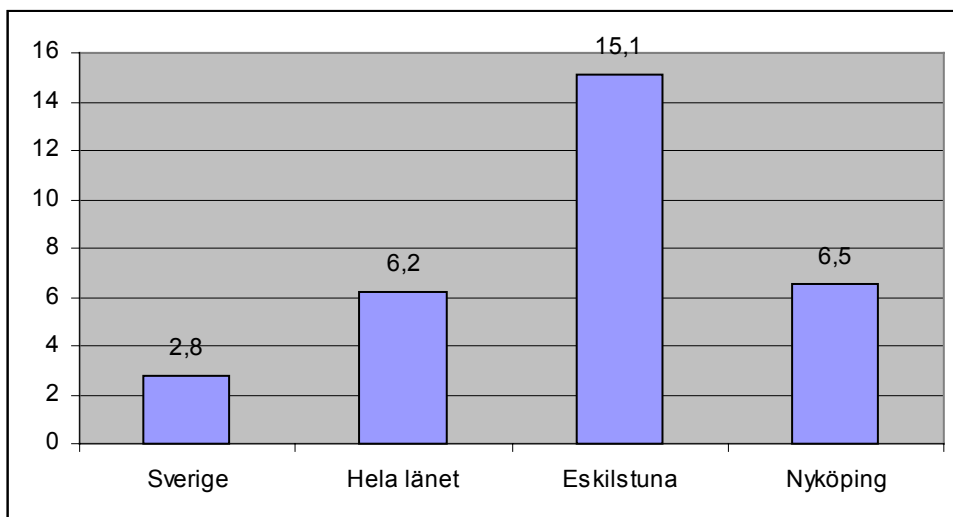

Diagram 24

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Östergötlands län

Diagram 25

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

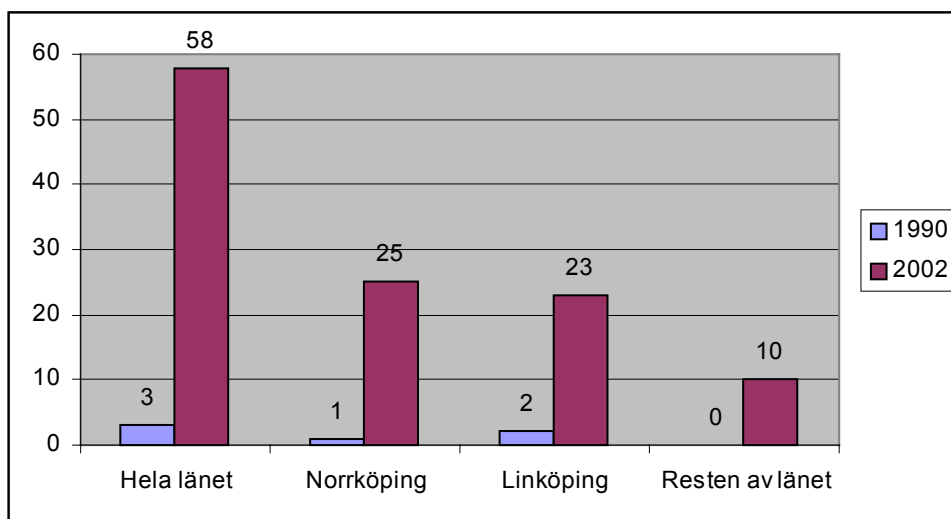

Diagram 26

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

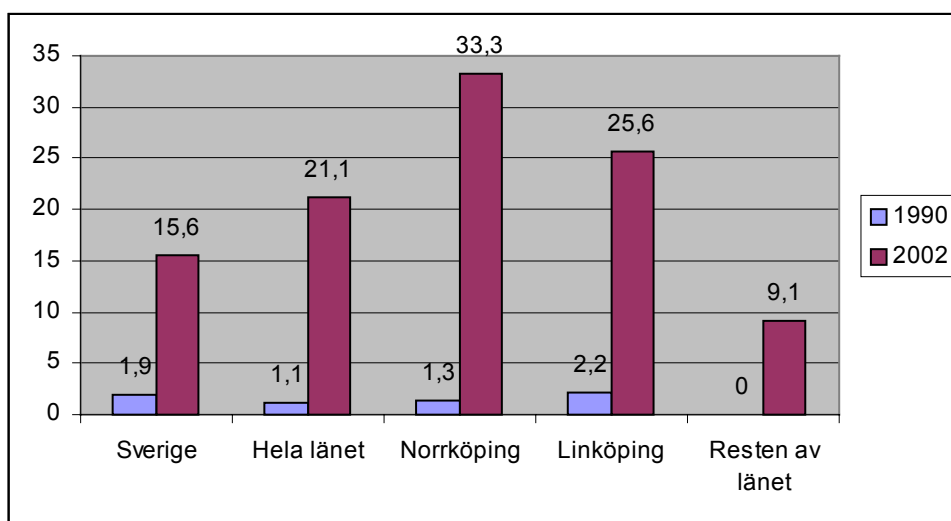

Diagram 27

Antal utanförskapsområden, 2002

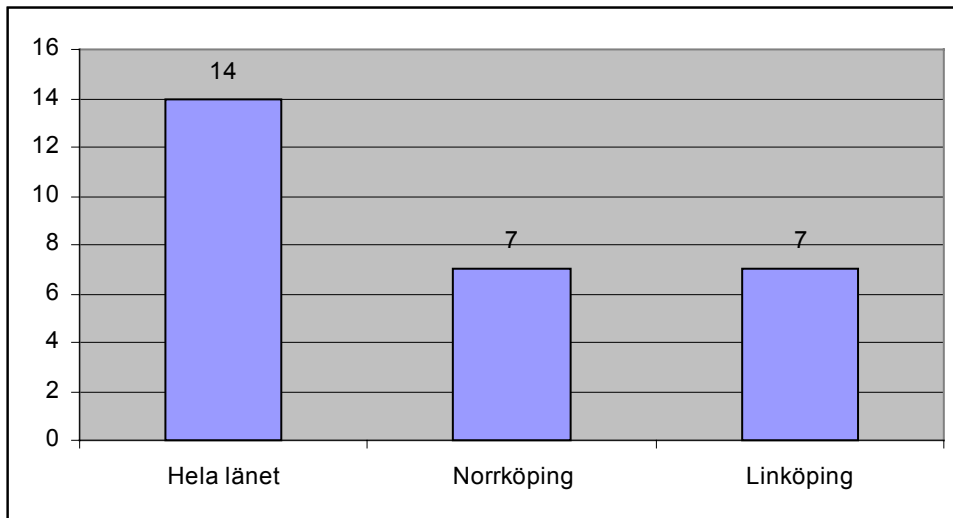
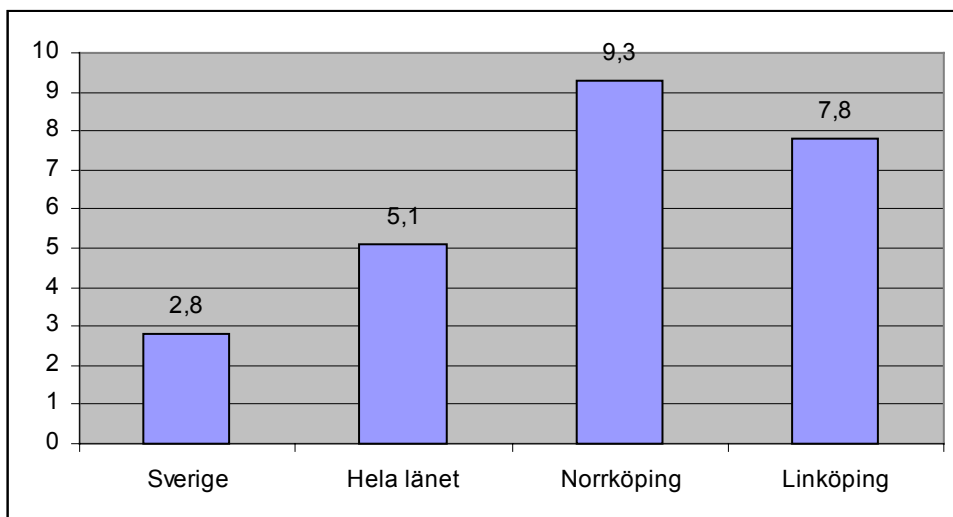

Diagram 28

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Jönköpings län

Diagram 29

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

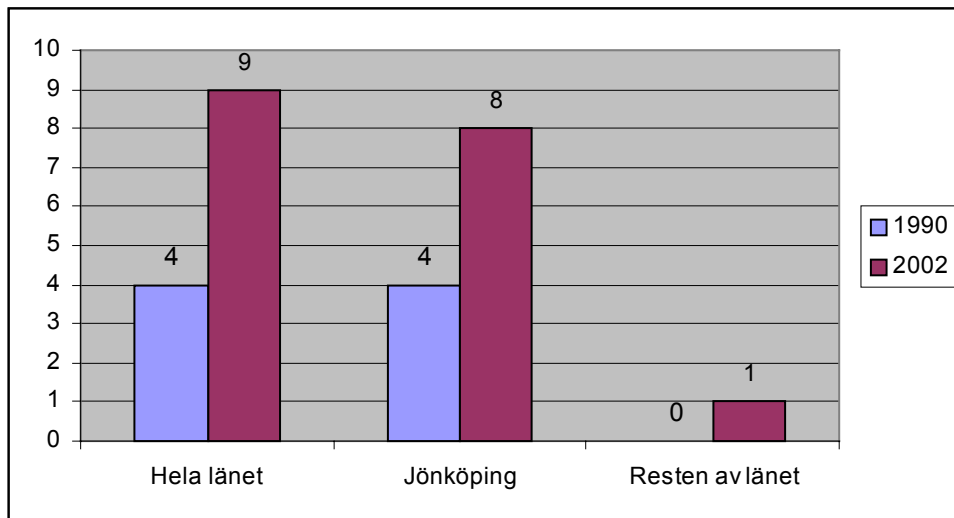

Diagram 30

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

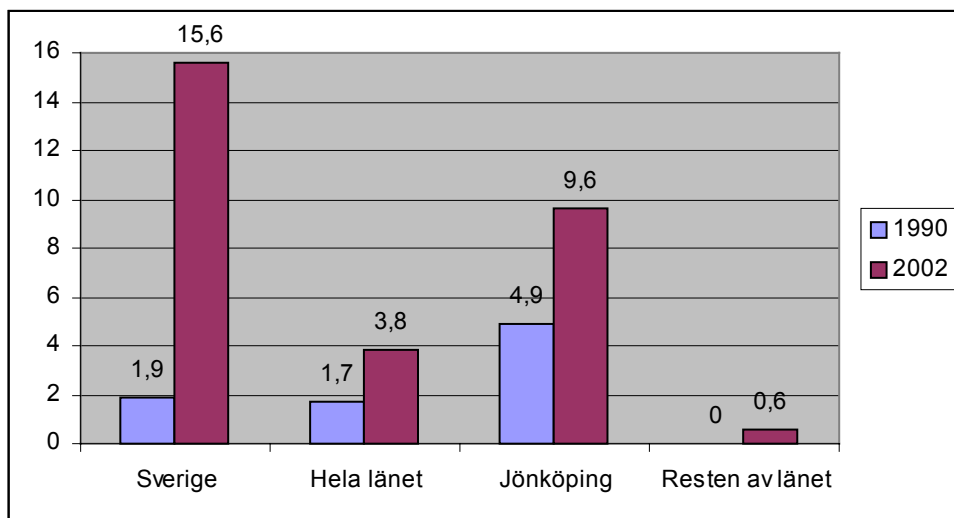

Diagram 31

Antal utanförskapsområden, 2002

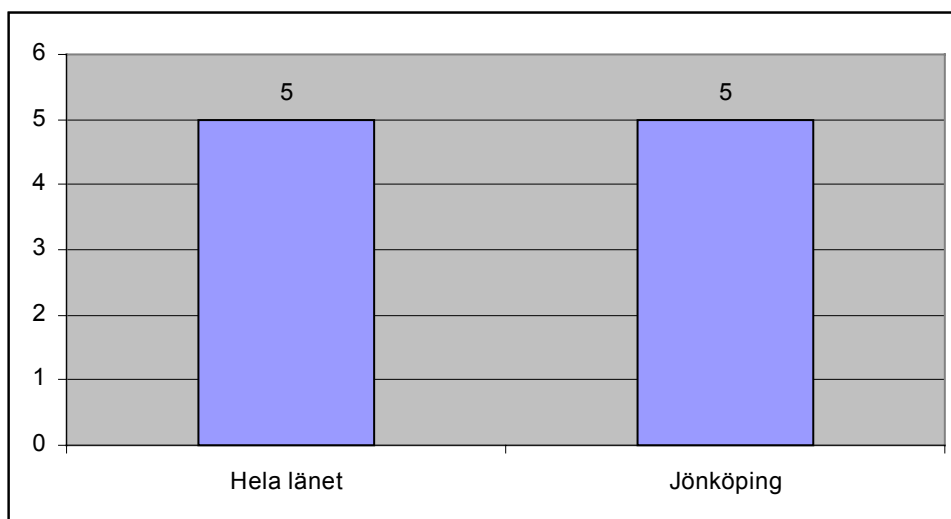
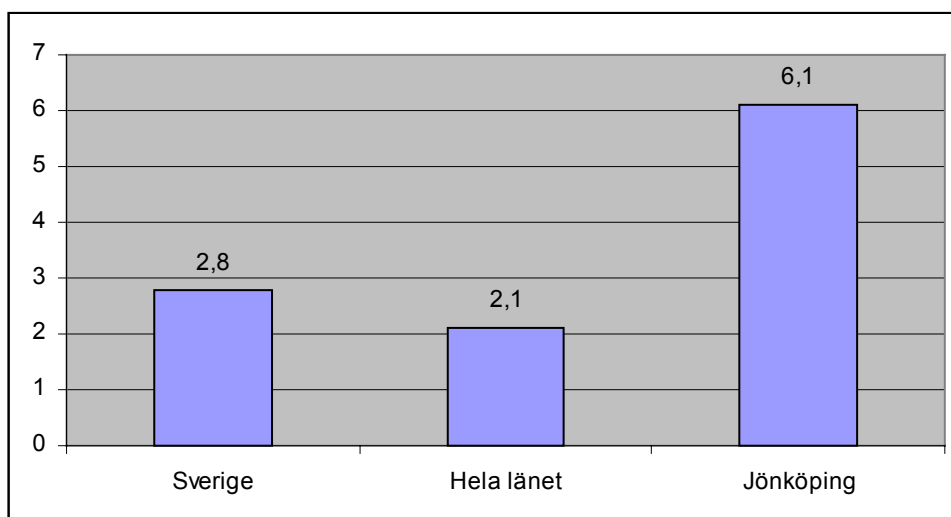

Diagram 32

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Kronobergs län

Diagram 33

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

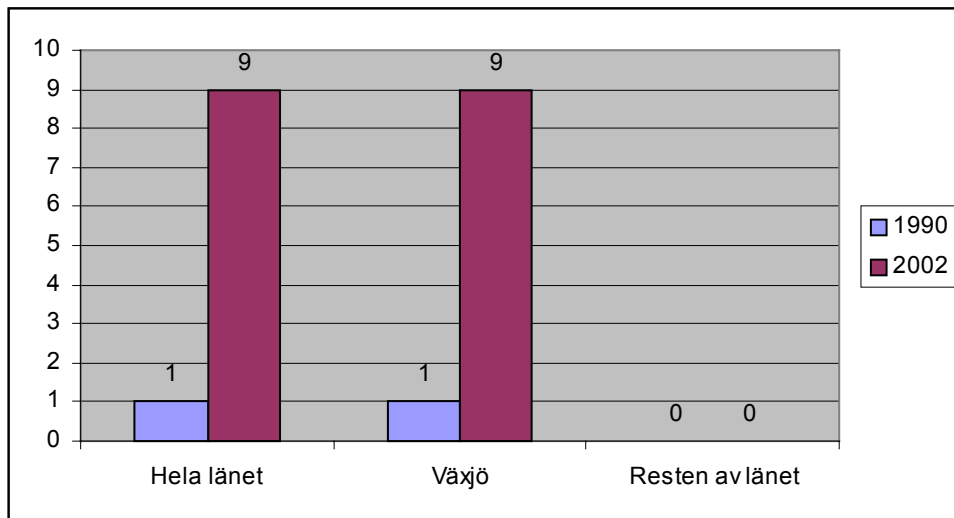

Diagram 34

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

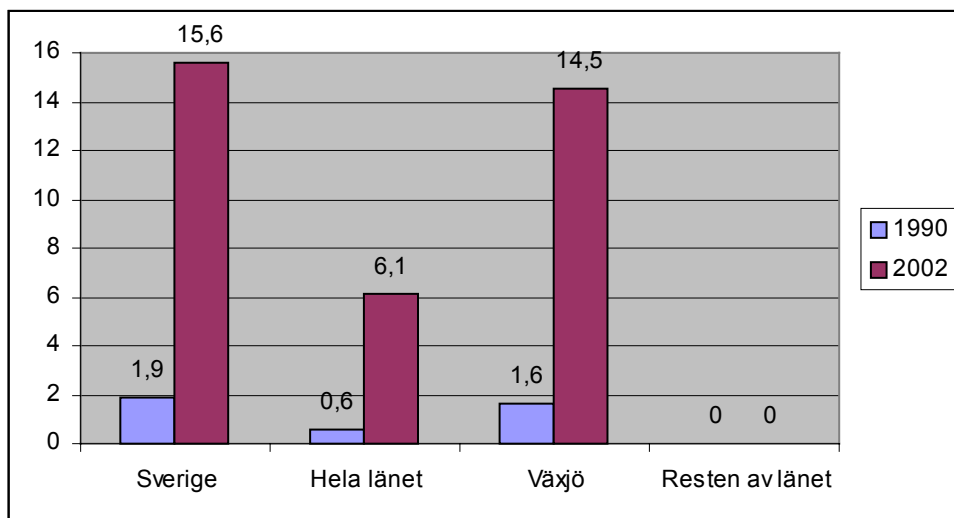

Diagram 35

Antal utanförskapsområden, 2002

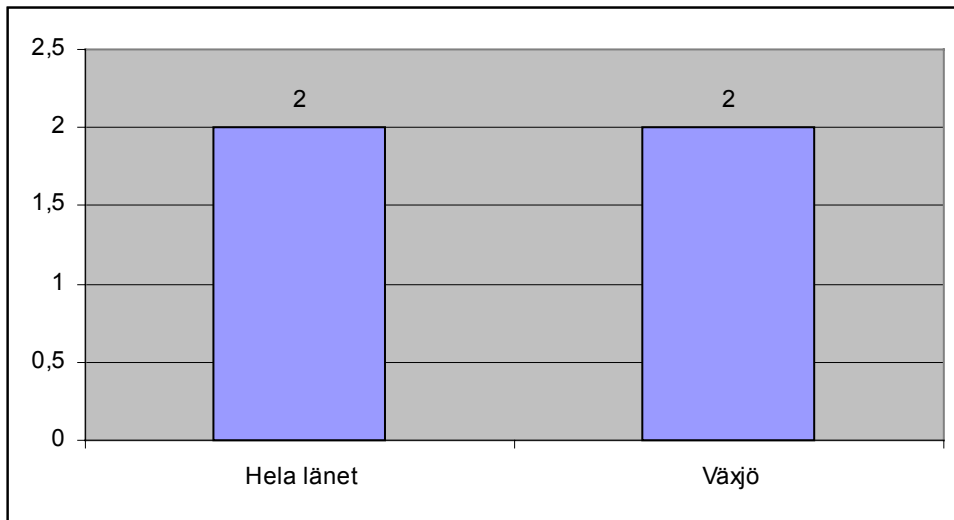
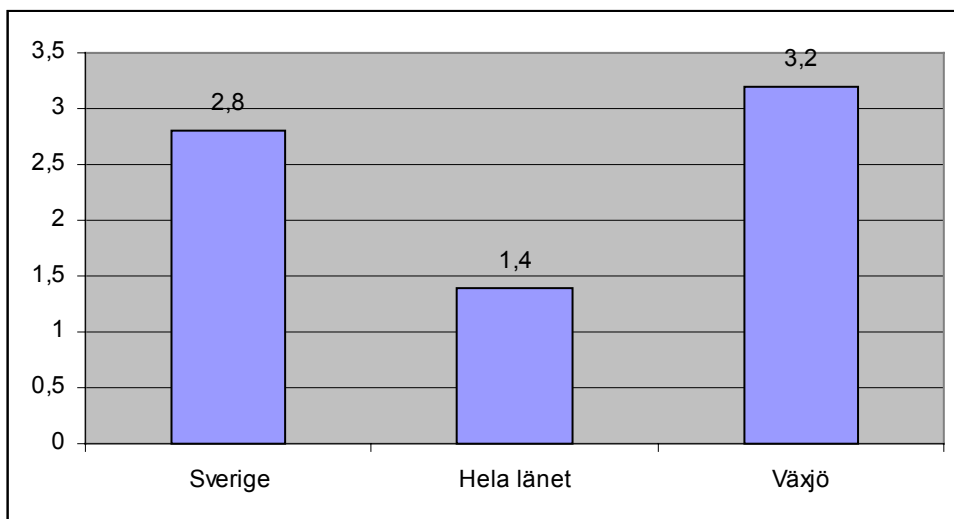

Diagram 36

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Kalmar län

Diagram 37

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

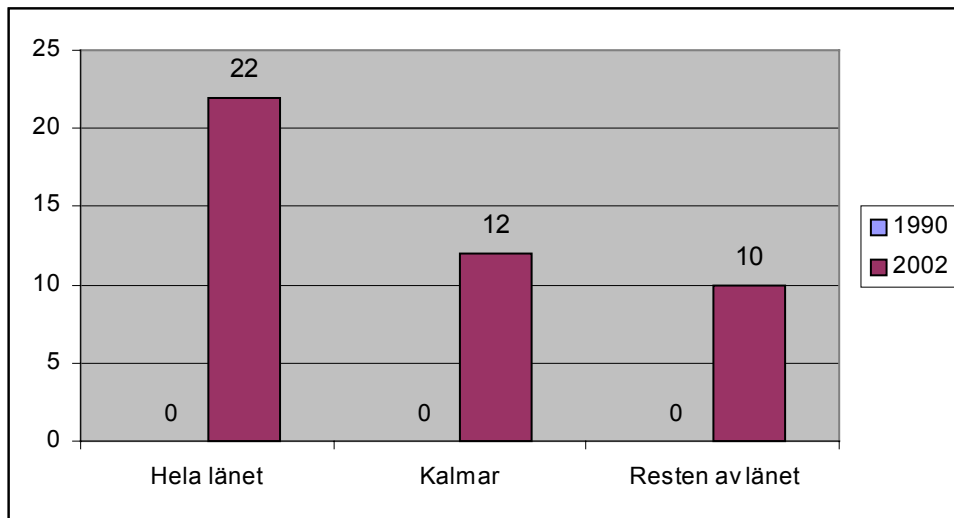

Diagram 38

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

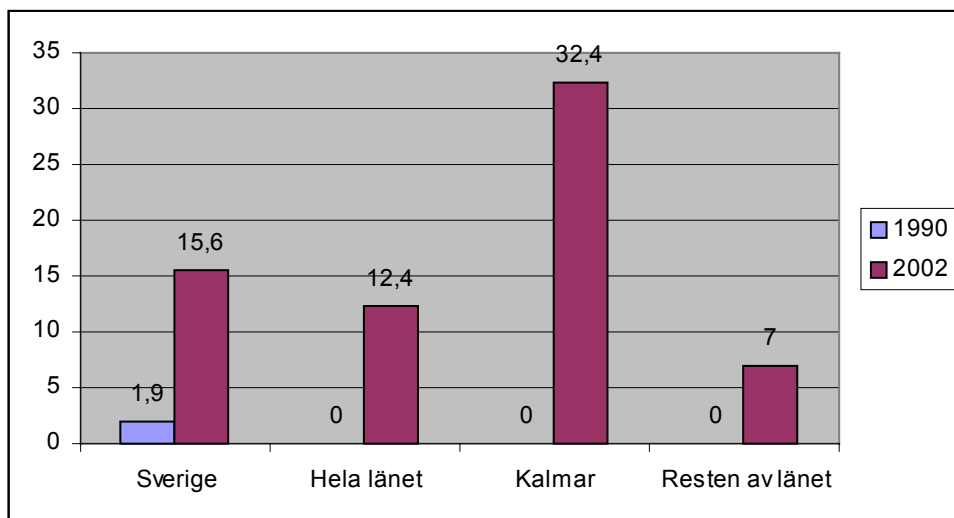

Diagram 39

Antal utanförskapsområden, 2002

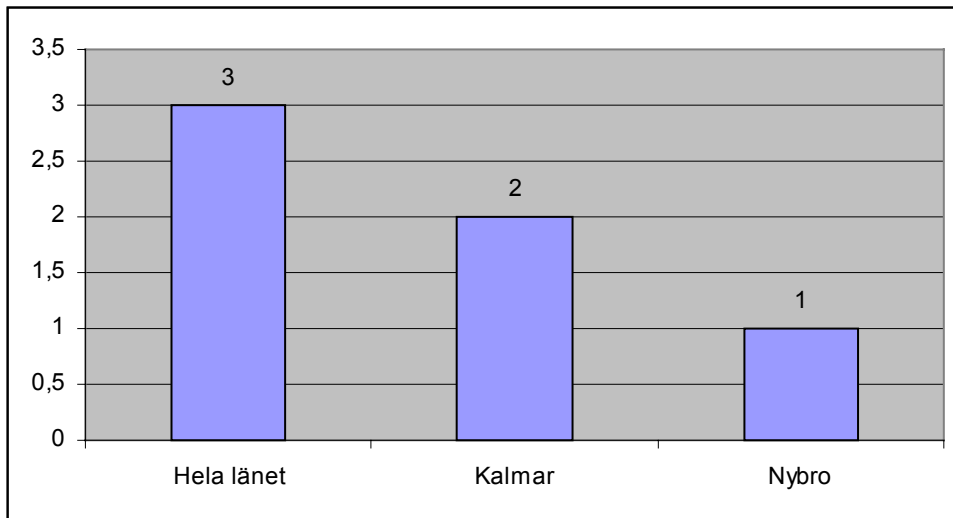
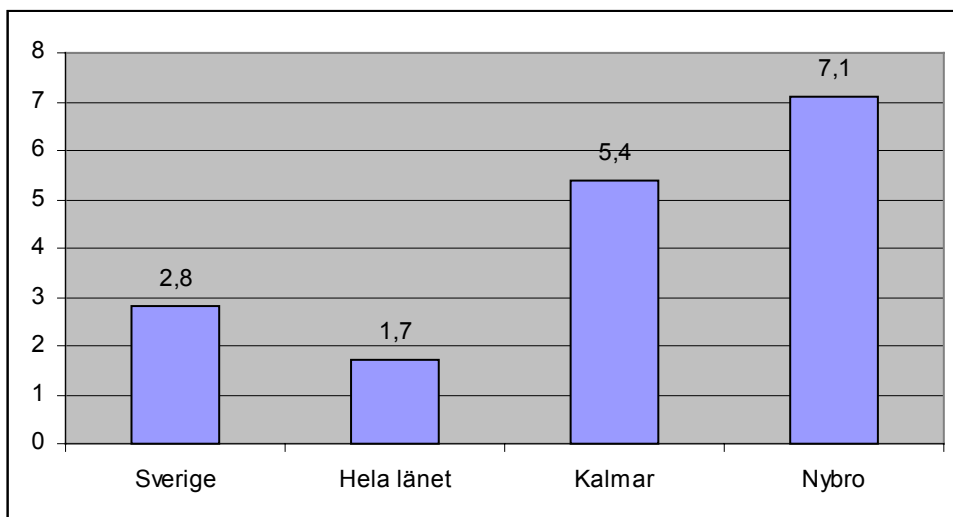

Diagram 40

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Gotlands län

Diagram 41

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

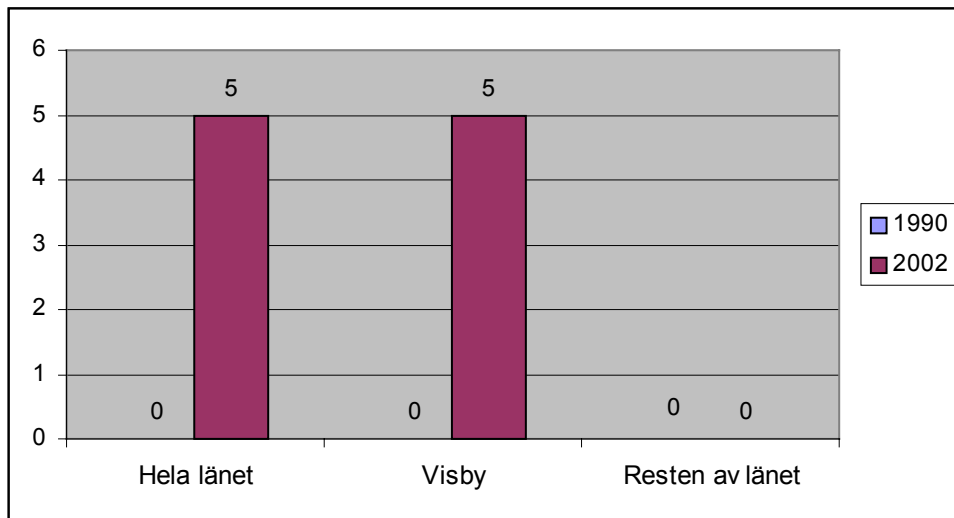
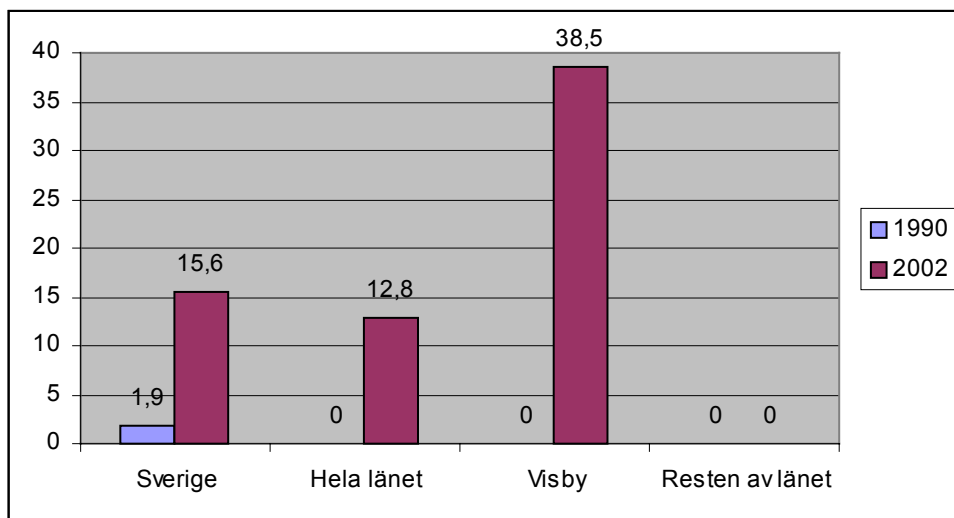

Diagram 42

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

Blekinge län

Diagram 43

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

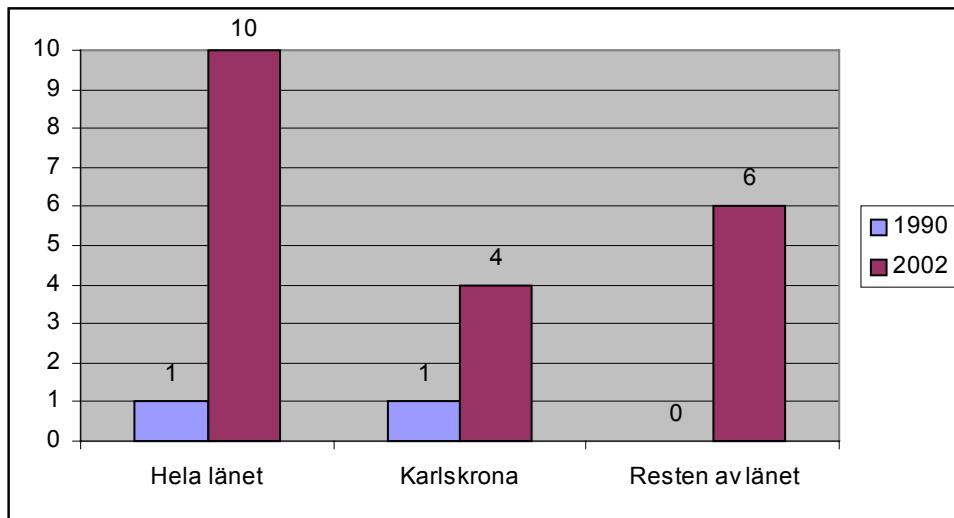

Diagram 44

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

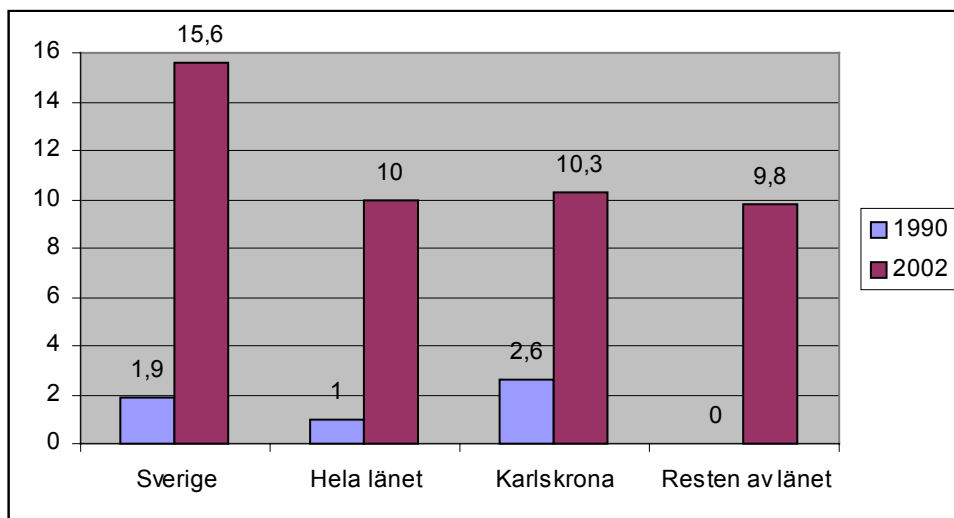

Diagram 45

Antal utanförskapsområden, 2002

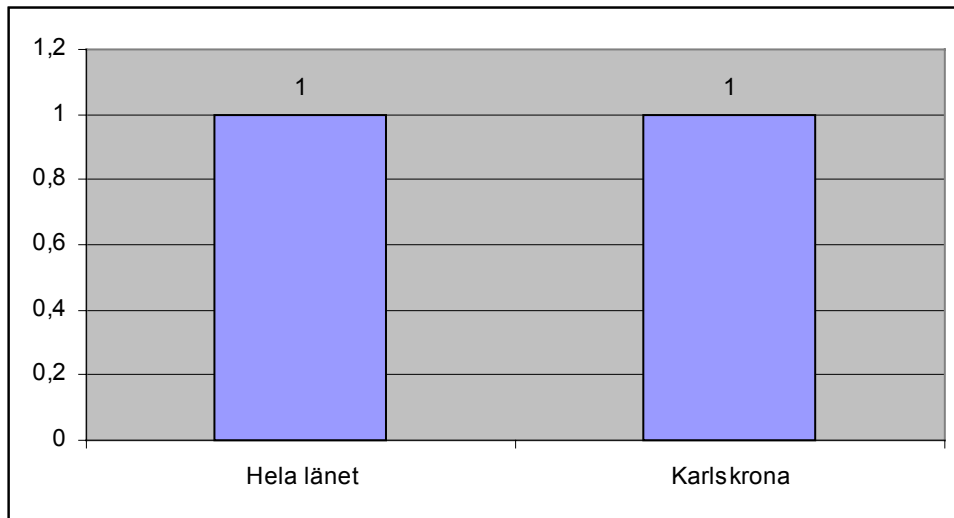
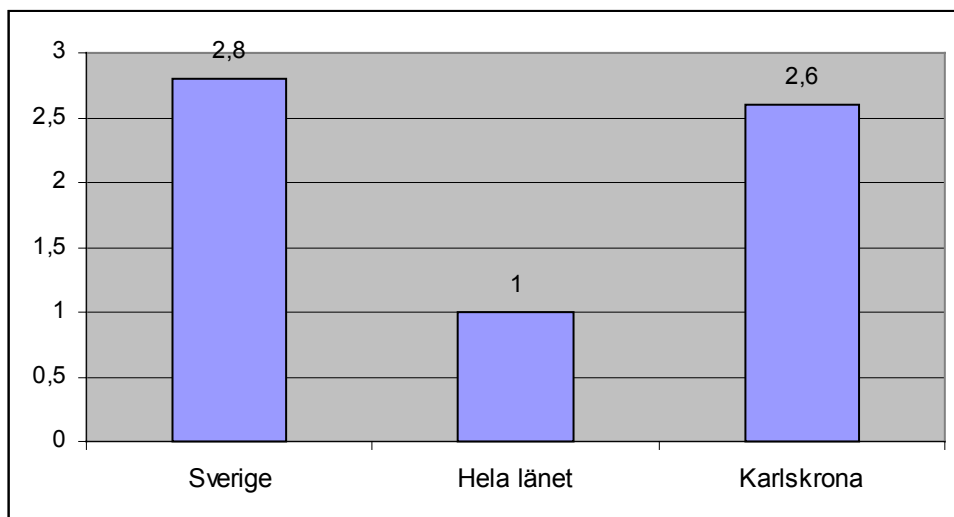

Diagram 46

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Skåne län

Diagram 47

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

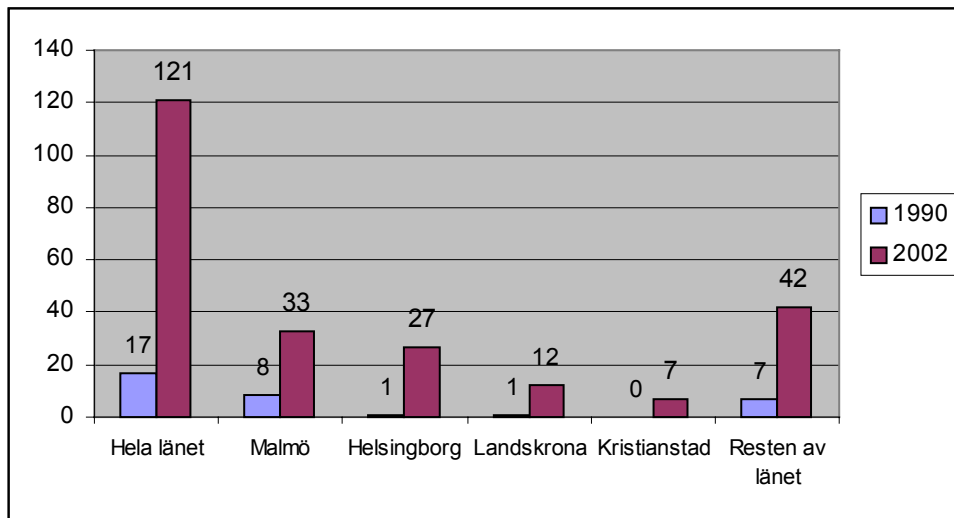

Diagram 48

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

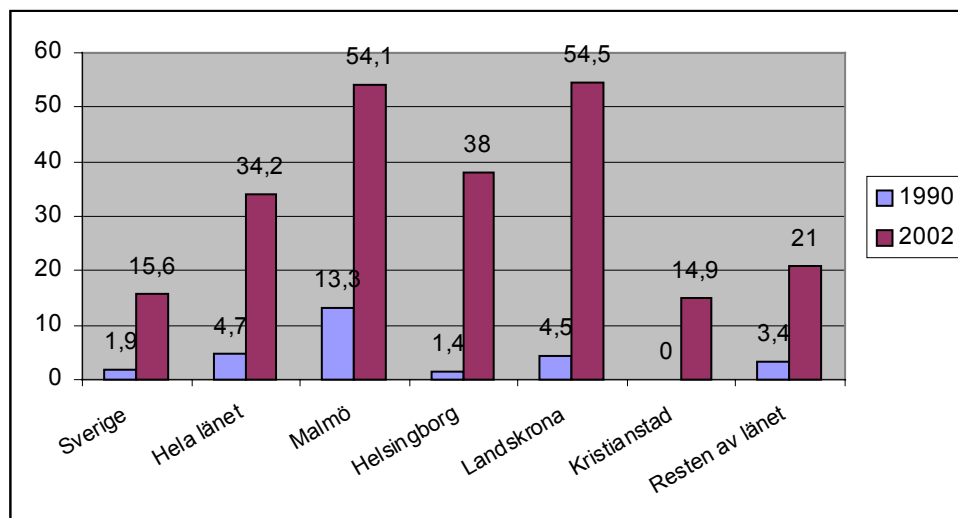

Diagram 49

Antal utanförskapsområden, 2002

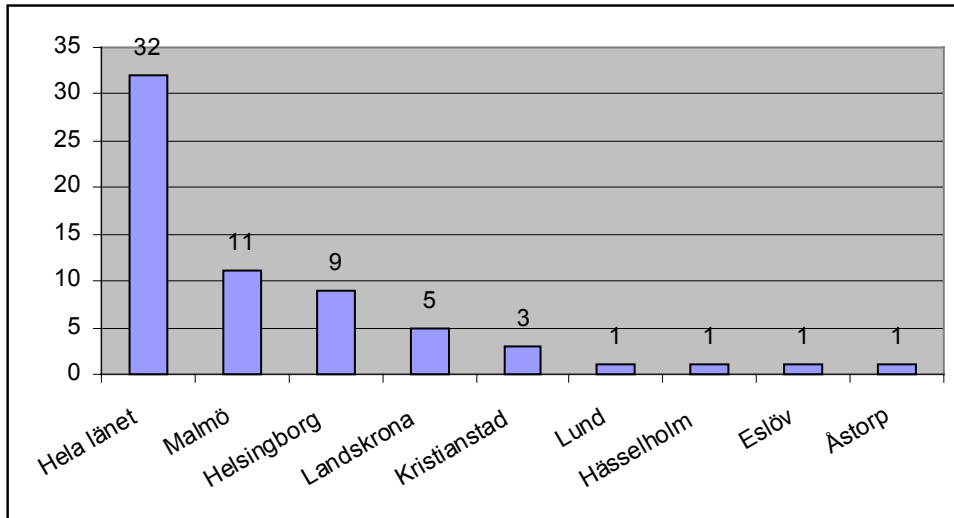
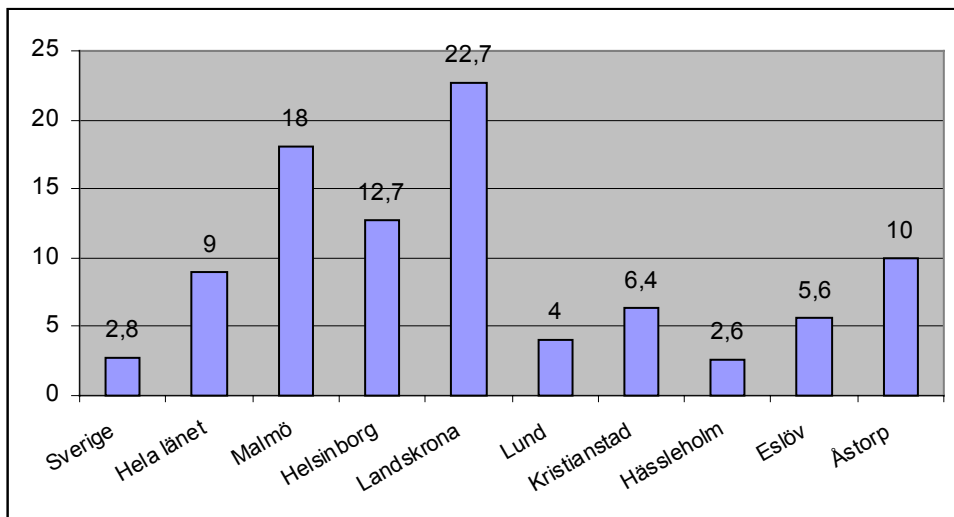

Diagram 50

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Hallands län

Diagram 51

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

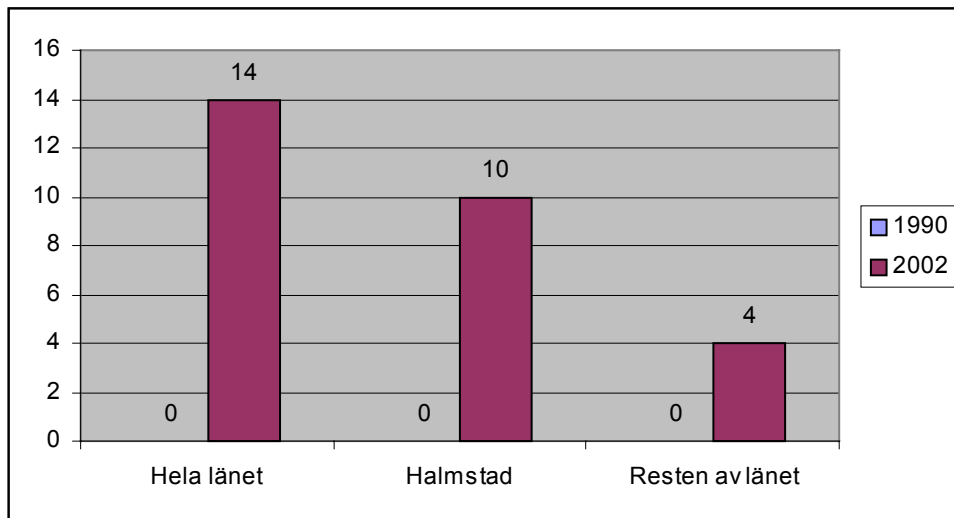

Diagram 52

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

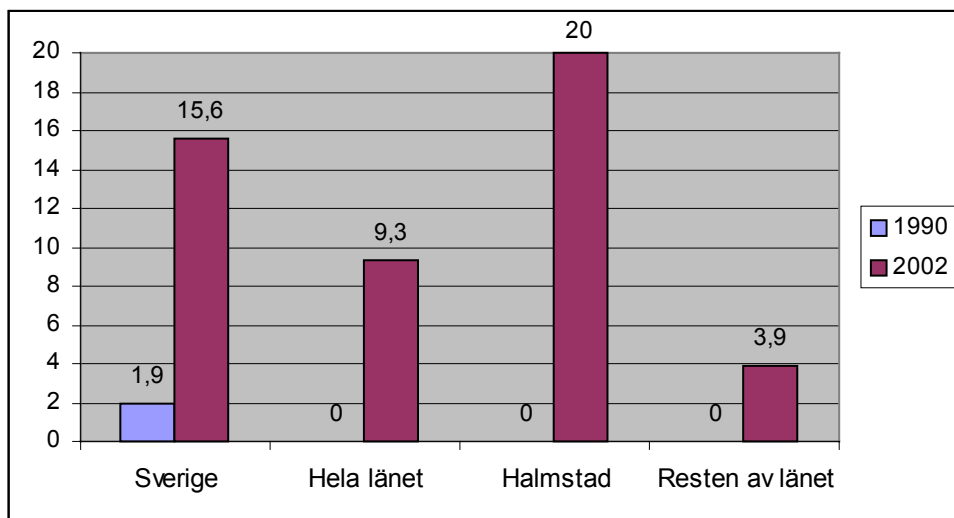

Diagram 53

Antal utanförskapsområden, 2002

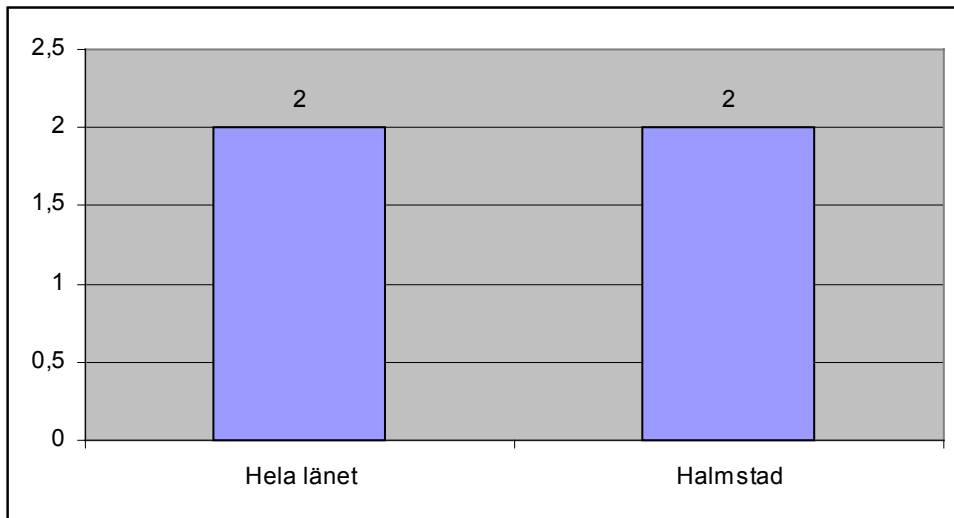
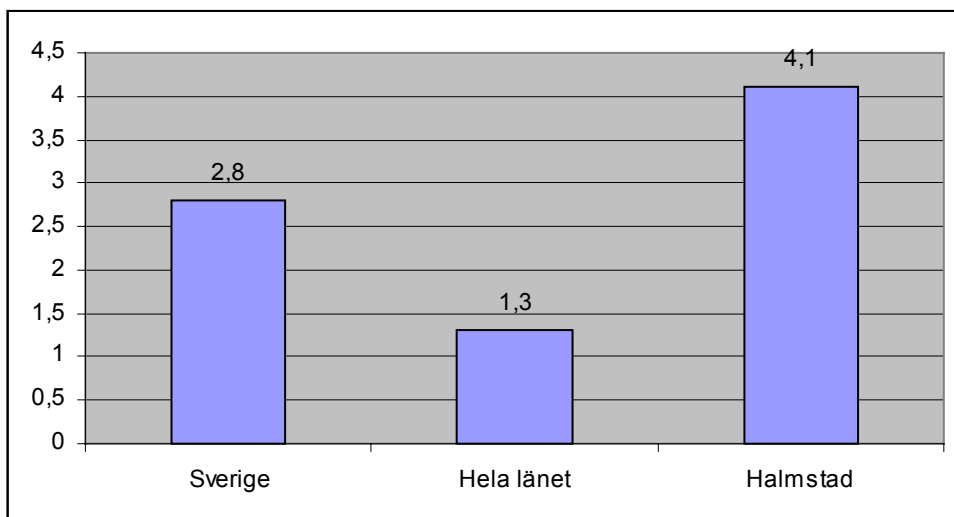

Diagram 54

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Västra Götalands län

Diagram 55

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

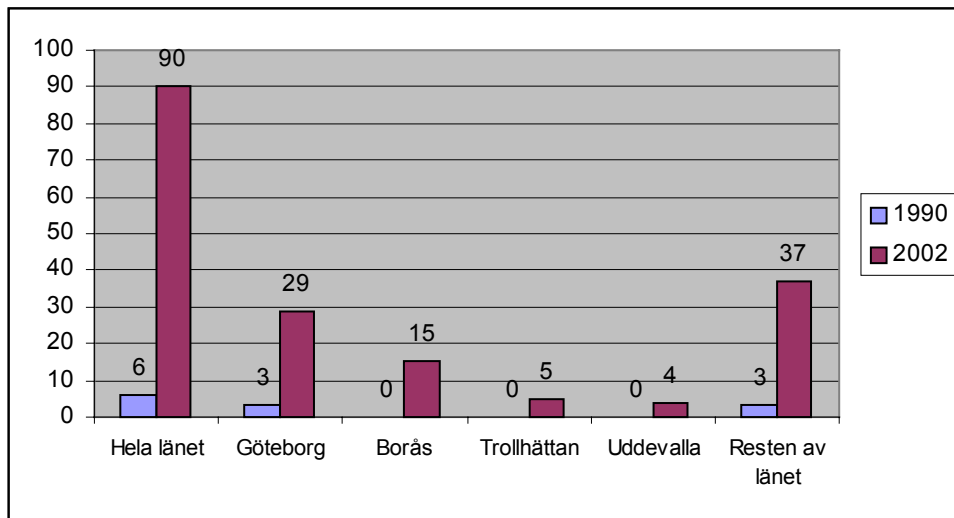

Diagram 56

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

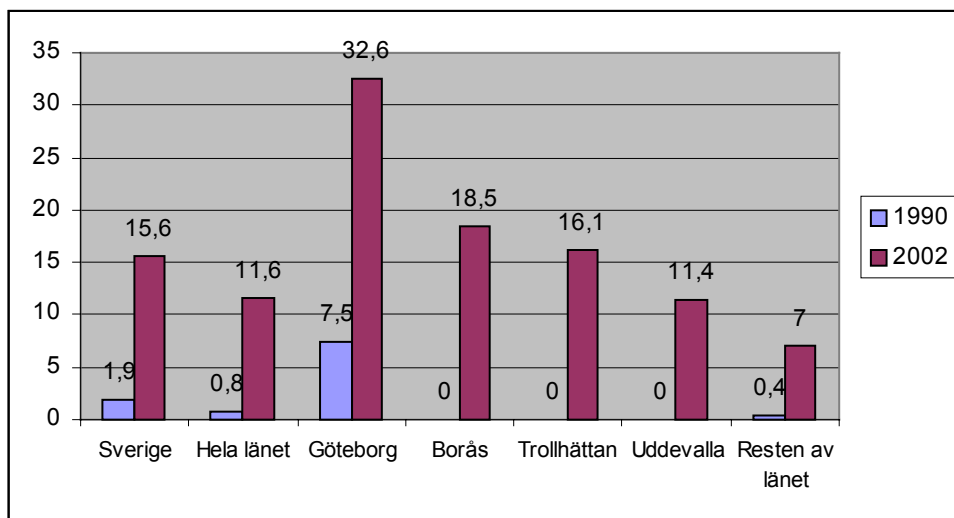

Diagram 57

Antal utanförskapsområden, 2002

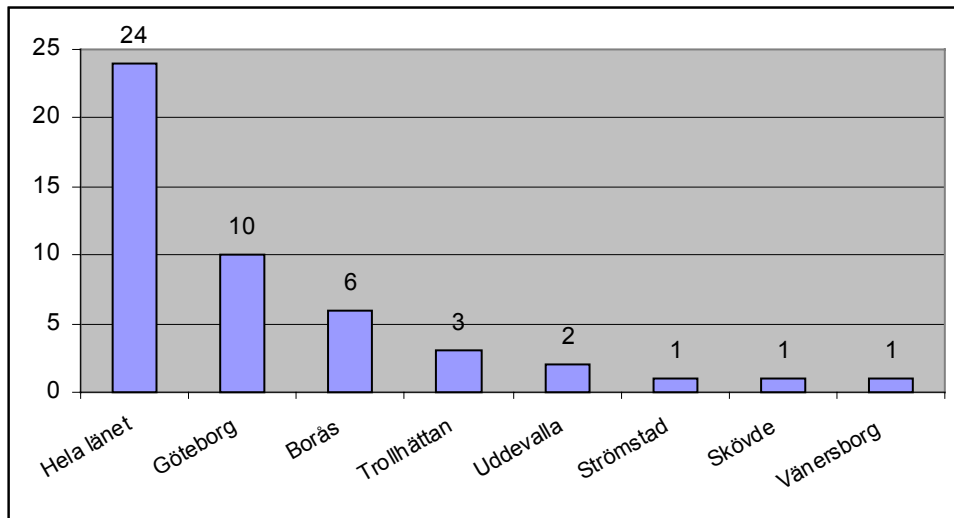
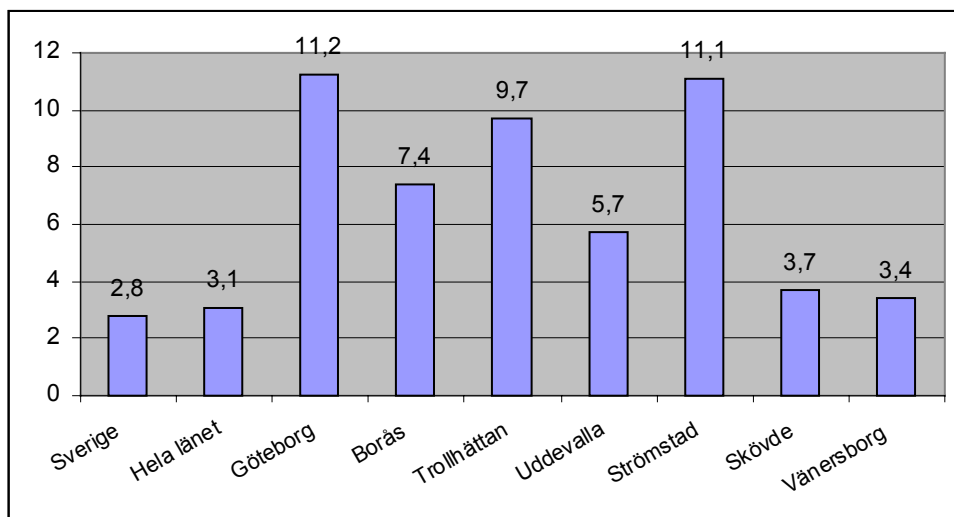

Diagram 58

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Värmlands län

Diagram 59

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

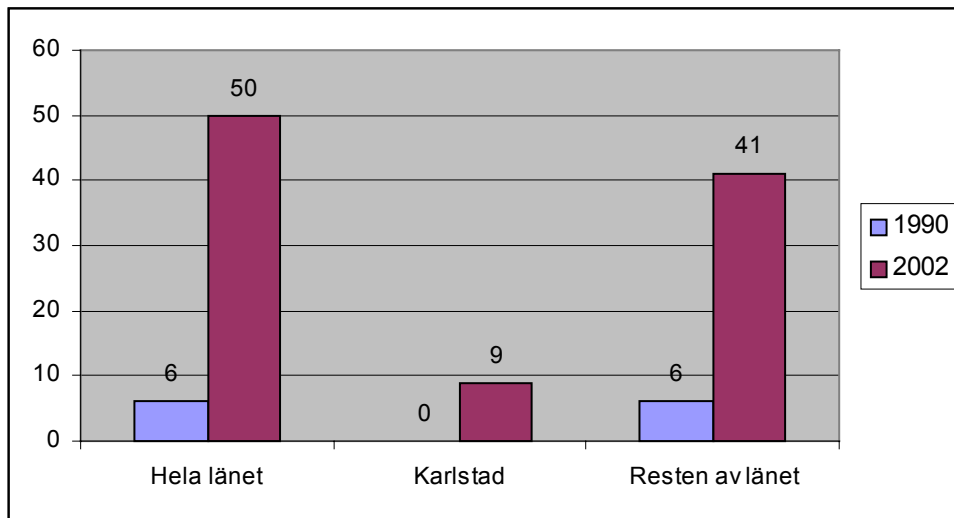

Diagram 60

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

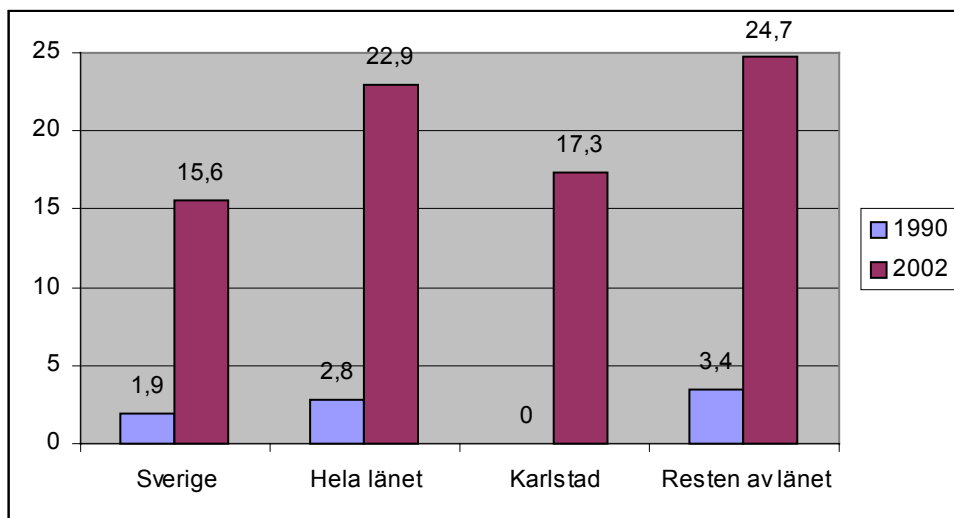

Diagram 61

Antal utanförskapsområden, 2002

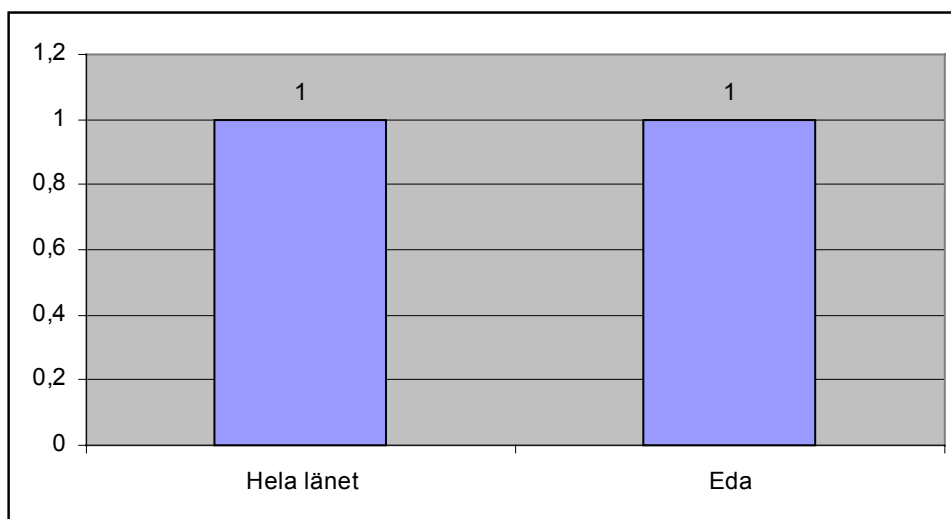
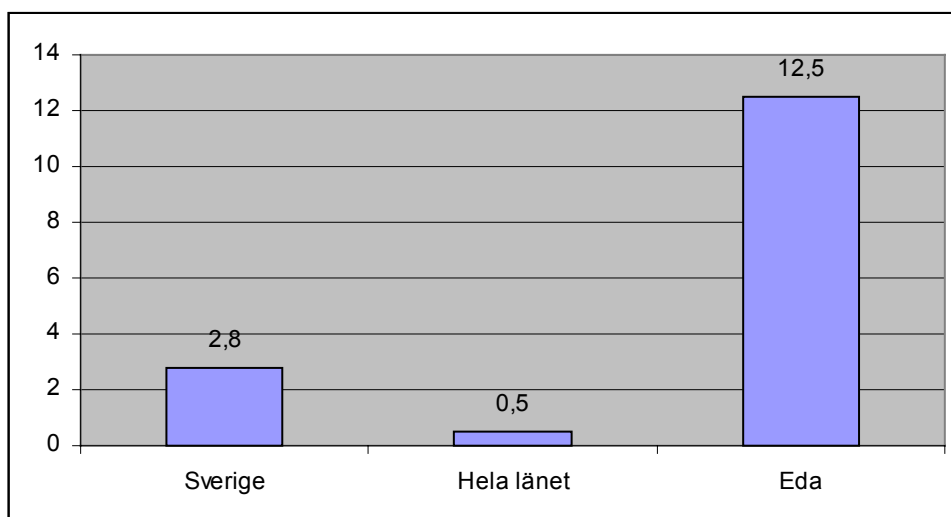

Diagram 62

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Örebro län

Diagram 63

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

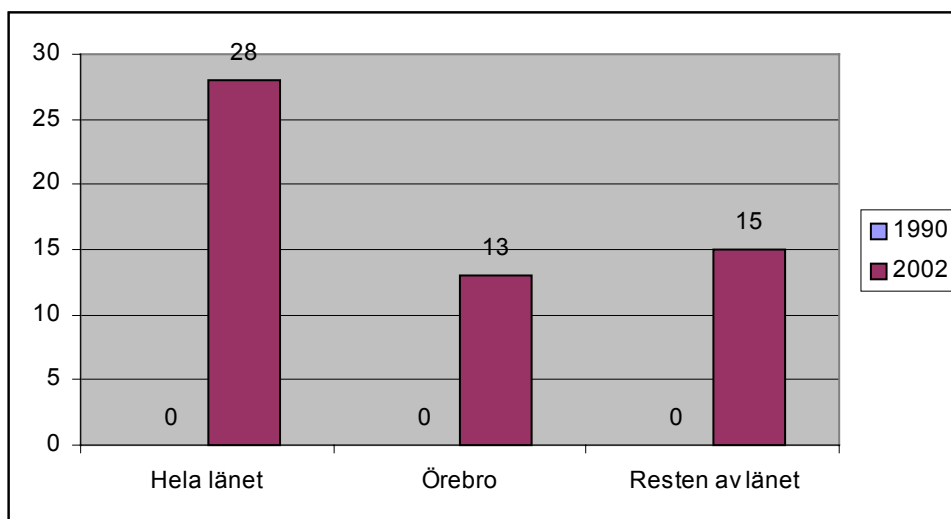

Diagram 64

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

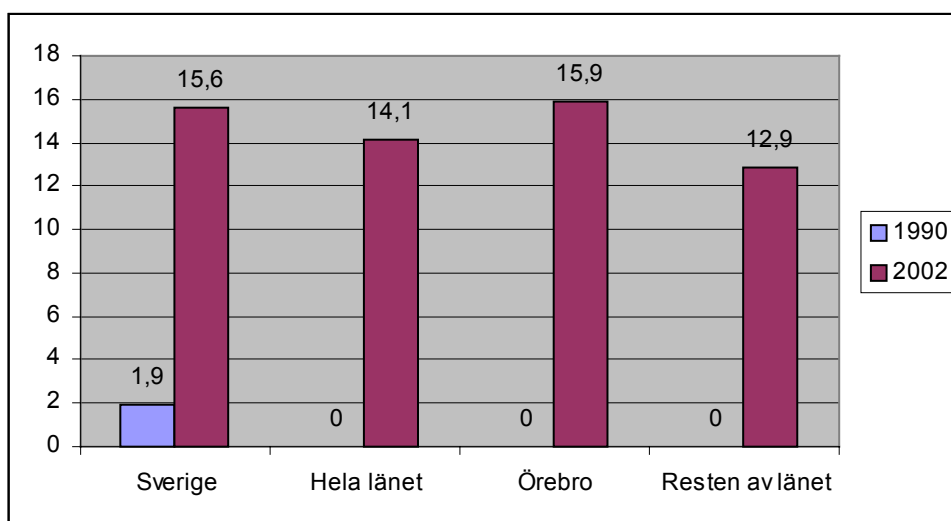

Diagram 65

Antal utanförskapsområden, 2002

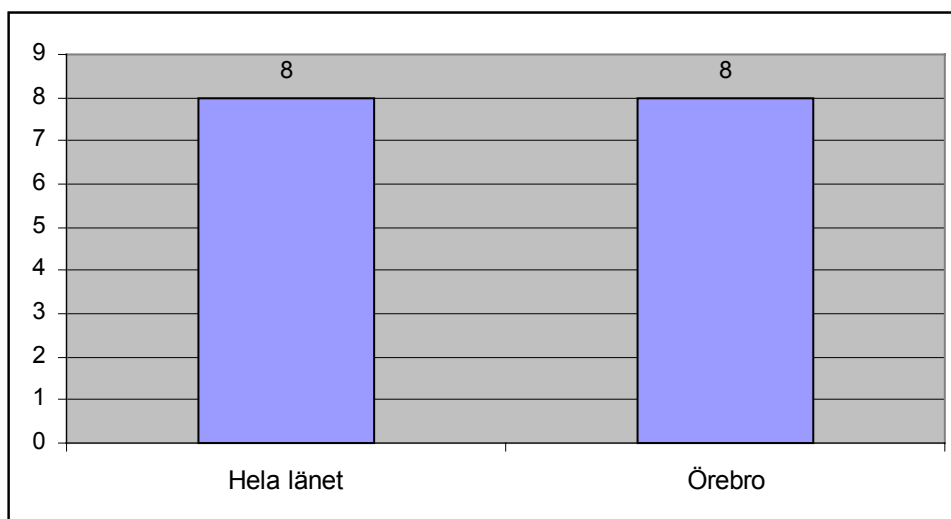
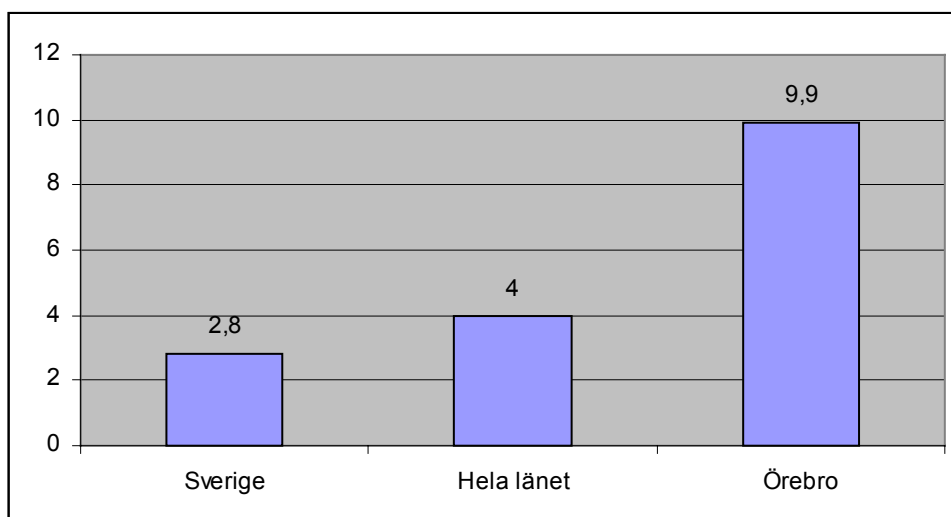

Diagram 66

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Västmanlands län

Diagram 67

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

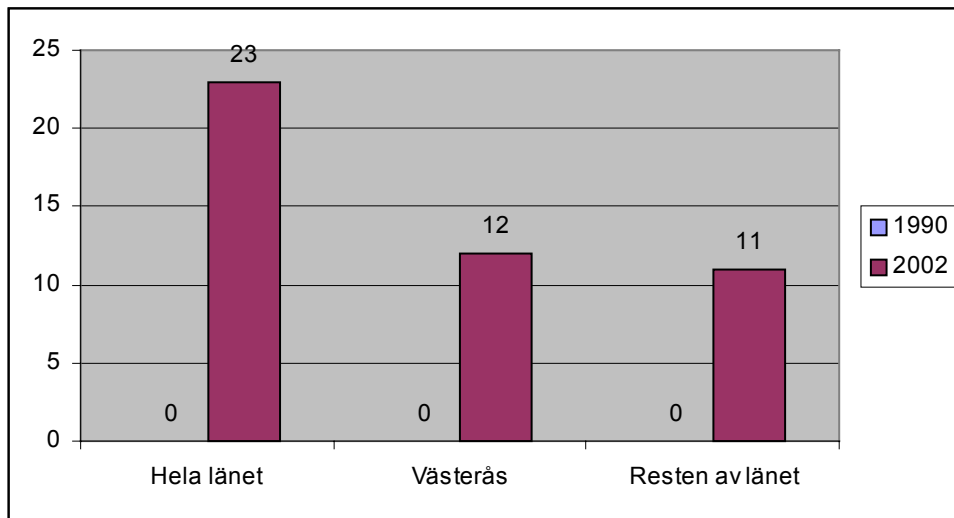

Diagram 68

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

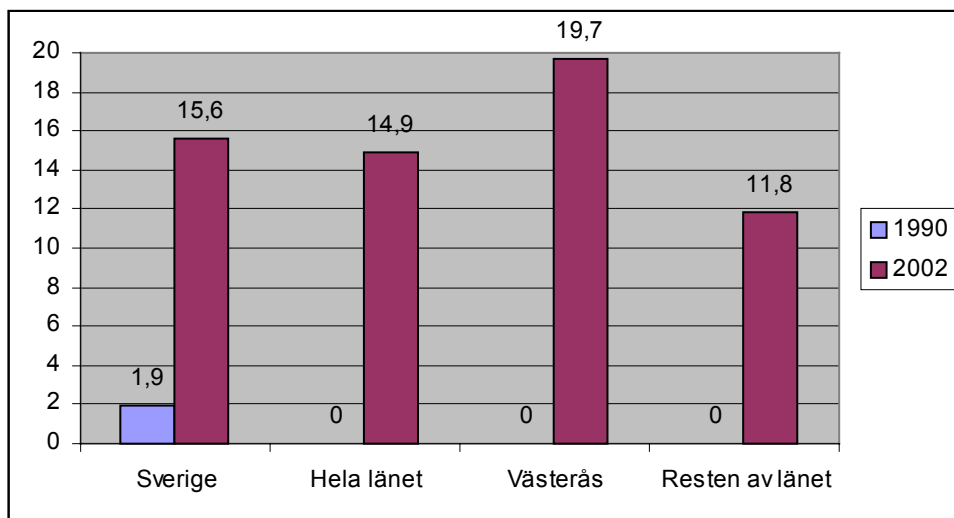

Diagram 69

Antal utanförskapsområden, 2002

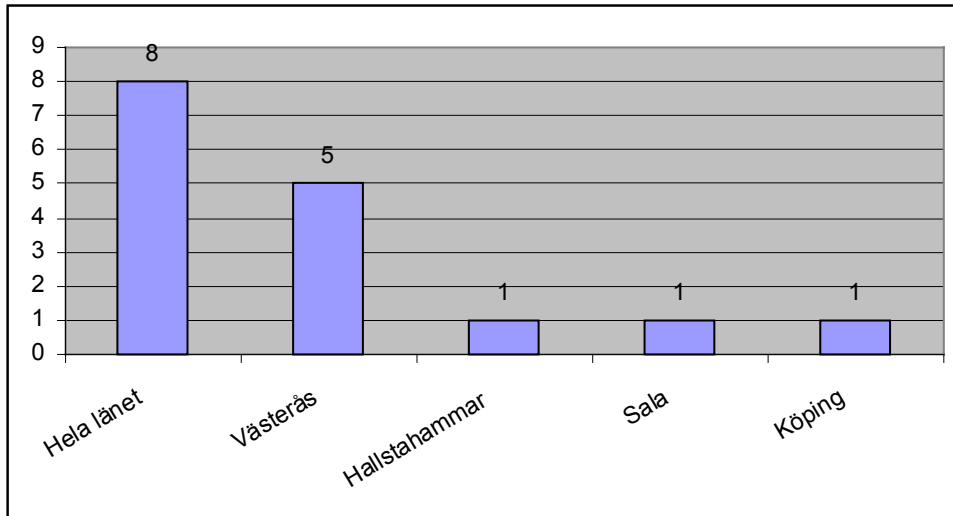
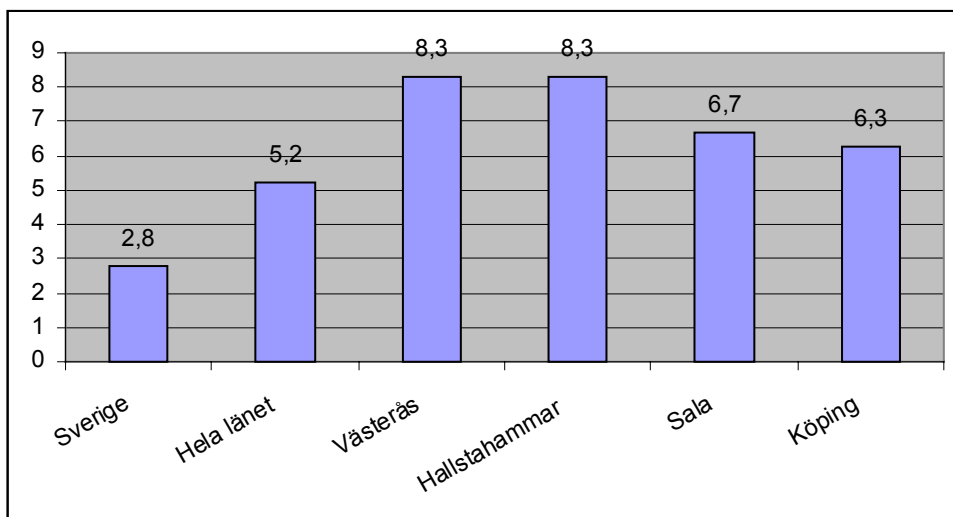

Diagram 70

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Dalarnas län

Diagram 71

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

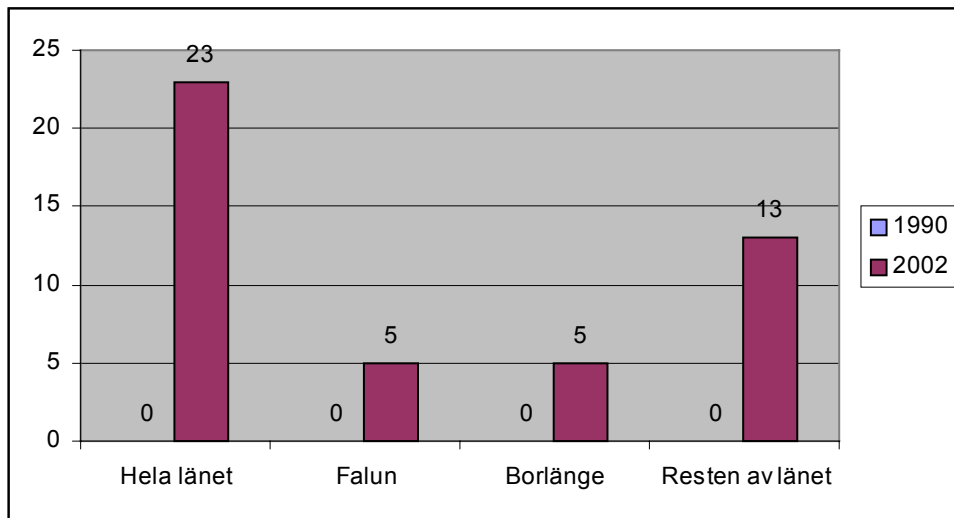

Diagram 72

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

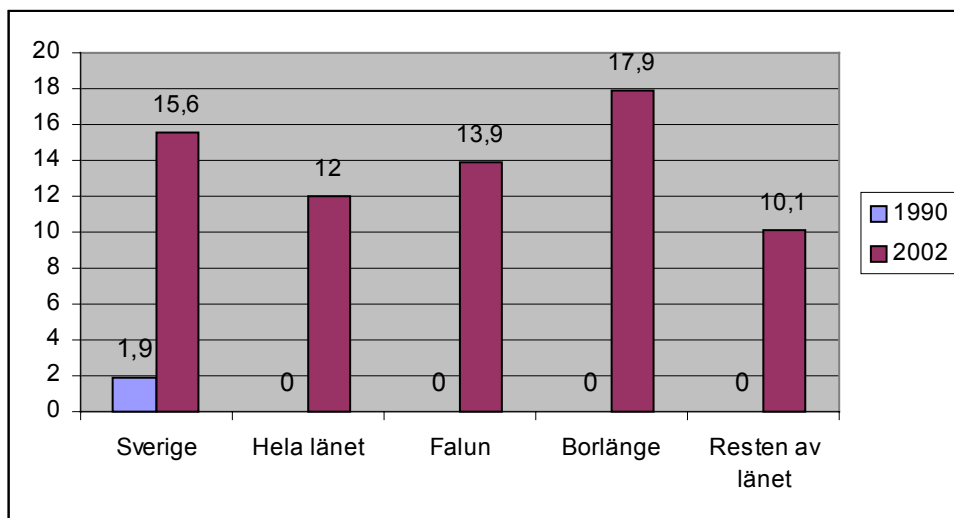

Diagram 73

Antal utanförskapsområden, 2002

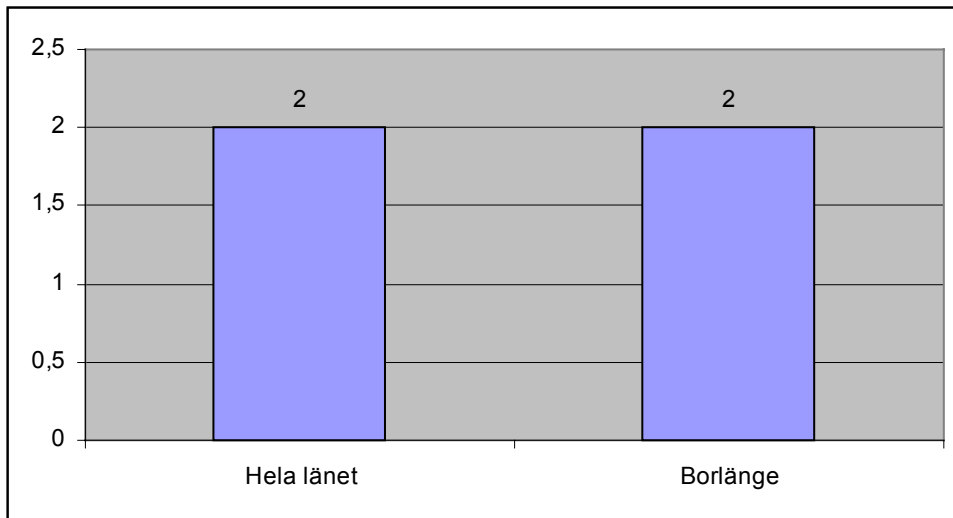
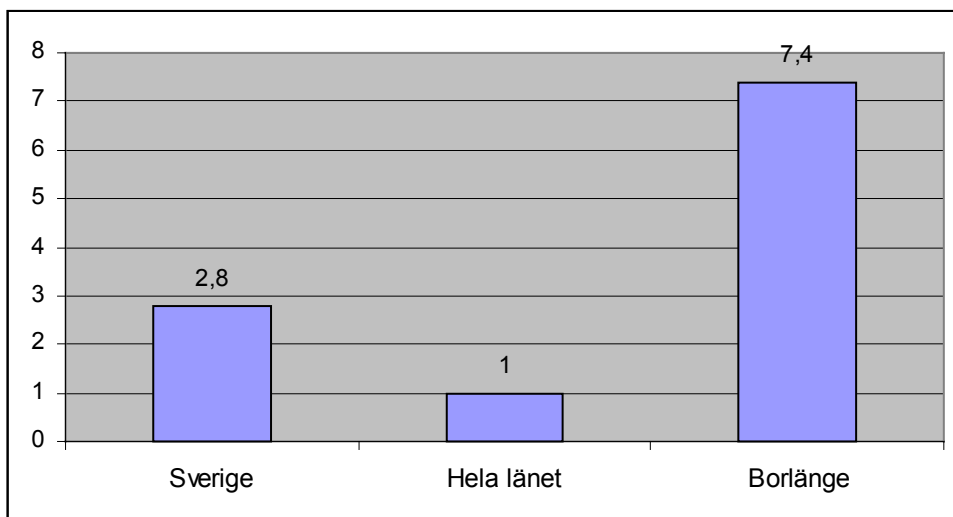

Diagram 74

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Gävleborgs län

Diagram 75

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

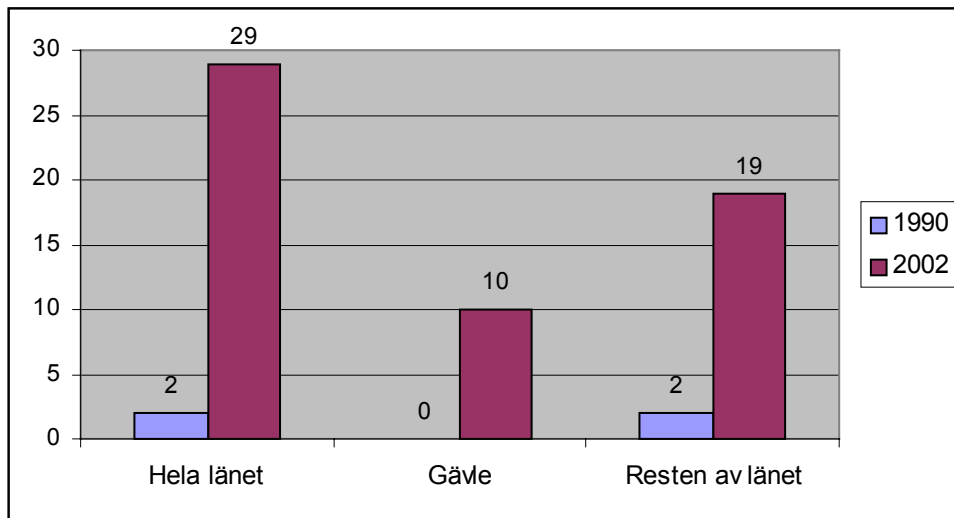

Diagram 76

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

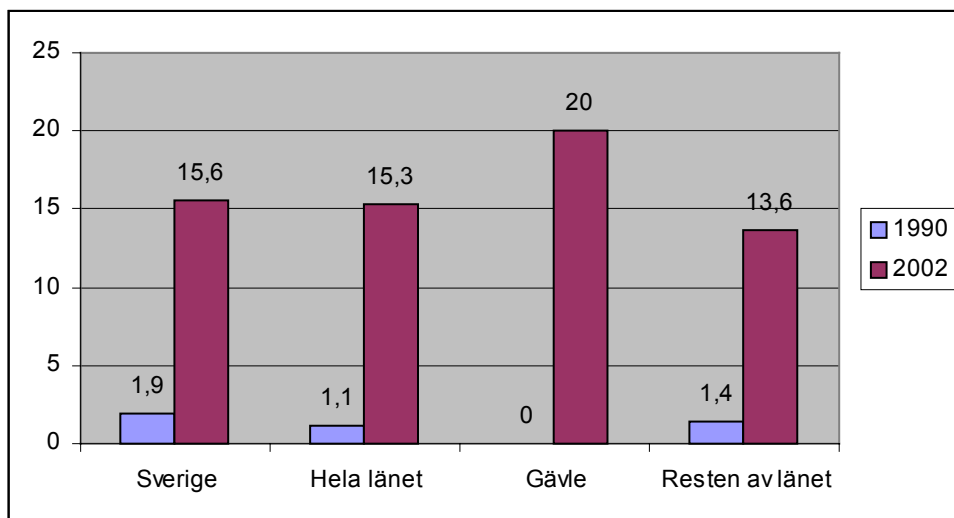

Diagram 77

Antal utanförskapsområden, 2002

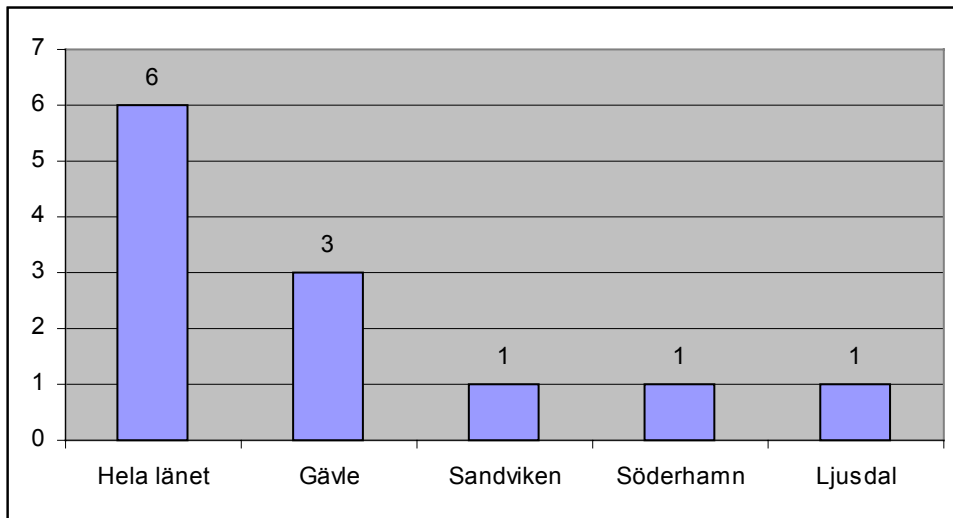
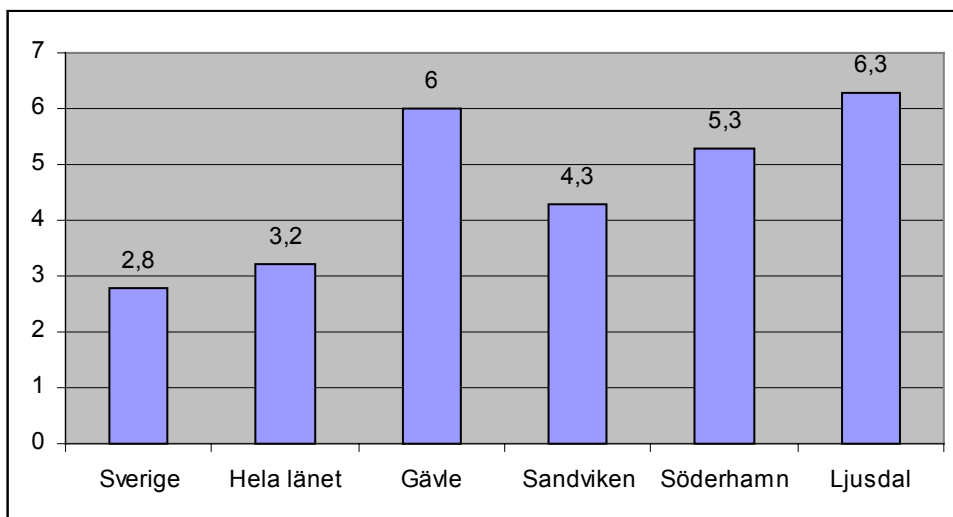

Diagram 78

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Västernorrlands län

Diagram 79

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

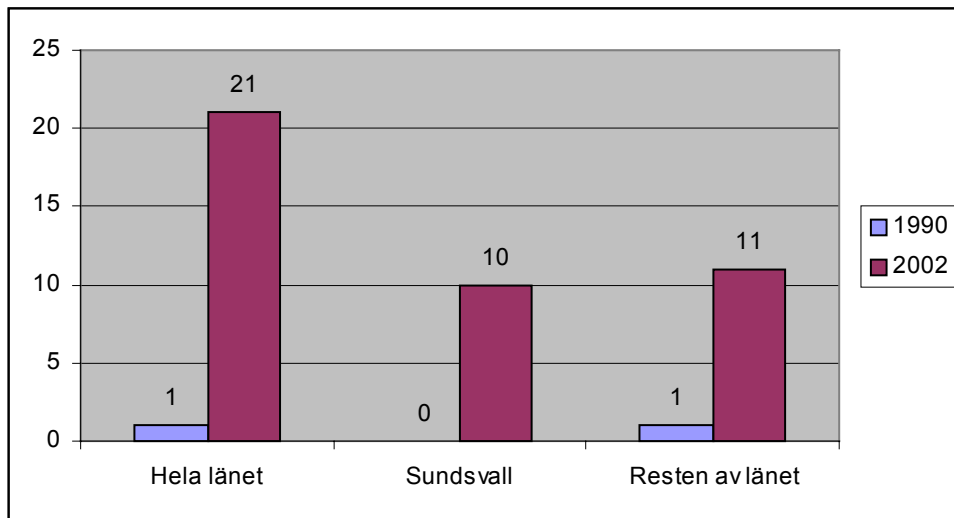

Diagram 80

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

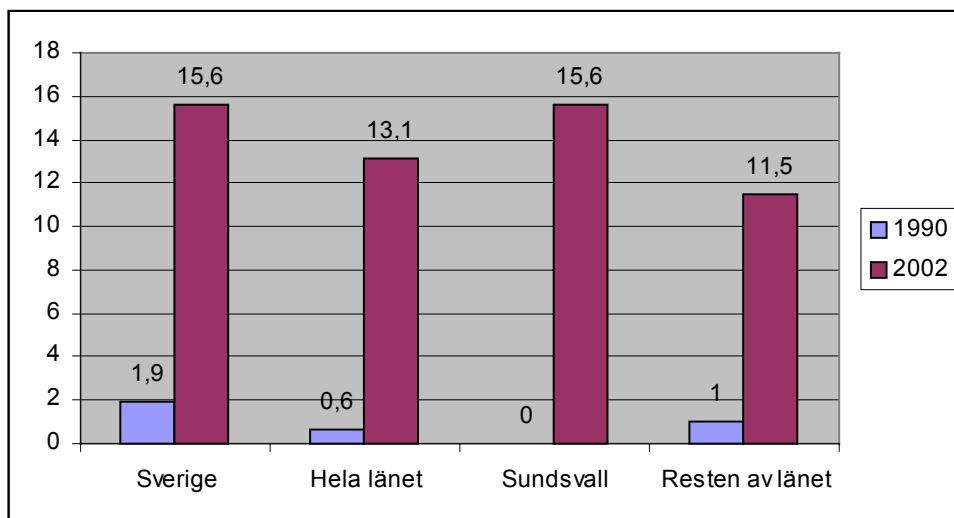

Diagram 81

Antal utanförskapsområden, 2002

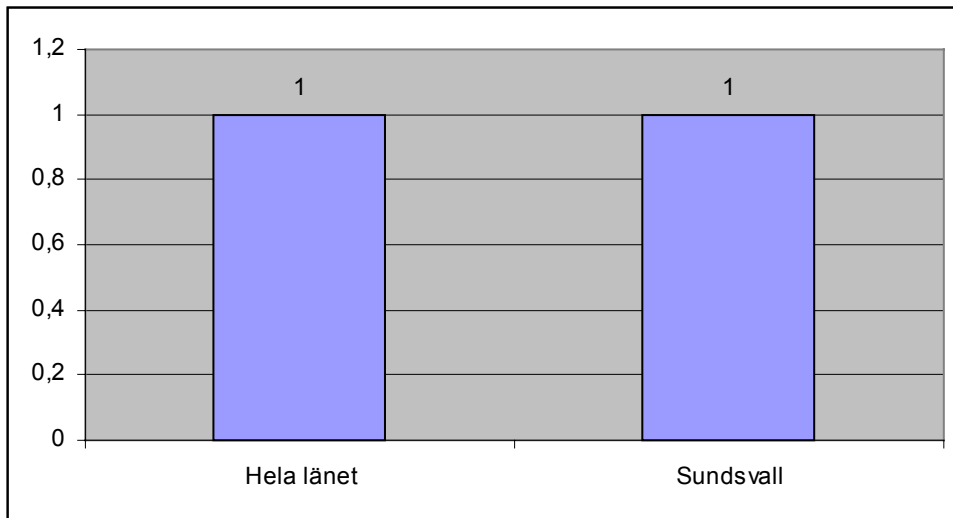
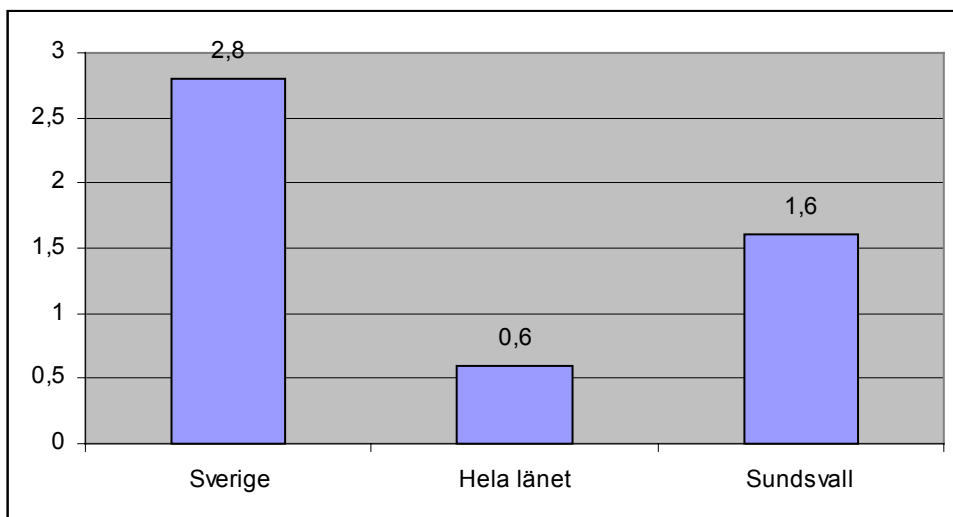

Diagram 82

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Jämtlands län

Diagram 83

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

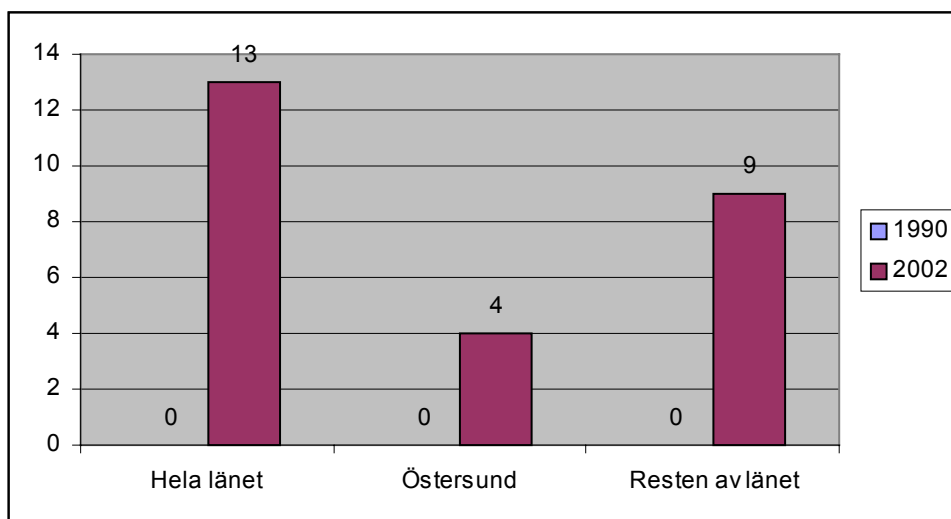
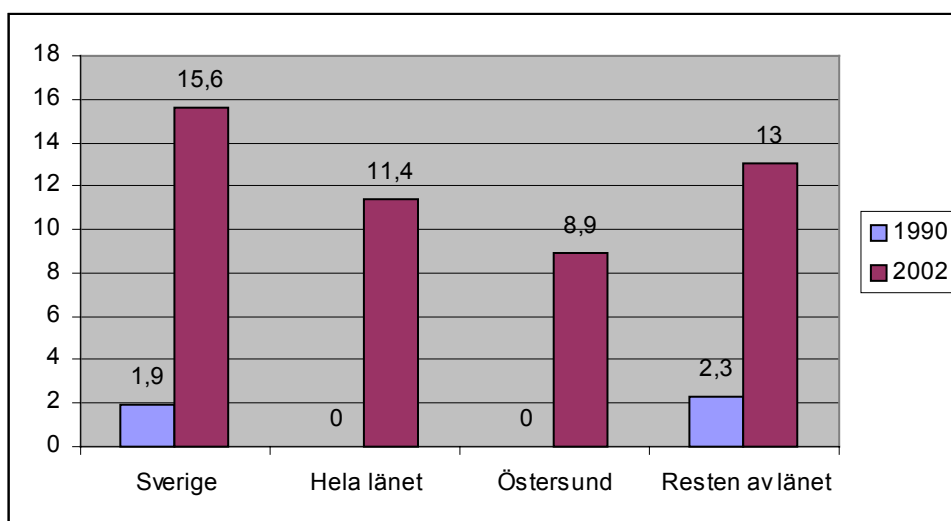

Diagram 84

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

Västerbottens län

Diagram 85

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

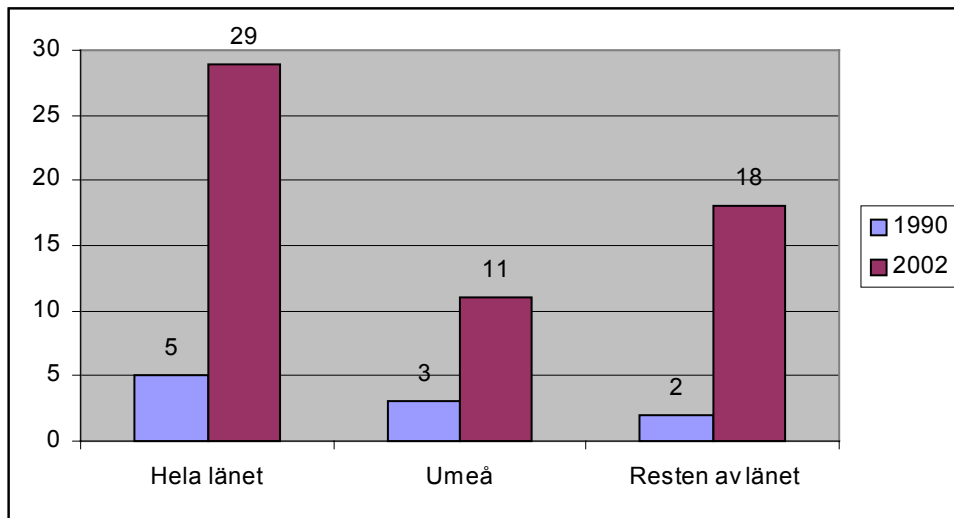
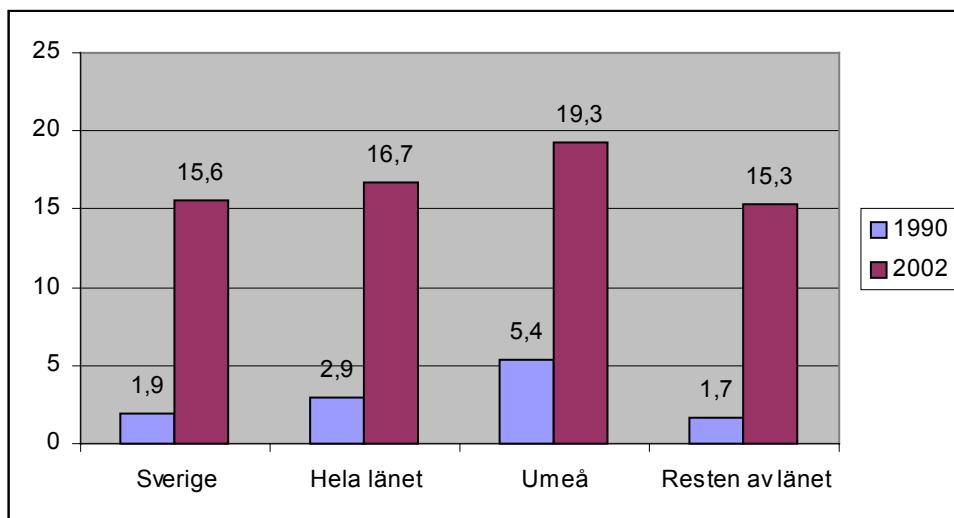

Diagram 86

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

Norrbottnens län

Diagram 87

Antal närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i länet eller respektive kommun, personer 20-64 år, 1990 och 2002

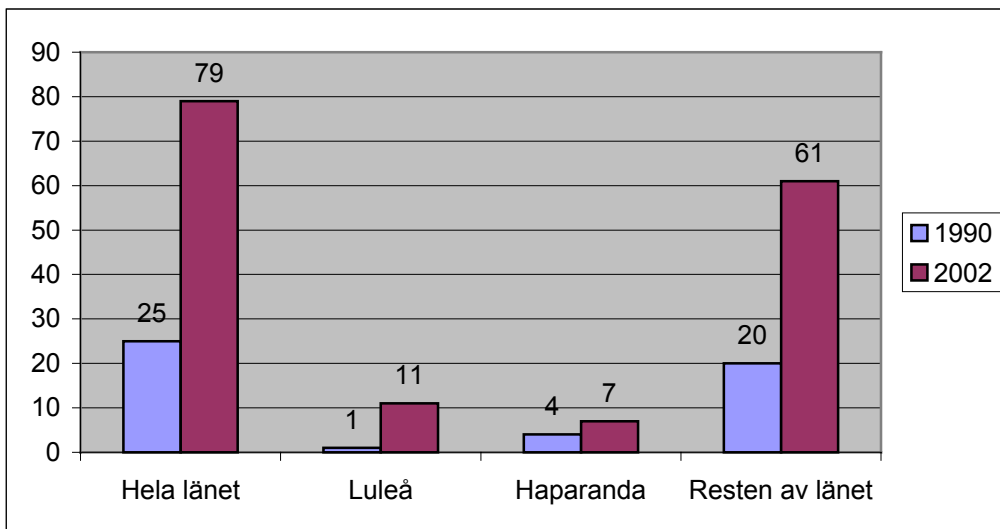

Diagram 88

Närområden med en sysselsättning under 70 procentnivå i procent av alla närområden i länet eller kommunen, personer 20-64 år, 1990 och 2002

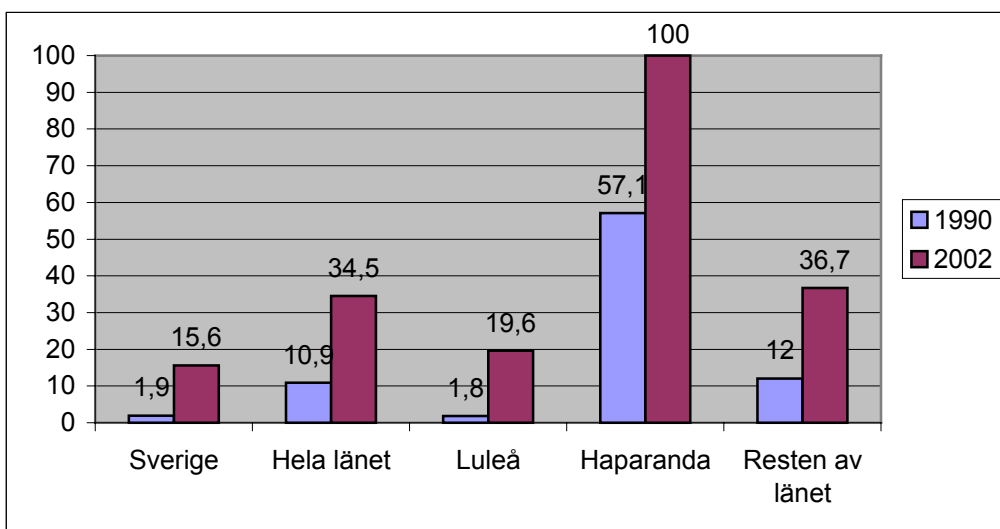

Diagram 89

Antal utanförskapsområden, 2002

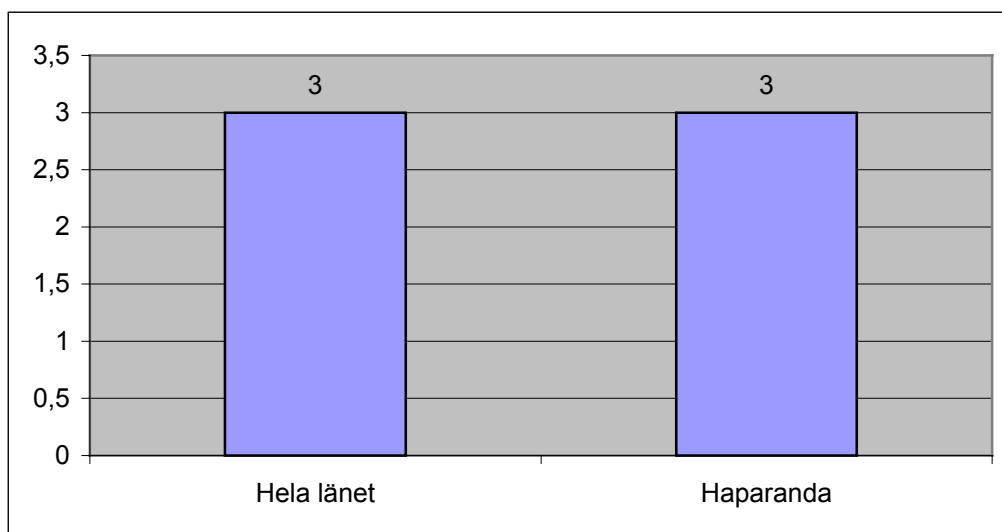
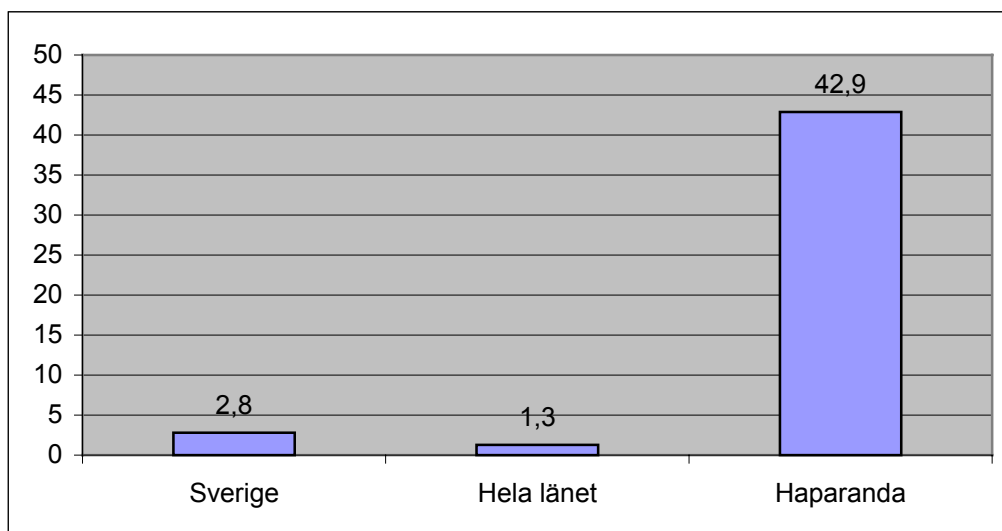

Diagram 90

Utanförskapsområden i procent av länets eller respektive kommuns närområden, 2002

Den liberala vägen ut ur utanförskapet

Egenmakt och arbete i kampen mot utanförskapet

Det behövs ett radikalt perspektivskifte och ett mycket kraftfullt aktionsprogram för att komma till rätta med det utanförskap som här har beskrivits. Problemet har nått en utbredning och ett djup som inte tillåter något annat, och det är bråttom. Det statistiska materialet som redovisats skulle kunna kompletteras och levandegöras med en stor mängd oroväckande nyheter som berättar om utanförskapets dystra verklighet. Vi skulle också kunna ge många exempel på kampviljan, både individuell och kollektiv, och framgång trots ogynnsamma omständigheter. Det finns en kraft i utanförskapets Sverige som inte har tagits till vara och som är det enda som till syvende och sist kan bryta utanförskapets negativa spiral.

Kärnan i den liberala politiken mot utanförskapet är att mobilisera denna kraft genom att ge den möjligheter och resurser. Det är bara en vital egenmaktsrörelse i Sveriges segregerade bostadsområden som kan vinna kampen mot utanförskapet. Till det kopplar vi starka åtgärder mot den brist på arbete som är utanförskapets grund. Vi har en rad generella åtgärder för ett mer arbetsamt och företagsamt Sverige som har en avgörande betydelse för möjligheten att öka sysselsättningen. Vi är dock övertygade om att kampen mot utanförskapet inte kan vinnas utan en hel del riktade insatser som är skraddarsydda för att kunna bekämpa den extremt låga sysselsättningen som präglar våra mest utsatta bostadsområden.

En annan viktig del av vår politik, som har en direkt inverkan på utanförskapets problematik, är kampen mot diskrimineringen. En dominerande andel av dem som i dag lever i ett utanförskapt är personer som är födda utomlands eller som har invandrade föräldrar. Den nuvarande lagstiftningen mot etnisk diskriminering i arbetslivet infördes 1994 och förbättrades 1999 med stöd från Folkpartiet liberalerna. Lagen från 1999 är ett stort steg framåt mot en effektivare och mer rättssäker lagstiftning mot diskriminering. Ändå har tillämpningen av den nya lagen inte åstadkommit dramatiska förändringar i arbetslivets strukturer.

Vi liberaler vill bekämpa diskrimineringen och grupptänkandet i sig och inte skapa nya diskrimineringar och ett ännu hårdare grupptänkande, vilket skulle vara fallet om kvotering i olika former infördes. Vi vill undanröja diskrimineringens orsaker och vill med all kraft bekämpa förekomsten av diskrimineringen på olika samhällsarenor. Därför har vi föreslagit en översyn av de olika diskrimineringslagstiftningarna. Vi behöver en ny ordning som ersätter dagens splittrade, ineffektiva och inskränkta lagstiftning. På samma sätt måste splittringen som en mängd olika diskrimineringsombudsmän bidrar till upphöra. Därför föreslår Folkpartiet liberalerna en samlad, generell, effektiv och rättssäker lagstiftning mot alla typer av diskriminering. Vi vill också att påföljderna av diskrimineringen ska skärpas betydligt, inte minst i form av substantiella skadestånd. Det ska kosta mycket att diskriminera och man ska också riskera sin anställning om man är offentligt anställd eller sitt näringstillstånd om det handlar om en privat näringsidkare som diskriminerar.

De förslag som presenteras här nedan är ett viktigt komplement till vår allmänna tillväxtpolitik och vår politik mot diskrimineringen, utan vilka det inte finns någon chans att föra en framgångsrik kamp mot utanförskapet. Våra konkreta förslag i kampen mot utanförskapet kan sammanfattas i följande 10 punkter.

Tiopunktsprogram mot utanförskapet

1. En miljard kronor satsas i kampen mot utanförskapet

För att bryta utanförskapet fordras en förändring av politiken och ett nytt perspektiv som betonar egenmaktens och arbetets avgörande betydelse för att ge de som lever i våra mest utsatta områden – de sociala riskområden som vi här har kallat utanförskapsområden – en verklig chans att ta sig ur den situation de befinner sig i. Detta fordrar resurser och därför vill Folkpartiet liberalerna satsa en miljard kronor i kampen mot utanförskapet. Hälften ska gå till att möjliggöra framväxten av en rörelse för egenmakt i utanförskapets Sverige. Resterande hälft ska gå till att förverkliga den jobb- och utvecklingsgaranti som ska ge de som har slagits ut från arbetsmarknaden en verklig möjlighet att åter göra en samhällsinsats och så småningom komma tillbaka till arbetslivet.

2. Solidaritetsbanker ska skapas

Vi vill skapa solidaritetsbanker eller utlåningsinstitut för att förmedla de ekonomiska och kunskapsmässiga resurserna som utanförskapet i Sverige behöver för att mobilisera de krafter som inifrån kan bryta utanförskapet. Bankernas huvuduppgift ska vara att kanalisera finansiella resurser till våra mest utsatta områden i form av riskkapital till projekt vars syfte är att utveckla lokala initiativ av ekonomisk eller social betydelse för områdets utveckling. Det kan gälla etablering av nya skolor eller lokalt förvaltningsomsorg, barnomsorg, hälsocentraler, arbetsförmedlingar, arbetscentra, träningscentra och språkinstitut. Det kan också gälla att ge garantier för att underlätta omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter eller låna till olika lokala företagsinitiativ. Även företag och stiftelser som vill investera i utanförskapsområdena kan delfinansiera sina projekt med hjälp av solidaritetsbankerna. Bankerna ska också fungera som kunskapsbanker, med kostnadsfri rådgivning, vägledning och träning angående projekt som möjliggör egenmakten och den lokala utvecklingen.

Bankernas lån ska vara räntefria när det gäller lokala initiativ, men dessa ska underkastas en strikt bedömning av respektive projekts möjligheter att återbetala det lånade kapitalet och kunna stå på egna ben på några års sikt. Externa investerare ska kunna låna till maximalt hälften av det investerade beloppet och betala en ränta som motsvarar hälften av den gällande affärsräntan. Projektets verkliga betydelse för det berörda områdets utveckling ska vara det avgörande för att ge dessa lån till externa investerare.

3. Ett pengsystem ska förstärka egenmakten

En omställningspeng ska ge individen möjlighet att på ett avgörande sätt påverka utformningen av de arbetsmarknadsrelaterade och resursförstärkande insatser som han eller hon har rätt till efter behov. Vad det gäller språkinlärning och flyktingarnas kommunintroduktion ska en introduktionspeng ge samma möjlighet. Pengsystemet ska vara en del av den jobb- och utvecklingsgaranti som presenteras nedan och den ska organiseras så att tydliga krav ställs för att undvika missbruk.

Denna möjlighet för individen att påverka både utformning och leverantör av de tjänster han eller hon behöver borde leda till ett välbehövligt tryck på såväl nya som redan etablerade aktörer att bli mer effektiva och individanpassade. Detta behövs eftersom resultaten av dagens myndighetsstyrda arbetsmarknadsåtgärder är mycket otillfredsställande och samma sak gäller insatserna för nyanlända flyktingars och invandrades introduktion till det svenska samhället.

4. Valfriheten och mångfalden ska ökas

Vi vill uppmuntra till konkurrens och nyetablering inom den sociala och arbetsmarknadsrelaterade servicesektorn. Det ska i princip råda fri etableringsrätt inom dessa områden och statens uppgift ska endast vara att garantera kvalitén i servicen och se till att reglerna för användningen av pengsystemet följs. Här ska finnas plats för det privata näringslivet men också för konkurrerande kommunala verksamheter, ideella organisationer, kooperationen och överhuvud taget civil samverkan. Alla dessa aktörer ska erbjudas likvärdiga villkor och sedan ska medborgarnas fria val avgöra vilka verksamheter som behövs och vilka som försvinner. Denna fria konkurrens mellan olika aktörer och alternativ är dessutom bästa sättet att skapa en verklig mångfald. Solidaritetsbankerna ska spela en viktig roll i framväxten av ett mångfacetterat utbud av möjligheter i utanförskapet Sverige, särskilt baserade på lokala projekt drivna av de människor som lever mitt i utanförskapet.

5. Ams och Integrationsverket läggs ner

Ams och Integrationsverket symboliserar den gamla misslyckade politiken. Deras existens och särskilt Ams monopol på de arbetsmarknadsrelaterade insatserna utgör ett stort hinder mot en effektiv integration. Därför ska båda dessa institutioner läggas ner. Ams successivt, inom ramen för en process där nya aktörer träder fram och utbudet på alternativ ökar. Däremot ska Integrationsverket omedelbart läggas ner. De resurser som så sparas ska hjälpa till att finansiera solidaritetsbanken.

6. En jobb- och utvecklingsgaranti införs

Alla de som kan arbeta men står utanför arbetsmarknaden och inte omfattas av arbetslöshetsförsäkringen ska ges en jobb- och utvecklingsgaranti. Denna garanti ska också omfatta nyanlända flyktingar och invandrare i behov offentligt ekonomiskt bistånd. Arbete är nyckeln till integration. Absolut avgörande för att nå makten över sin egen vardag är givetvis arbete. Att kunna försörja sig själv och sina nära med det egna arbetet ger självrespekt. Ett aktivt arbetsliv är nyckeln för lyckad integration i hela samhällslivet. Permanent arbetslöshet är lika med permanent utanförskap. Därför är det viktigt att inte passivt se hur allt fler, under allt längre tid, hamnar utanför arbetslivet. Därför vill Folkpartiet liberalerna grundligt reformera samhällsekonomin så att fler jobb skapas. Samtidigt måste vi ta itu med det långvariga utanförskapet som redan finns i landet. Det handlar om tiotusentals arbetsföra personer som under många år har stått utanför arbetsmarknaden. Vägen tillbaka dit kan bli lång för många av dem.

För att börja denna process av aktivering, som så småningom ska leda till ett fullvärdigt deltagande i arbetsmarknaden, vill vi införa en jobb- och utvecklingsgaranti för alla som kan arbeta men som har slagits ut från arbetsmarknaden eller som riskerar att slåss ut, som fallet är med många nyanlända flyktingar och invandrare samt många unga svenskar. Jobb- och utvecklingsgarantin ska förvaltas av olika aktörer – företag, frivilligorganisationer, personalkooperativ, de boende själva – som bildar konkurrerande arbets- och utvecklingscentra.

Garantin ska bestå av två delar, som kombineras i varierande grad beroende på individens behov. En del består av samhällsnyttigt arbete, exempelvis som extra assistenter på skolan, hjälp till servicehus för äldre och hemmavarande pensionärer, extra resurspersoner för handikappade, vuxna som nattvandrare på stan eller i det egna områden o s v. Den andra delen är en utvecklingsdel, bestående av exempelvis språkinläring, informationsförmedling, yrkesorienterade kurser och jobbsökande verksamhet. Detta moment är viktigt för att förbättra den arbetslöses möjligheter att gå vidare till ett vanligt arbete, som är det egentliga målet med jobb- och utvecklingsgarantin. Jobb- och utvecklingsgarantin är med andra ord en form av övergångssysselsättning, som så snart som möjligt ska slussa den arbetslöse till den öppna arbetsmarknaden. Ersättningen till den enskilde ska ligga något högre än socialbidraget. Den

som utan godtagbar anledning vägrar att medverka i jobb- och utvecklingsgarantin kan inte räkna med att få ekonomiskt bistånd från det offentliga.

Genom jobb- och utvecklingsgarantin får också den arbetssökande större valfrihet genom att han eller hon kan vända sig till olika aktörer, som alla har samma möjligheter som dagens statliga arbetsförmedlingar. En viktig del i detta förslag är att den enskildes ställning, i den utsatta situation som råder när han eller hon är arbetslös, ska stärkas.

7. 60 procent sysselsättning överallt

Det mål om 80 procents sysselsättning som regeringen satt upp räcker inte så länge det finns stora områden där sysselsättningen är mycket lägre. Vi har sett att det finns hundratals områden runt om i Sverige där sysselsättningen 2002 låg under 70 procentnivå och många områden som understiger 60 eller t o m 50 procentnivån. Läget i dessa områden förvärras dessutom mycket snabbt vid en lågkonjunktur. All tidigare erfarenhet säger att det är i dessa områden som förvärvsfrekvensen faller brant när den faller i allmänhet. Det är därför av stor vikt att vi agerar kraftfullt och snarast för att hantera situationen. Folkpartiet liberalerna vill därför införa ett sysselsättningsmål som går ut på att minst 60 procent av alla i arbetsför ålder i varje närområde ska ha ett arbete. Områden där färre än 60 procent arbetar och där andra indikatorer visar ett växande utanförskap ska förklaras som prioriterade sociala riskområden. Dessa områden ska få företräde vad det gäller solidaritetsbankernas insatser samt satsningar på skola och trygghet.

8. Skolan ska bli murbräcken mot utanförskapet

En bra skola, som är anpassad efter den enskilde elevens förutsättningar, är den bästa vägen att skapa ett mer jämlikt samhälle. Den som får med sig en god utbildning har alla möjligheter att klara sig på den moderna arbetsmarknaden. Den som inte får det har däremot begränsade möjligheter att hävda sig i ett arbetsliv som ställer allt högre krav på den enskilde arbetstagarens kunskapsnivå. En bra skola är därmed den mest effektiva murbräcken i arbetet mot utanförskapet.

Skolor i olika bostadsområden har oerhört olika förutsättningar. Naturligtvis sätter det sina spår i en skola när 90 procent av eleverna har ett annat modersmål än svenska och ännu mer om en majoritet av barnens föräldrar inte har ett jobb att gå till varje morgon. Det behövs ofta undervisning i mindre grupper, fler speciallärare och mer resurser för elevvård. Det har inte alltid varit så att dessa skolor har fått kompensation för sina större utgifter. Detta vill vi ändra på. Resurserna måste fördelas så att det verkligen blir ett rejält tillskott till de skolor som har många barn med stora behov av extra stöd, som fallet är för de skolor som verkar i de utanförskapsområden som här har redovisats.

Folkpartiet liberalerna vill att skolan finansieras med hjälp av en nationell skolpeng. En del av skolpengen ska vara lika för alla elever men en del ska kunna riktas till skolor i sociala riskområden och en del ska direkt riktas till de elever som behöver särskilt stöd. Därmed tar man större hänsyn till skolors och elevers olika förutsättningar.

Det är viktigt att i detta sammanhang slå fast att den frihet att välja som friskolorna medfört kan vara ett mycket effektivt sätt att motverka segregationen och bryta utanförskapet. När elever och föräldrar själva kan välja skola behöver de inte välja den skola som ligger närmast, vilket gör att bostadssegregationen inte slår igenom på samma sätt i skolan. Framför allt handlar det dock om att ge makt åt den enskilde att efter eget huvud utforma sitt och sina närmastes liv. Därför vill vi underlätta nyetableringen av skolor i sociala riskområden genom det rikskapital som förmånligt ska kunna lånas i solidaritetsbankerna för detta ändamål.

9. En bostadspolitisk reform för delaktighet och egenansvar

En gammal sanning är att det man äger det vårdar man. Möjligheten att äga sin bostad kan vara en väg att öka känslan för det område man bor i. Det är därför i utsatta områden särskilt viktigt att möjligheten finns att köpa ut sin hyresrätt och ombilda ett hyreshus till en bostadsrättsförening. Med fler bostadsrätter blir det även en bättre blandning av olika upplåtelseformer (bostadsrätt, hyresrätt, ägarlägenheter). Det skapar nya möten mellan människor med olika bakgrund vilket snarare leder till mer integration än ökad segregation.

Den socialdemokratiska regeringen strävar dock åt motsatt håll och har gjort det svårare att ombilda hyresrätter till bostadsrätter. En regel har införts som innebär att minst två

tredjedelar, istället för att som tidigare enbart hälften, av hyresgästerna måste vara överens om att ombilda en fastighet från hyresrätter till bostadsrätter för att en bostadsrättsförening ska kunna bildas. Folkpartiet liberalerna vill underlätta bildandet av bostadsrättsföreningar genom att återgå till den tidigare regeln. Samtidigt vill vi underlätta omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter i sociala riskområden genom solidaritetsbankernas insatser.

Vi vill också stimulera till ansvarstagande och delaktighet i det återstående hyresbeståndet genom att underlätta självförvaltningsmöjligheter kopplade till sänkta hyror. Det har visat sig vara ett av de effektivaste sätten att få igång den kollektiva mobiliseringen som fordras för att bryta utanförskapet.

10. Närpolisinsatser i kampen mot otrygghetens spiral

Kampen mot utanförskapet förutsätter omfattande insatser mot otryggheten. Polisens dagliga närvaro i sociala riskområden och en oförsonlig kamp mot den organiserade brottsligheten är avgörande för att skapa grundförutsättningarna för ett fungerande socialt liv. Utanförskapets Sverige är också, som vi tidigare sett, otrygghetens Sverige. Det leder i sin tur till ett fördjupat utanförskap eftersom otrygga miljöer gör att de som kan flytta därifrån gör det så fort de kan. De som stannar är nästan uteslutande de som inte kan flytta, de mest utslagna, maktlösa och resignerade. Detta negativa urval är ett stort problem i kampen mot utanförskapet. Därför måste betydande resurser satsas på att återskapa den känsla av säkerhet och trygghet utan vilken allt annat blir lidande.

Vi har en allvarlig otrygghetskris i utanförskapets Sverige som bara kan lösas genom att de berörda själva i nära samarbete med polisen tar sig an uppgiften att återskapa en trygg miljö. För det behövs betydande polisiära insatser och det förutsätter fler poliser. Vi kräver därför att varje utanförskapsområde ska ha tillgång till närpoliser. Polisen ska finnas mitt bland människorna i deras vardag och inte fungera som en främmande insatsstyrka som bara dyker upp vid krislägen.